

Glasnik HAZU

ISSN 1849-4838 (TISAK)
ISSN 1849-6091 (ONLINE)

ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI GODINA VI. / BROJ 11. / ZAGREB, 2020. / CIJENA 25 KN

TEMA BROJA

Glavni tajnici HAZU

RAZREDI HAZU

*IX. Razred za
tehničke znanosti*

ZNANSTVENI

ZAVODI HAZU

*Zavod za lingvistička
istraživanja HAZU*

MUZEJI, GALERIJE

I ZBIRKE HAZU

*Arhiv za likovne
umjetnosti HAZU*

PROJEKTI HAZU

*Hrvatska znanstvena i
filozofska baština:
Transferi i apropijacije
znanja od srednjega
vijeka do dvadesetoga
stoljeća u europskome
kontekstu*

BLAGO KNJIŽNICE, ARHIVA I ZBIRKI HAZU

*Cithara octochorda
(1757.)*

IZLOG IZDANJA HAZU

*Anali Zavoda za
povijesne znanosti
HAZU u Dubrovniku*

MEĐUNARODNA

SURADNJA

*HAZU domaćin
sastanka EASAC-a*

U FOKUSU

*Spomenik banu
Josipu Jelačiću u
Zagrebu*

IZJAVE HAZU

*Hrvatska akademija
znanosti i umjetnosti o
Bašćanskoj ploči*

KRONIKA

*Nagrade i priznanja
Događanja
u HAZU u drugom
polugodištu 2019.*

SADRŽAJ / Content

GLASNIK HAZU (godište VI., br. 11., srpanj– prosinac 2019.)

GLASNIK HAZU
ČASOPIS HRVATSKE AKADEMIJE
ZNANOSTI I UMJETNOSTI
Godina VI., broj 11., Zagreb, 2020.

Nakladnik / Publisher:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Za nakladnika / For the Publisher:

akademik Dario Vretenar, glavni tajnik HAZU

Glavni urednik / Editor-in-Chief:

akademik Ivan Gušić

Urednik / Editor:

prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Likovni urednik / Design Editor:

Damir Fabijanić

Uredništvo / Editorial Board:

prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, dr. sc. Alemko Gluhak,
akademik Ivan Gušić, prof. dr. sc. Vjera Katalinić, dr. sc.
Ana Lederer, dr. sc. Bojan Marotti, prof. dr. sc. Tihomil
Maštrović, prof. dr. sc. Snježana Paušek Baždar

Tajnik uredništva / Secretary of the Editorial Board:

Marijan Lipovac

Nakladničko vijeće / Publishing Board:

predsjednik HAZU: akademik Velimir Neidhardt

potpredsjednici HAZU: akademik Davor Miličić i

akademik Frano Parać,

glavni tajnik HAZU: akademik Dario Vretenar,

tajnici Akademijinih razreda: akademik Ferdo Bašić,

akademkinja Vida Demarin, akademik Gordan Družić,

akademik Ignac Lovrek, akademik Darko Novaković,

akademik Mladen Obad Šćitaroci, akademik Pavao Pavličić,

akademik Goran Pichler, akademik Stanislav Tuksar

Lektorica i korektorica / Copy Editing

and Proof-Reading:

Maja Silov Tovernić

Prevoditelj / Translation into English:

Ana Bizjak

Autor logotipa, likovnog rješenja i vizualnog

identiteta Glasnika HAZU / Author of Logo,

Visual and Brand Identity :

Zoran Filipović, LIKARIJA d.o.o.

Layout / Graphic Design and Typesetting:

Ivana Čukelj

Tisak / Printed by:

Tiskara Zelina d.d.

Adresa uredništva / Editorial Office:

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,

Uredništvo Glasnika HAZU,

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

E-mail: glasnik@hazu.hr;

Telefon+Telefaks / Phone+Fax: 385/01/4895366

Marketing, pretplata / Marketing; Subscriptions:

glasnik@hazu.hr

Glasnik HAZU izlazi dva puta godišnje.

Cijena jednog broja 25 kuna.

Godišnja pretplata: 40 kuna (uključena poštarina).

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI.

IBAN žiro računa:

Državni proračun HR1210010051863000160

Redakcija ovog broja zaključena je 30. lipnja 2020.

Tiskanje Glasnika HAZU novčano je potpomogla

Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

2 Uvodna riječ predsjednika HAZU / Foreword by President of the Croatian Academy of Sciences and Arts

100 godina kulture stvaralaštva – osnivanje Akademijina

Umjetničkog razreda godine 1919. / 100 Years of the Culture of

Creation – Foundation of the Academy Department of Arts in 1919

Akademik Velimir Neidhardt

9 Tema broja / Feature

Glavni tajnici HAZU / Secretaries General of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Stella Fatović-Ferenčić, Alemko Gluhak, Marijan Lipovac, Bojan Marotti, Tihomil Maštrović, Snježana Paušek Baždar

29 Razredi Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti / Academy Departments

IX. Razred za tehničke znanosti / IX. Department of Technical Sciences

Akademik Ignac Lovrek

33 Znanstveni zavodi HAZU / Institutes for Scientific Research

Zavod za lingvistička istraživanja HAZU / The Linguistic Research Institute

Anja Nikolić-Hoyt

39 Muzeji, galerije i zbirke HAZU / Museums, Galleries and Collections of the Croatian Academy

Arhiv za likovne umjetnosti HAZU / Fine Arts Archives

Andreja Der-Hazarijan Vukić

45 Projekti HAZU / Academy Projects

Hrvatska znanstvena i filozofska baština: Transferi i apropijacije znanja od srednjega vijeka do dvadesetoga stoljeća u europskome kontekstu / Croatian Scientific and Philosophical Heritage: Transfers and Appropriations of Knowledge from the Middle Ages to the Twentieth Century in the European Context

Željko Dugac

49 Blago Knjižnice, Arhiva i zbirke HAZU / The Treasures of the Academy Library, Archives and Collections

Cithara octochorda (1757) – Najveći barokni tiskani zbornik s napjevima zagrebačke katedrale / *Cithara octochorda (1757)*, the greatest baroque printed songbook with music of the Zagreb cathedral

Vjera Katalinić

53 Izlog izdanja HAZU / Academy Editions

Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku / Annals of the Croatian Academy Institute for Historical Sciences in Dubrovnik

Nella Lonza

57 Međunarodna suradnja / International Collaboration

HAZU domaćin sastanka EASAC-a / The Croatian Academy

Hosts EASAC Meeting

59 U fokusu / In Focus

Spomenik banu Josipu Jelačiću u Zagrebu / Ban Josip Jelačić monument in Zagreb

Filip Turković-Krnjak

64 Izjave HAZU / Public Statements by the Croatian Academy of Sciences and Arts

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti o Bašćanskoj ploči / The Croatian Academy of Sciences and Arts and the Baška tablet

66 Kronika / Past Events

Nagrade i priznanja / Awards and Commendations

Događanja u HAZU u drugom polugodištu 2019. / Events at the Croatian Academy in the Period July – December 2019

88 Suradnici u ovom broju / Contributors in this Issue

88 Popis likovnih priloga / Figures and Tables

100 godina kulture stvaralaštva – osnivanje Akademijina Umjetničkog razreda godine 1919.

Akademik Velimir Neidhardt

Započeli smo veliko slavlje hrvatske umjetnosti – stotinu godina od osnivanja Razreda za umjetnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Pozdrav svima koji su došli uveličati ovu našu svečanost. Kao prvi predsjednik Hrvatske akademije iz Umjetničkog razreda posebno sam počašćen da mogu govoriti o stotinu godina kulture stvaralaštva u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti.¹

Od utemeljenja Akademije godine 1861. – kada su narodni zastupnici na sjednici 29. travnja 1861. zaključili da se Akademija stavi pod zaštitu Sabora – navedena su četiri Akademijina razreda: Historičko-filološki (hrv. Poviestni i jezikoslovni), Filosofičko-juridički (hrv. Mudroslovni i pravoslovni), Matematičko-prirodoslovni te Umjetnički. Prva tri navedena razreda započela su s radom godine 1866., nakon što je hrvatski kralj Franjo Josip I. odobrio početnih 16 članova. Međutim, od tada pa do osnivanja Umjetničkog razreda proći će još preko pola stoljeća. U tom razdoblju umjetnost je bila zastupljena jedino zahvaljujući doličnicima Akademije povezanim s književnošću. Bili su to: Mirko Bogović, Adolf Veber Tkalčević, Janko Jurković, Franjo Marković, Đuro Arnold, Ivan Kukuljević, Ivan Trnski, Ksaver Šandor Đalski, Grgo Martić, Matija Ban i Medo Pucić. Prvi umjetnik koji je

primljen u Akademiju s nekog drugog umjetničkog područja bio je glasoviti skladatelj Ivan pl. Zajc, što se dogodilo godine 1912., dakle prije osnivanja samog Umjetničkog Razreda, koji je započeo s radom tek u proljeće 1919.

Na hiroviti tijek osnivanja Umjetničkog razreda dr. Franjo Rački, kao prvi predsjednik Južnoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, osvrnuo se 10. prosinca 1892.: *U 25-godišnjem radu Akademije ona nije dospjela stvoriti si razred za umjetnost*, navodeći nekoliko razloga za to:

– što sredstva jedva dotječu za proučavanje znanosti;

– što umjetnost, kani li se ozbiljno gojiti, zahtijeva daleko većih žrtava;

– što se ne bi ni jedna ni druga podupirala (znanost i umjetnost), kad bi Akademija svoja veoma čedna sredstva u dvoje podijelila, ne obazirući se na to da je za znanost silom našega prosvjetnoga razvitka našla neprispodobivo više preduvjeta nego li za umjetnost.

Stoga se osnutak četvrtog razreda ima prepustiti sretnijoj budućnosti.

Očekivana sretnija budućnost pojavila se pred kraj velikoga Prvog svjetskog rata, u povodu pedesetogodišnjice osnutka Akademije. Na svečanoj

¹ Pozdravni govor izrečen na svečanosti održanoj u Akademijinoj palači 7. studenoga 2019.

sjednici 28. srpnja 1917. Uprava Akademije objavila je da se pristupa oživotvorenju Razreda za umjetnost i predlaže se odbor koji treba prirediti pravilnik po uzoru na druge akademije i pobrinuti se za osiguranje potrebnoga novca. Akademija je još ranije zaključila da se pristupi otvorenju Razreda za umjetnost čim naraste glavnica za taj razred na 100.000 kruna. U *Ljetopisu* za 1905. godinu prvi se put u financijskom izvješću spominje *Zaklada Jugoslavenske akademije za osnutak umjetničkog razreda uz proslavu 90. rođendana utemeljitelja Josipa Jurja Strossmayera*.

Na svečanoj sjednici u srpnju 1917. godine dr. Antun Bauer, redoviti član Akademije, zagrebački nadbiskup i pokrovitelj Akademije 1915. – 1937., rekao je: „Akademija ne može dulje podnositi da se zove akademija znanosti i umjetnosti, a da nema razreda za umjetnost.

Nije zadatak Umjetničkoga razreda Akademije samo da promiče produkciju umjetnina u najširem smislu, dakle: poeziju, arhitekturu, skulpturu, slikarstvo i muziku, nego i književnost. Imat će se dakle istraživati povijest umjetnosti osobito na području naše domovine i naroda našega.

Akademija je uvijek imala na srcu ovaj razred, a osobito tamo od godine 1903., kad se je na nju obratilo Društvo hrvatskih umjetnika, neka bi se Akade-

mija već jednom izgradila i akademijom umjetnosti, kako joj ime glasi i pravila propisuju”.

Na sjednici 27. listopada 1918., dakle još u Austro-Ugarskoj, Akademija je prihvatila pravilnik za Umjetnički razred, odnosno Razred za likovne umjetnosti, glazbu i lijepu književnost, ukratko rečeno: Razred za umjetnost. U pravilniku je, između ostaloga, navedeno sljedeće:

- Razred obuhvaća svojim radom likovne umjetnosti (slikarstvo, skulpturu i arhitekturu), glazbu i lijepu književnost;

- Razred za umjetnost će poticati, voditi i podupirati umjetničko i književno djelovanje hrvatskoga naroda.

Prvi članovi umjetničkih struka izabrani su na svečanoj sjednici 24. travnja 1919. na temelju prijedloga izloženog na prethodnoj skupnoj sjednici od 26. ožujka. Prema tadašnjem Pravilniku i Poslovniku, za Umjetnički razred bilo je predviđeno 14 mjesta za počasne članove, 8 mjesta za prave (redovite) članove i 7 mjesta za dopisne članove. Akademija je tada popunila osam mjesta počasnih članova, četiri mjesta pravih članova i svih sedam dopisnih članova.

Za prve prave (redovite) članove u Umjetničkom razredu izabrani su: Bela Csikos pl. Sessia, Klement Menci Crnčić, Dragutin Domjanić, Martin Pilar, prvi

PROSLAVA 100. GODIŠNJICE OSNUTKA AKADEMIJINA UMJETNIČKOG RAZREDA / CELEBRATION OF THE 100TH ANNIVERSARY OF THE ACADEMY DEPARTMENT OF ARTS

arhitekt. Prvim počasnim članovima izabrani su: Vlaho Bukovac, Celestin Medović, Ivan Meštrović (kipar), Pavle Jovanović, Matej Hubad (glazbenik), Aleksa Šantić, Josip Štritar i Ksaver Šandor Gjalski (književnici).

Za prve dopisne članove izabrani su: Ferdo Kovačević, Franjo Dugan, Vladimir Nazor, Rudolf Valdec, Robert Frangeš Mihanović, Oton Iveković i Vjekoslav Rosenberg-Ružić.

Umjetnički je razred bez strukturnih promjena djelovao 28 godina, u razdoblju 1919. – 1947. Nakon Drugoga svjetskog rata i političkog preustroja godine 1947. dolazi do obnove Akademije. Tada se književnost izdvaja iz Umjetničkog razreda, povezuje se s jezikom i od 20. veljače 1947. djeluju dva nova odjela – *Odjel za jezik i književnost* i *Odjel za likovne umjetnosti i muziku*.

29. ožujka 1952. predloženo je odvajanje muzike i muzikologije u zaseban odjel uz obrazloženje da će rad muzičara i muzikologa biti intenzivniji i kreativniji te će se postići veća homogenost i bolja koordinacija rada razdvojenih odjela. Tako od siječnja 1953. nekadašnji Umjetnički razred djeluje u tri odjela: u Odjelu za suvremenu književnost, Odjelu za likovne umjetnosti i Odjelu za muziku.

Odjel za muziku 1972. preimenovan je u Razred za muzičku umjetnost, a 1985. u Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju. Odjel za suvremenu književnost preimenovan je 1972. godine u Razred za suvremenu književnost, a 1996. u Razred za književnost. Nekadašnji Umjetnički razred presložen je u tri umjetnička razreda – Književni (VI.), Likovni (VII.) i Glazbeni (VIII.) razred. Tako umjetnost u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti živi i danas. ●

100 Years of the Culture of Creation – Foundation of the Academy Department of Arts in 1919

We have begun a great celebration of Croatian art – one hundred years from the foundation of the Department of Arts at the Croatian Academy of Sciences and Arts. A warm welcome to everyone who arrived here to make our celebration even greater. As the first Academy President from the Department of Arts, I am especially honoured to be able to talk about one hundred years of creative culture at the Croatian Academy of Sciences and Arts.¹

Since the Academy was founded in 1861 – when the representatives of the people at the assembly held on 29 April 1861 concluded that the Academy should be put under the protection of the Parliament – four Academy departments were mentioned: History and Philology, Philosophy and Jurisprudence, Mathematics and Natural Sciences and Arts. The first three departments began their work in 1866, after Croatian King Francis Joseph I. approved the initial 16 members. However, more than half a century had passed before the Department of Arts was established. In that period art was represented only through Academy members as-

sociated with literature. They were Mirko Bogović, Adolf Veber Tkalčević, Janko Jurković, Franjo Marković, Đuro Arnold, Ivan Kukuljević, Ivan Trnski, Ksaver Šandor Đalski, Grgo Martić, Matija Ban and Medo Pucić. The first artist from another artistic field to be accepted in the Academy was the famous composer Ivan pl. Zajc, and this happened in 1912, that is before the foundation of the Department of Arts, which began its work only in the spring of 1919.

Dr Franjo Rački, as the first president of the Yugoslav Academy of Sciences and Arts, commented on the whimsical course of establishment of the Department of Arts on 10 December 1892: *During 25 years of its work, the Academy did not manage to establish the department of arts, listing several reasons for that:*

- *the funds barely suffice for studies of science;*
- *art, if pursued seriously, requires far greater sacrifices;*
- *neither of the two (science or art) would be supported if the Academy was to divide its very modest funds in two, regardless of the fact that, by force of our*

¹ Welcome speech given at the ceremony held in the Academy Palace on 7 November 2019.

TAJNICI DANAŠNJIH UMJETNIČKIH RAZREDA HAZU, AKADEMICI MLADEN OBAD ŠČITAROCI, PAVAO PAVLIČIĆ I STANISLAV TUKSAR / SECRETARIES OF THE PRESENT ACADEMY ARTISTIC DEPARTMENTS, MLADEN OBAD ŠČITAROCI, PAVAO PAVLIČIĆ I STANISLAV TUKSAR

educational development, there are incomparably more preconditions for science than for art.

Therefore, the foundation of the fourth department is to be left for a brighter future.

The expected brighter future appeared only towards the end of the great First World War, on the occasion of the Academy's fiftieth anniversary. At the ceremonial sitting held on 28 July 1917, the Academy Board announced the creation of the Department of Arts and proposed a committee which was to prepare the rule book based on other academies and to ensure necessary funds. The Academy decided even earlier to open the Department of Arts as soon as the principal for that department reaches 100.000 crowns. *Foundation of the Yugoslav Academy for the establishment of the Department of Arts on the occasion of the 90th birthday of its founder Josip Juraj Strossmayer* was mentioned for the first time in the financial report of the *Chronicle* for 1905.

At the ceremonial sitting held in July 1917, Full Academy Member Dr Antun Bauer, Archbishop of Zagreb and Academy's patron from 1915 to 1937, said: *the Academy can no longer tolerate to be called academy of sciences and arts without a department of arts.*

The task of the Academy's Department of Arts is not only to promote artistic production in its broadest sense, that is: poetry, architecture, sculpture, painting and music, but also literature. It will therefore study the history of art, especially on the territory of our homeland and our people.

The Academy has always had this department close to its heart, and especially since 1903, when the Croatian Artists' Association urged the Academy's enlargement

with the academy of arts, as stated in its name and prescribed by the rules.

At the sitting held on 27 October 1918, i.e. still in the Austro-Hungarian state, the Academy adopted the ordinance for the Department of Arts, more precisely the Department of Fine Arts, Music and Fine Literature, or in short: the Department of Arts. Among other things, the ordinance states the following:

- the Department includes fine arts (painting, sculpture and architecture), music and fine literature;
- the Department of Arts shall encourage, lead and support artistic and literary work of the Croatian people.

The first members from artistic professions were elected at the ceremonial sitting held on 24 April 1919 based on the proposal presented during the previous sitting held on 26 March. According to the Regulations and the Rules of Procedure for the Department of Arts of that period, there were 14 posts for honorary members, 8 posts for real (full) members and 7 posts for corresponding members. The Academy filled eight honorary member posts, four full member posts and all seven corresponding member posts.

The first real (full) members of the Department of Arts were: Bela Csikos pl. Sessia, Klement Menci Crnčić, Dragutin Domjanić, Martin Pilar, the first architect. The first honorary members were: Vlaho Bukovac, Celestin Medović, Ivan Meštrović (sculptor), Pavle Jovanović, Matej Hubad (musician), Aleksa Šantić, Josip Štritar and Ksaver Šandor Gjalski (writers).

The first corresponding members were: Ferdo Kovačević, Franjo Dugan, Vladimir Nazor, Rudolf

Valdec, Robert Frangeš Mihanović, Oton Iveković and Vjekoslav Rosenberg-Ružić.

The Department of Arts operated without structural changes for 28 years, from 1919 to 1947. After the Second World War and political reorganization the Academy was restructured in 1947. Literature was separated from the Department of Arts and united with language. Thus, two new divisions were formed on 20 February 1947 – *the Division of Language and Literature and the Division of Fine Arts and Music*.

On 29 March 1952 it was proposed to separate music and musicology into a new division, with an explanation that the work of musicians and musicologists would thus be more intense and more creative, and that higher homogeneity and better coordination of two separate divisions would be achieved. Hence, from January 1953 the Department of Arts was divided into three divisions: Contemporary Literature, Fine Arts and Music.

In 1972 the Music Division was renamed into the Department of Music, and in 1985 it became the Department of Music and Musicology. Also in 1972, the Division of Contemporary Literature was renamed into the Department of Contemporary Literature, and in 1996 it became the Department of Literature. Thus, the previous Department of Arts was divided into three departments – Literature (VI), Fine Arts (VII) and Music (VIII). In this form art lives in the Croatian Academy of Sciences and Arts to this day. ●

GOVOR PREDSEDNIKA HAZU AKADEMIKA VELIMIRA NEIDHARDTA NA PROSLAVI 100. GODIŠNJICE OSNUTKA AKADEMIJINA UMJETNIČKOG RAZREDA / SPEECH BY VELIMIR NEIDHARDT, PRESIDENT OF THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS AT THE CELEBRATION OF THE 100TH ANNIVERSARY OF THE ACADEMY DEPARTMENT OF ARTS

SVEČANOST U HAZU 7. STUDENOGA 2019.

Svečanost je otvorena predsjednikovim uvodnim izlaganjem. Potom je govorio tajnik Razreda za književnost akademik Pavao Pavličić s obzirom na to da je književnost bila prva zastupljena u sastavu Akademije. Nakon njegova izlaganja izbor iz dnevnčkih i polemičkih tekstova Miroslava Krleže izveo je dramski umjetnik Goran Matović, a nazočni su mogli čuti i snimku samoga Krleže. Riječ je zatim preuzeo tajnik Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju akademik Stanislav Tuksar, nakon čijeg je govora slijedio glazbeni program. Djela akademika Marka Ruždjaka i Borisa Papandopula izveo je gitarski trio Darko Petrinjak, kontrabas i gitara, Goran Listeš, gitara, i Ištván Römer, gitara. Na kraju je govorio tajnik Razreda za likovne umjetnosti akademik Mladen Obad Šćitaroci. Potom su sudionici krenuli u X. dvoranu na II. katu Akademijine palače, gdje su posjetili Strossmayerovu galeriju. Tamo je priređena izložba radova ne samo živućih umjetnika članova Razreda za likovne umjetnosti nego su tu bila izložena i druga djela vezana uz umjetničko stvaralaštvo; muzičke partiture i književna djela, što je sve ukrasilo ovu proslavu. Na putu do izložbe u X. dvorani, na prvom podestu, izloženi su neki važni izložci koji se čuvaju u Akademijinoj Gliptoteci, među kojima su maestozni *Indijanci* svjetskoga kipara Ivana Meštrovića, počasnog člana HAZU, koji u Chicagu krase križanje *Congress Parkwaya i Avenije Michigan*. Na sljedeći podest smješteno je kiparsko djelo Roberta Frangeša Mihanovića, također Akademijina člana, *Kralj Tomislav*, što je podsjetilo da će godine 2025. biti 1.100. godišnjica Hrvatskoga Kraljevstva. Taj jubilej povezan je i sa slavnom Bašćanskom pločom, smještenom u atriju Akademije, na kojoj se spominje i hrvatski kralj Zvonimir i koja je nastala oko 1.100. godine. Svjesni povijesne proslave 1.000. godišnjice Hrvatskoga Kraljevstva održane godine 1925., sa simbolima te godišnjice diljem Hrvatske, predsjednik Neidhardt preporučio je da već sada započnu pripreme za 2025., u kojoj bi valjalo dostojno obilježiti 1.100. godišnjicu Hrvatskoga Kraljevstva.

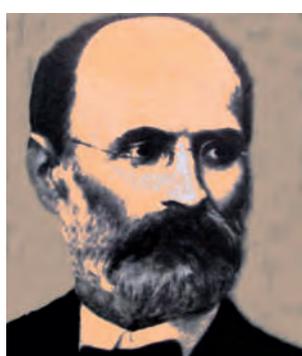

IZLOŽBA RADOVA ČLANOVA AKADEMIJINIHI UMJETNIČKIH RAZREDA U STROSSMAYEROVOJ GALERIJI / THE EXHIBITION OF THE WORKS OF MEMBERS OF ACADEMY ARTISTC DEPARTMENTS IN THE STROSSMAYER GALLERY

CROATIAN ACADEMY CELEBRATION ON 7 NOVEMBER 2019

The ceremony was inaugurated with the President's opening address. The following speech was given by Pavao Pavličić, Secretary of the Department of Literature, since literature was the first one to be represented in the Academy. After his presentation, drama artist Goran Matović performed a selection of Miroslav Krleža's journal entries and polemical texts, with a voice recording of Krleža himself in the background. The floor was then given to the Secretary of the Department of Music and Musicology Stanislav Tuksar, followed by a music programme. The works of Full Academy Members Marko Ruždjak and Boris Papandopulo were played by the guitar trio Darko Petrinjak, contrabass and guitar, Goran Listeš, guitar and Ištván Römer, guitar. The closing speech was given by the Secretary of the Department of Fine Arts Mladen Obad Šćitaroci. Members and guests then went to the Hall no. X on the second floor of the Academy Palace, where they visited the Strossmayer Gallery. They could also see the exhibition, not only of the works of

livings artists and members of the Department of Fine Arts, but also of other works related to artistic creation; sheet music, as well as literary works, all of which embellished this celebration. On the way to the exhibition in the Hall no. X, on the first landing, some important exhibits kept in the Academy Glyptotheque were displayed, such as the impressive *Indians*, work of the world-renowned sculptor Ivan Meštrović, honorary member of the Croatian Academy, which decorate the crossroads of Congress Parkway and Michigan Avenue in Chicago. The following landing hosts the sculpture *King Tomislav*, work of Academy Member Robert Frangeš Mihanović, which reminded us that in 2025 Croatia would celebrate the 1100th anniversary of its kingdom. The jubilee is connected with the famous Baška Tablet dated around 1100, which mentions Croatian King Zvonimir and is kept in the Academy atrium. Recalling the historic celebration of the 1000th anniversary of the Croatian Kingdom marked in 1925, whose symbols could be found in all parts of Croatia, President Neidhardt concluded that it was not too early to start preparing for 2025 in order to celebrate the 1100th anniversary of the Croatian Kingdom in a worthy manner.

Glavni tajnici HAZU

Stella Fatović-Ferenčić, Marijan Lipovac, Bojan Marotti,
Tihomil Maštrović, Snježana Paušek-Baždar

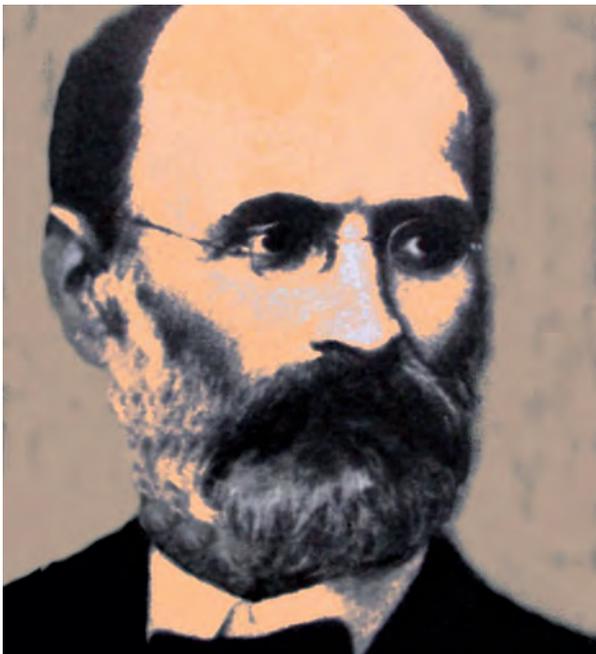
Glasnik HAZU u svom dvobroju 8. – 9. donio je popis svih dosadašnjih predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti s njihovim kratkim životopisima i portretima. Kako su, uz predsjednike Akademije, u radu te ugledne hrvatske znanstvene i umjetničke ustanove oduvijek važnu ulogu imali njezini glavni tajnici, to je uredništvo *Glasnika HAZU* odlučilo u 11. broju *Glasnika* donijeti popis svih dosadašnjih glavnih tajnika Akademije. Pritom je važno

istaknuti da su, u različitim razdobljima Akademijina djelovanja, tu časnu dužnost nositelji obavljali pod različitim nazivima; najčešće kao *tajnici / glavni tajnici*, ali i kao: *gospodarstveni tajnici*, odnosno *književni tajnici*. Bez obzira na raznoliko nazivlje pod kojim su djelovali u čelništvu Akademije, ovdje ih sve donosimo, poredane kronološkim redom, uz njihove kratke životopise i portrete. (T. M.) ●

Secretaries General of the Croatian Academy of Sciences and Arts

The double issue 8 – 9 of the Croatian Academy Journal (*Glasnik*) published a list of all the presidents of the Croatian Academy of Sciences and Arts with their short biographies and portraits. Since, along with the Academy presidents, another important role in the work of this distinguished scientific and artistic institution has always been played by its secretaries general, the editorial board of the Croatian Academy Journal (*Glasnik*) has decided to publish a list of all the secretaries-general of the Academy in the Journal's

11th edition. In that respect, it is important to emphasize that in different periods of the Academy's work they held this honourable duty under different names; mostly as *secretaries / secretaries general* but also as: *secretaries for economy* or *secretaries for literature*. Regardless of varied titles under which they worked in the Academy management, here we publish a full list of their names, in chronological order, along with their short biographies and portraits. (T. M.) ●

ĐURO DANIČIĆ

(TAJNIK AKADEMIJE 1867. – 1873.)

(1825 – 1882), CROATIAN AND
SERBIAN PHILOLOGIST

Đuro Daničić (Novi Sad, 1825. – Zagreb, 1882.), hrvatski i srpski filolog, sin pravoslavnoga svećenika, pravim imenom Đorđe Popović (ime je promijenio po uskoku Đuri Daničiću). Školovao se u rodnome gradu, te potom u Požunu i Pešti, a kada je pošao na pravne studije u Beč, ondje se pod utjecajem Vuka Stefanovića Karadžića i Franca Miklošiča posvećuje slavenskoj filologiji. Godine 1847. objavio je poznatu knjižicu *Rat za srpski jezik i pravopis*, u kojoj brani Karadžićeva načela od napada Miloša Svetića (tj. Jovana Hadžića), a 1850. *Malu srpsku gramatiku*, u kojoj je opisao ustroj srpskoga jezika. Od 1856. bio je knjižničar i profesor u Beogradu, a 1866. pozvan je u Zagreb za tajnika Akademije u osnutku. Godine 1873. ponovno je profesor na beogradskoj Velikoj školi, no 1877. vratio se u Zagreb i pokrenuo rad na velikome Akademijinu rječniku, koji je uređivao do smrti (obradio je riječi od *A* do *čobo*). Iz rječnika je međutim izostavio kajkavsku književnost, a među izvore nije uvrstio ni hrvatske pisce devetnaestoga stoljeća, kao ni leksikografe koji su pripadali Zagrebačkoj filološkoj školi (poput Šuleka i Parčića). Takvim je svojim pristupom pridonio tomu da se tzv. „hrvatski vukovci”, na koje je bitno utjecao, idejno posve odreknu jezične tradicije hrvatske književnosti ako se nije poklapala s Karadžićevim i njegovim shvaćanjima. Njegov je prijevod *Staroga zavjeta* utjecao i na hrvatsku prevoditeljsku književnost. (B. M.)

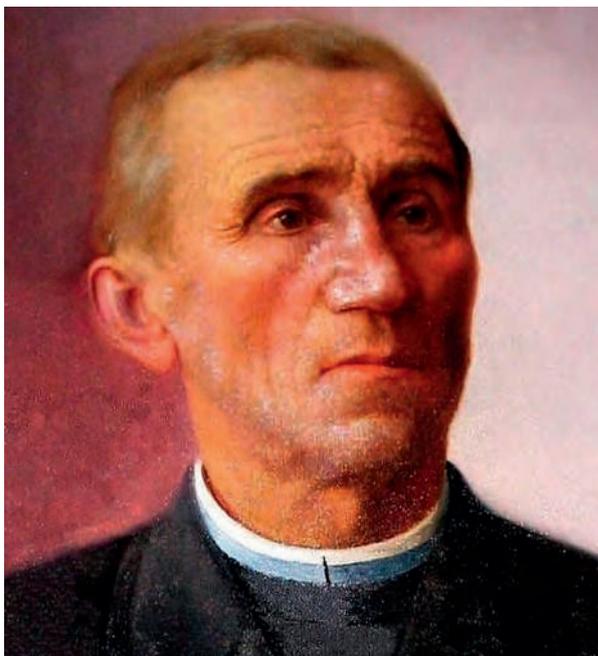

VATROSLAV JAGIĆ

(TAJNIK AKADEMIJE 1870. – 1872.)

(1838 – 1923), CROATIAN PHILOLOGIST

Vatroslav Jagić (Varaždin, 1838. – Beč, 1923.), hrvatski filolog. Gimnaziju je polazio u Varaždinu i Zagrebu, a studij klasične filologije završio je 1860. u Beču. Bio je gimnazijski profesor u Zagrebu (1860. – 1870.), sveučilišni profesor u Odesi (od 1871.), Berlinu (od 1874.), Petrogradu (od 1880.) i Beču (1886. – 1908.). Kao srednjoškolski profesor 1864. objavio je knjigu *Gramatika jezika hrvatskoga osnovana na starobugarskoj slovenštini*. S Franjom Račkim i Josipom Torbarom pokrenuo je časopis *Književnik* (1864. – 1866.), gdje je iznosio svoja viđenja tadašnjih neriješenih književnojezičnih i pravopisnih pitanja (npr. *Naš pravopis*, 1864.). Sa samo 28 godina postao je 1866. najmlađim članom Akademije. U hrvatsko je jezikoslovlje uveo dostignuća poredbene slavistike i indoeuropeistike. Utemeljio je i uređivao *Archiv für slavische Philologie* (1875. – 1920.), poznat kao Jagićev *Arhiv*. Objavljivao je najstarije pisane slavenske spomenike i kritičke obradbe tekstova (*Zografsko i Marijinsko evanđelje*, *Kijevske i Bečke listiće*, *Dobromirovo evanđelje*, *Bolonjski psaltir*, *Vinodolski zakon*, *Poljički statut*, *Hrvojev misal* i dr.), istraživao usmenu i stariju književnost (*Historija književnosti naroda hrvatskoga i srbskoga*, 1867.), proučavao podrijetlo glagoljice (*Glagoličeskoe pis'mo u Slavjan*, 1911.). Napisao je opširan prikaz slavenske filologije od početaka do kraja XIX. stoljeća u okviru projekta *Enciklopedija slavjanskoj filologiji*, koji je sam osmislio (*Istorija slavjanskoj filologii*, 1910.). Znanstveni mu je opus i po širini tema i po opsegu golem. Slavistika je njegovom zaslugom doživjela velik uzlet, a on je ostao jednim od najvećih slavista. (B. M.)

JOSIP TORBAR

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1872. – 1874.)
(1824 – 1900), CROATIAN PRIEST, NATURAL
SCIENTIST, PEDAGOGUE AND POLITICIAN

Josip Torbar (Krašić, 1824. – Zagreb, 1900.), hrvatski svećenik, prirodoslovac, pedagog i političar. Studij filozofije i teologije započeo je u Zagrebu, a po zaređenju za svećenika (1849.) nastavio u Beču, gdje je položio profesorski ispit (1852.). Najprije djeluje na zagrebačkoj gimnaziji, a od 1854. profesor je fizike i prirodopisa na novootvorenoj realnoj gimnaziji u Zagrebu, gdje je u dva navrata bio njezinim ravnateljem. Prvi put (1858.-67.) kada ga je smijenio ban Levin Rauch, a drugi put (1873.-90.) kada ga je ban Ivan Mažuranić vratio na položaj ravnatelja. Bavio se astronomijom, biologijom, geologijom, meteorologijom, klimatologijom, poviješću i popularizacijom znanosti. Primjenom Boškovićeve teorije nastojao je protumačiti svjetlosne, mehaničke, toplinske i električne pojave u prirodi (1869.).

Član je Akademije od osnutka (1866.), njezin predstojnik Matematičko-prirodoslovnog razreda (1887. – 1889.) te njezin predsjednik (1890. – 1900.). Jedan je od pokretača časopisa *Književnik*, preteče *Rada JAZU*. Djelovao i kao urednik *Katoličkog lista* (1854.) i *Gospodarskog lista* (1868. – 1872.) te kao zastupnik u Hrvatskom saboru (1861., 1865., 1875.), gdje se zauzimao za samostalnost i cjelokupnost Hrvatske. Bio je među osnivačima Hrvatskog planinarskog društva (1874.) i predsjednik tog društva. (S.P.-B)

BOGOSLAV ŠULEK

(GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE 1874. – 1895.)
(1816 – 1895), CROATIAN POLYMATH, LINGUIST,
LEXICOGRAPHER, PUBLICIST AND NATURAL
SCIENTIST

Bogoslav Šulek (Sobotište, Slovačka, 1816. – Zagreb, 1895.), hrvatski polihistor, jezikoslovac, leksikograf, publicist i prirodoslovac. U Požunu je 1837. završio pravni i teološki studij, a 1838. došao je u Brod, naučio hrvatski i ostao u Hrvatskoj. Počeo je raditi 1839. u Zagrebu u tiskari, potom je nastavio kao novinar i urednik, a zatim kao znanstvenik. Priključio se preporoditeljima 1841. U Rostocku je 1867. obranio doktorsku tezu na latinskome jeziku o Ruđeru Boškoviću. Član je Akademije od 1866. Bio je urednik najuglednijih novina i časopisa (*Danice*, *Novina Hrvatskih*, *Slavonskih i Dalmatinskih*, *Slavenskoga juga*, *Pozora*). Utemeljitelj je hrvatske publicistike. Nenadmašan je i do danas nedosegnut njegov prinos hrvatskomu znanstvenomu nazivlju: botaničkomu (*Prirodopis za niže realne gimnazije*, 1856.; *Biljarstvo za višje gimnazije*, I. – II., 1856. – 1859.), fizikalnomu (*Prirodni zakonik za svakoga iliti popularna fizika*, I. *Silarstvo*, 1873.; II. *Vesarstvo*, 1875.; III. *Svjetlarstvo*, 1876.), kemijskomu (*Lučba za svakoga ili popularna kemija*, 1881.), glazbenomu (*Postanak i narav glasbe*, 1875.) te šumarskomu (*Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj kraljevini*, 1866.). S mađarskoga je preveo 12 vojnih knjižica te time stvorio hrvatsko vojno nazivlje. Od jezikoslovnih rasprava valja spomenuti: *O dvoglascu ie* (1854.), *Zašto izostavljamo e pred r-om u riečih n. p. krv?* (1854.), te *Obrana ahavca* (1864.). Uz Dragutina Parčića, Šulek je jedan od najvećih hrvatskih leksikografa (*Němačko-hrvatski rěčnik*, I.

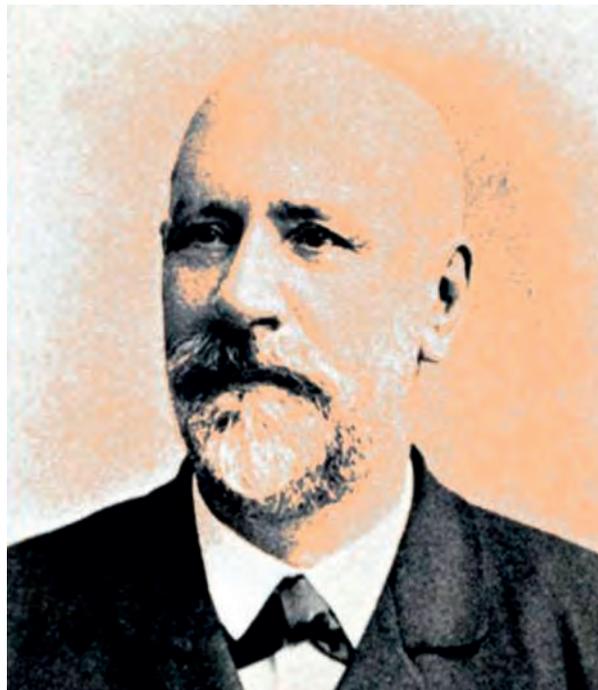
– II., 1860.; *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja*, I. – II., 1874. – 1875.; *Jugoslavenski imenik bilja*, 1879.). (B. M.)

PETAR MATKOVIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1874. – 1890.)
(1830 – 1898), CROATIAN GEOGRAPHER

Petar Matković (Senj, 1830. – Beč, 1898.), hrvatski geograf. Geografiju je doktorirao u Grazu 1860. Radio je kao gimnazijski profesor u Varaždinu i Zagrebu. U razdoblju 1883. – 1893. prvi je profesor na Katedri za geografiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Bavio se povijesnom geografijom i statistikom te je 1874. osnovao Statistički ured za Hrvatsku i Slavoniju. Godine 1866. objavio knjigu *Statistika austrijske carevine* za više učilišta. Za redovitog člana Akademije izabran 1866. U vrijeme njegova mandata književnog tajnika sagrađena je Akademijina palača koja je, zajedno sa Strossmayerovom galerijom starih majstora, otvorena 1884. (M. L.)

KONSTANTIN PL. VOJNOVIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1891. – 1892.)
(1832 – 1903), CROATIAN JURIST AND POLITICIAN

Konstantin pl. Vojnović (Herceg Novi, 1832. – Dubrovnik, 1903.), hrvatski pravnik i političar. Studirao je pravo na Sveučilištu u Beču 1851. – 1854., a doktorirao je u Padovi 1856. U Splitu je djelovao kao vrstan odvjetnik, tajnik Trgovačke komore, pravni pisac i političar. Bio je zastupnik u Dalmatinskoj (1863. – 1875.) i u Hrvatskoj saboru (1878. – 1884.), gdje se zauzimao za ujedinjenje Dalmacije i Hrvatske te je u tome duhu napisao spis *Jedan glas za ujedinjenje (Un voto per l'Unione, 1861.)*. Na preporuku njegova istomišljenika i prijatelja biskupa J. J. Strossmayera bio je izabran 1874. za redovitoga profesora Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na kojem je predavao građansko pravo (1874. – 1891.). Bio je prorektor za mandata prvoga rektora Matije Mesića, dočim je drugu prorektorsku dužnost obavljao nakon svoga rektorskoga mandata. Iz političkih razloga, suprotstavljajući se mađarizaciji, privremeno je ostao bez službe (1881. – 1882.). Pošto je umirovljen (1891.), vratio se u Dubrovnik i posvetio istraživanju dubrovačke pravne povijesti. U to je vrijeme napisao sljedeće radove: *Crkva i država u Dubrovačkoj republici* (1895.), *Državni rizničari republike Dubrovačke* (1896.), *Carinarski sustav Dubrovačke republike* (1896.). Redoviti je član Akademije od 1890. (B. M.)

MATIJA VALJAVEC

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1892. – 1894.)
(1831 – 1897), CROATIAN LINGUIST
AND FOLKLORIST

Matija Valjavec (Srednja Bela, Slovenija, 1831. – Zagreb, 1897.), hrvatski jezikoslovac i folklorist, slovenski pjesnik, prevoditelj. Klasičnu filologiju i slavistiku studirao je u Beču. Radio je kao srednjoškolski nastavnik od 1854. u Varaždinu i od 1876. do umirovljenja 1891. u Zagrebu. Dopisni član Akademije 1875. – 1879., redoviti od 1879., voditelj Akademijine knjižnice 1893. – 1897. Radovi su mu objavljeni većinom u *Radu*. Bio je 1884. urednik Akademijina povijesnoga *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, poslije smrti prvoga urednika, Đure Daničića, obradio je oko 1.800 riječi (čoga – čužiti, 107 stranica u 5. svesku (II.1), 1884.). Skupljao je slovensko i hrvatsko folklorno gradivo, bavio se dijalektima, naglaskom (1878. – 1895.: 1.913 stranica), hrvatskom povijesnom gramatikom, starijim tekstovima, također u nizu *Stari pisci hrvatski*, i drugim temama. (A. G.)

FRAN VRBANIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1894. – 1896.;
GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE 1896. – 1909.)
(1847 – 1909), CROATIAN JURIST

Fran Vrbanić (Gospić, 1847. – Zagreb, 1909.), hrvatski pravnik. Studij prava završio je na Pravoslavnoj akademiji u Zagrebu, a doktorirao je u Beču 1872. Već kao gimnazijalac bavio se literarnim radom i prevodjenjem. Zaslužan je za osnivanje Statističkoga ureda u Zagrebu 1875. Potrebu statističkoga istraživanja u državnoj upravi naglasio je u svome nastupnome rektorskome govoru u listopadu 1886. Četiri je puta bio dekan Pravoslovnoga fakulteta i dvaput rektor te prorektor nakon obaju rektorskih mandata. Za njegova drugoga rektorskoga mandata, akademske godine 1901./1902., upisane su prve redovite studentice. Bio je zastupnik u Saboru na strani oporbe. Zbog saborskoga govora o riječkome pitanju, godine 1881. bio je privremeno uklonjen sa Sveučilišta. Istupao je protiv širenja mađarskoga jezika i financijskoga položaja Hrvatske prema Ugarskoj. Hrvatsku pravnu znanost zadužio je analizama na polju statistike, trgovačkoga, državnoga i upravnoga prava. Važnija su mu djela: *Mjenbeni zakon* (1885.), *Život i djela Dra. Blaža Lorkovića* (1893.), *Demografske prilike u Južnih Slavena* (1896.), *Osvrt na financijalnu nagodu između Hrvatske i Ugarske* (1897.). Redoviti je član Akademije od 1886. (B. M.)

FRANJO PL. MARKOVIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1896. – 1902.)
(1845 – 1914), CROATIAN PHILOSOPHER AND WRITER

Franjo pl. Marković (Križevci, 1845. – Zagreb, 1914.), hrvatski filozof i književnik. Klasičnu filologiju, slavistiku i filozofiju završio je u Beču 1866. Iste je godine zaposlen kao namjesni učitelj u gimnaziji u Osijeku, a 1868. premješten je u zagrebačku gimnaziju. Zbog političkih razloga, napustio je službu te je 1870. otišao u Beč, gdje je 1872. doktorirao filozofiju. Godine 1874. imenovan je prvim redovitim profesorom filozofije na Mudroslovnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Bio je dekan u dva mandata, a nakon rektorske zauzeo je prorektorsku stolicu. U razdoblju 1881. – 1890. bio je zastupnik u Hrvatskome saboru. Kao književnik objavljivao je balade, romance, spjevove (*Kohan i vlasta*, 1868.; *Dom i svijet*, 1883.) i tragedije (*Karlo Drački*, 1872.; *Benko Bot*, 1872.; *Zvonimir: Kralj hrvatski dalmatinski*, 1877.). Dana 19. listopada 1881. održao je znameniti govor („nastupajućega rektora“) pod naslovom *Filosofijske struke pisci hrvatskoga roda s onkraj Velebita u stoljećih XV. do XVIII.*, kojim je potaknuo i *de facto* utemeljio istraživanje povijesti hrvatske filozofije, smatrajući i to proučavanje ravnopravnom sastavnicom filozofiranja. Nakon smrti Tadije Smičiklase, nešto više od tri mjeseca, tj. do svoje smrti, obnašao je dužnost predsjednika Akademije. Glasovito mu je djelo *Razvoj i sustav obćenite estetike* (1903.). Veliki je broj njegovih filozofskih spisa ostao u rukopisu neobjavljen. Izvanredno je važan njegov prinos hrvatskom filozofskom nazivlju. Redoviti je član Akademije od 1876. (B. M.)

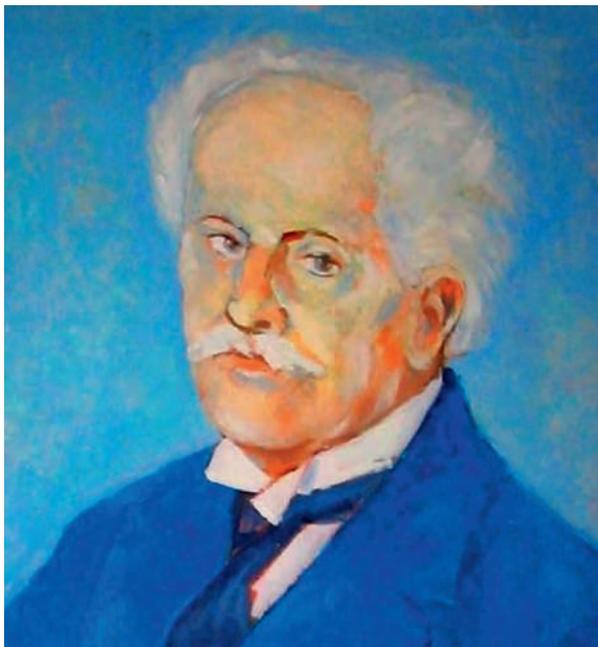

AUGUST MUSIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1902. – 1909.;
GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE 1909. – 1916.)
(1856 – 1938), CROATIAN PHILOLOGIST

August Musić (Krka, Slovenija, 1856. – Zagreb, 1938.), hrvatski filolog. Gimnaziju je polazio u Novome Mestu kod franjevac, a od sedmoga razreda u Zagrebu. Klasičnu, slavensku i poredbenu filologiju završio je 1879. na Filozofskome fakultetu u Zagrebu, te je postavljen za namjesnoga učitelja na zagrebačkoj gimnaziji. Godine 1880. objavio je svoj prvi znanstveni rad *Perfektivni i imperfektivni glagoli u grčkom i hrvatskom jeziku*, 1885. stekao je doktorat disertacijom *Imperfekat i aorist s partikula kév i řv kod Homera i hrvatski kondicional*, a 1887. habilitirao je radnjom *Modalna sintaksa Homerova u glavnim crtama ispodređena s hrvatskim jezikom*, koja je ostala neobjavljena. Godine 1894. prelazi na Filozofski fakultet kao redoviti profesor grčkoga jezika i književnosti (umirovljen je 1924., ali je predavao sve do 1932., ukupno 88 semestara). Pripadao je tzv. „hrvatskim vukovacima“. Ponajviše se bavio sintaktičkim ustrojstvom grčkoga i hrvatskoga jezika. U razmatranje hrvatskoga glagolnoga sustava uveo je, po uzoru na grčki, pojam gotove radnje. Istaknuo se i kao prevoditelj (*Herodotova Povijest*, I. – II., 1887. – 1888.). Napisao je poznati udžbenik *Slovnica grčkoga jezika* (1887.), koji je doživio niz izdanja, te *Povijest grčke književnosti* (I. – II., 1893. – 1900.). Važnija su mu djela: *Gnomički aorist u hrvatskom jeziku* (1892.), *Kondicional u hrvatskom jeziku* (1896.), *Rečenice s konjunkcijama „ako, neka, li“ u hrvatskom jeziku* (1898.), *Relativne rečenice u hrvatskom jeziku* (1899.), *Rečenice s participom pre-*

terita aktiva II. u hrvatskom jeziku (1899.), *Rečenice s konjunkcijom „da“ u hrvatskom jeziku* (1900.), *Nacrt grčkih i rimskih starina* (1910.). (B. M.)

GAVRO MANOJLOVIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1909. – 1919.)
(1856 – 1939), CROATIAN HISTORIAN

Gavro Manojlović (Zadar, 1856. – Zagreb, 1939.), hrvatski povjesničar, predsjednik Akademije 1924. – 1933. Gimnaziju je polazio u Senju, Karlovcu i Zagrebu. Studirao je u Zagrebu i Beču, gdje je 1896. doktorirao filozofiju povijesti i klasičnu filologiju. Od 1880. radio je kao srednjoškolski profesor u Zagrebu, Požegi i Osijeku, gdje je bio i gimnazijski upravitelj. Od 1902. redoviti je profesor opće povijesti staroga vijeka na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Godine 1908. umirovljen je iz političkih razloga, a 1910. – 1924. ponovno je predavao. Bio je zastupnik Hrvatsko-srpske koalicije u Hrvatskome saboru (1908. – 1910. i 1913. – 1918.) te član Privremenoga narodnoga predstavništva. Od 1908. redoviti je član Akademije, a za dopisnoga člana Srpske kraljevske akademije izabran je 1910. Uređivao je list za mlade *Pobratim* i *Nastavni vjesnik* (1905. – 1908.). U mladosti je objavio zbirku pjesama *Mladi dani Veljkovi* (1880.). Godine 1923. izlazi mu *Povijest staroga Orijenta*, a 1927. djelo *Sile pokretnice i pravilnosti u univerzalnoj historiji*. Velike zasluge ima na području bizantologije. U znanstvenome se radu također bavio poviješću staroga vijeka i filozofijom povijesti, a pisao je i povijesne udžbenike. Radove je objavljivao u *Vjesniku Kr. državnog arkiva u Zagrebu* i u *Glasniku Zemaljskog muzeja u Bosni i Hercegovini*. Osnovao je Akademijinu orijentalnu zbirku, koja je velikim

dijelom i prikupljena dok je on bio predsjednik Akademije. (B. M.)

JURAJ MAJCEN

(GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE 1916. – 1922.)
(1875 – 1924), CROATIAN MATHEMATICIAN

Juraj Majcen (Zagreb, 1875. – Zagreb, 1924.), hrvatski matematičar i povjesničar matematike. Studirao je na Visokoj tehničkoj školi (1891. – 1895.) i na Filozofskom fakultetu u Beču matematiku i deskriptivnu geometriju (1894. – 1896.), a doktorirao na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu s tezom iz sintetičke geometrije (1899.). Od 1896. djelovao je kao profesor na osječkoj gimnaziji, a potom je habilitirao i dobio *venia legendi* te je započeo s predavanjima iz geometrije 1901./02. na Mudroslovnom fakultetu, gdje je od 1913. redoviti profesor, a 1917./18. i dekan tog fakulteta. Bavio se prvenstveno sintetičkom geometrijom ravninskih i prostornih krivulja, linearnih i općih ploha i nacrtanom geometrijom. Uz brojne radove, objavio je više od deset udžbenika i priručnika. Njegovi znanstveni rezultati imali su zapažen odraz, osobito njegovo proučavanje i uvođenje novog pravčastog kompleksa, kasnije nazvanog *Majcenov kompleks*. U povijesti matematike važni su mu radovi o Getaldićevim i Boškovićevim geometrijskim rezultatima, osobito o Boškovićevoj teoriji konusnih presjeka.

Od 1903. dopisni je, a od 1909. pravi (redoviti) član JAZU. Pokrenuo je znanstvene publikacije *Prirodoslovna istraživanja Hrvatske i Slavonije* i *Izješća o raspravama matematičko-prirodoslovnog razreda*. Bio je član i Češke akademije znanosti u Pragu (dopisni od 1913. i pravi vanjski od 1920.). (S.P.-B.)

IVAN KASUMOVIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1919. – 1920.)
(1872 – 1945), CROATIAN PHILOLOGIST
AND LITERARY HISTORIAN

Ivan Kasumović (Mezinovac, 1872. – Zagreb, 1945.), hrvatski filolog i književni povjesničar. Klasičnu je filologiju diplomirao u Zagrebu 1898., doktorirao je 1900.; bio je od 1897. nastavnik u realnoj gimnaziji. Predavao je 1905. – 1919. rimsku književnost na Filozofskom fakultetu. Redoviti je član Akademije od 1915. Radovi su mu objavljivani u *Radu*, *Zborniku za narodni život i običaje*, *Nastavnom vjesniku*, *Viencu* i drugdje – o utjecaju književnosti na starije pisce, o vezama antičkoga i našega u poslovicama, basnama, o dubrovačkim pjesnicima i o drugome. Djelovao je u školstvu (ravnatelj gimnazije, prosvjetnik inspektor, načelnik prosvjetnoga odjeljenja Savske banovine i dr.). (A. G.)

ĐURO KÖRBLER

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1920. – 1926.)
(1873 – 1927), CROATIAN CLASSICAL PHILOLOGIST

Đuro Körbler (Vrhovac, 1873. – Zagreb, 1927.), hrvatski klasični filolog. Klasičnu je filologiju studirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje i 1897. doktorirao, kratko je predvao u gimnazijama u Zagrebu i Požegi, a od 1900. bio je na Filozofskom fakultetu privatni docent te od 1907. do smrti redoviti profesor (gdje je dvaput bio dekan, a 1914./15. i rektor Sveučilišta). Član je dopisnik Akademije od 1908., redoviti od 1915. Pisao je o grčkim i latinskim autorima te o hrvatskim latinistima i o drugim temama – u *Radu*, *Gradi za povijest hrvatske književnosti*, *Nastavnom vjesniku*. Priredio je drugo izdanje Gundulićevih djela u *Starim piscima hrvatskim* te Gundulićeva *Osmana* za Maticu hrvatsku, obradio djelo Stjepana Gradića. (A. G.)

MARKO KOSTREŃIĆ

(GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE 1922. – 1924.;
GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1951. – 1957.)
(1884 – 1976), CROATIAN JURIST

Marko Kostrenčić (Zagreb, 1884. – Zagreb, 1976.), hrvatski pravnik. Pravo je studirao u Beču i Zagrebu, gdje je stekao doktorat (1908.). Bio je profesor hrvatske pravne povijesti na Pravnome fakultetu u Zagrebu (1912. – 1955.), njegov dekan (1917. – 1918., 1924. – 1925.) te rektor Sveučilišta u Zagrebu (1949. – 1950.). U međuratnoj je Jugoslaviji bio ministar socijalne politike (1931.) te ban Savske banovine (1934. – 1936.). Redoviti je član Akademije od 1921., u kojoj je pokrenuo osnivanje više instituta, potom dopisni član SANU (1930.) i SAZU (1953.) te počasni doktor (*honoris causa*) Praškoga sveučilišta (1936.). Bio je glavni urednik *Rječnika srednjovjekovnoga latiniteta Jugoslavije* (*Lexicon Latinitatis medii aevi Iugoslaviae*, I. – II., 1973. – 1978.). Od 1915. do smrti uredio je I. te sveske XIII. do XVI. *Diplomatičkoga zbornika Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije* (*Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*). Jedan je od glavnih redaktora *Enciklopedije Leksikografskoga zavoda* (1955. – 1964.). Bio je sportski djelatnik i suosnivač zagrebačkoga HAŠK-a, natjecatelj i trener mačevanja. Važnija su mu djela: *Hrvatska pravna povijest* (1919.), *Vinodolski zakon* (1923.), *Postanak dalmatinskih sredovječnih gradova* (1929.), *Slobode dalmatinskih gradova po tipu trogirskom* (1930.), *Nacrt historije hrvatske države i hrvatskog prava* (1956.). (B. M.)

VALE VOUK

(GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE (1924. – 1936.)
(1886 – 1962), CROATIAN BIOLOGIST AND BOTANIST

Vale Vouk (Gospić, 1886. – Zagreb, 1962.), hrvatski biolog, botaničar. Diplomirao je i doktorirao (1908.) na Sveučilištu u Beču, gdje je neko vrijeme djelovao kao asistent Botaničko-fiziološkog zavoda (1908. – 1912.). Po povratku u Zagreb habilitirao je i postao docent na Mudroslovno-prirodoslovnom odjelu Filozofskog fakulteta, gdje je od 1915. izvanredni, a od 1918. redoviti profesor anatomije i fiziologije bilja. Bio je predstojnik Botaničkog zavoda i Botaničkog vrta (1913. – 1956.), u kojem je izgradio Fiziološki laboratorij. Djelovao je i kao dekan Filozofskog fakulteta 1921./22. i 1923./24. Bavio se anatomijom i fiziologijom bilja, ali i florom Hrvatske, osobito morskim algama, višim gljivama i biljkama u termalnim vodama. Od 1920. je dopisni, a od 1924. redoviti član JAZU. Objavio je više od 200 radova i važna djela s tog područja. Pokrenuo je časopise *Acta Botanica Croatica* i *Acta Adriatica* te je bio redaktor nekih Akademijinih izdanja. Jedan je od utemeljitelja Oceanografskog instituta u Splitu, Biološkog instituta u Dubrovniku, a obnovio je i Institut za biologiju mora u Rovinju. Inicirao je i organizirao Arboretum u Trstenom kraj Dubrovnika. (S.P.-B.)

FRANJO FANCEV

(GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE 1926. – 1943.)
(1882 – 1943), CROATIAN LITERARY HISTORIAN
AND PHILOLOGIST

Franjo Fancev (Virje, 1882. – Zagreb, 1943.), hrvatski književni povjesničar i filolog. Studirao je slavistiku i romanistiku u Zagrebu i Beču, gdje je 1907. i doktorirao. Od 1908. knjižničar, a 1919. – 1927. ravnatelj Sveučilišne knjižnice u Zagrebu, koju je profilirao kao nacionalnu i kao sveučilišnu ustanovu za duže razdoblje. Od 1926. profesor je starije hrvatske književnosti na zagrebačkome Filozofskom fakultetu. Od 1925. dopisni član Akademije, od 1929. izvanredni pravi član, a godine 1940. izabran je za redovitog člana. Urednik Akademijine *Građe za povijest književnosti hrvatske* (sv. XI. – XV.). Predsjednik Društva hrvatskih književnika (1937. – 1939.).

Objavio je oko 150 studija, rasprava i prikaza iz područja povijesti hrvatske književnosti i jezika. Istraživanjima rukopisa i dokumenata, filološkom i povijesno-kritičkom metodom, dao je niz važnih priloga za poznavanje tekstova srednjovjekovne književnosti, dubrovačkih komedija XVII. st. i djela T. Brezovačkoga smatrajući izdavanje tekstova osnovnom pretpostavkom za proučavanje starije književnosti. Zapaženi su dijalektološki radovi o kajkavskom govoru njegova rodnog kraja, o hrvatskim crkvenim prikazanjima, o dubrovačkim komedijama, o kajkavskoj dopreporodnoj književnosti i dr. Posebno je važan njegov rad na istraživanju podrijetla hrvatskoga narodnog prepoda i na isticanju njegove autohtonosti. (T. M.)

DRAGUTIN BORANIĆ

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1926. – 1941.)
(1870 – 1955), CROATIAN LINGUIST

Dragutin Boranić (Kraj Donji, 1870. – Zagreb, 1955.), hrvatski jezikoslovac. U Zagrebu je diplomirao na slavenskoj filologiji i doktorirao radom *O refleksivnim glagolima u hrvatskom jeziku*. Radio je u srednjim školama u Osijeku, Vinkovcima i Zagrebu te 1906. – 1941. i 1945. – 1947. na Filozofskom fakultetu. Dopisni je član Akademije od 1907., redoviti član od 1924. Od 1904. uređuje *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena* – 24 knjige u 45 svezaka, a 1905. – 1907. urednik je *Nastavnoga vjesnika*. Sudjelovao je s Petrom Skokom u radu na kontroli *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Poslije dva izdanja hrvatskoga pravopisa Ivana Broza (1892., 1893.), Boranić priređuje četiri izdanja Brozova pravopisa (1904. – 1915.), a poslije toga Boranić objavljuje svoj pravopis, u deset izdanja (1921. – 1951.). Pisao je i književne radove i prevodio, sudjelovao je u radu na zoološkoj i botaničkoj terminologiji. (A. G.)

LJUBO KARAMAN

(KNJIŽEVNI TAJNIK AKADEMIJE 1942. – 1945.)
(1886 – 1971), CROATIAN ART HISTORIAN
AND CONSERVATOR

Ljubo Karaman (Split, 1886. – Zagreb, 1971.), hrvatski povjesničar umjetnosti i konzervator. Studirao je u Beču, gdje je doktorirao iz povijesti umjetnosti kod M. Dvořáka i J. Strzygowskoga (1920.). Zajedno s F. Bulićem organizirao je i vodio u Splitu konzervatorsku službu za Dalmaciju (od 1926.), a u Zagrebu je bio ravnatelj Konzervatorskoga zavoda za cijelu Hrvatsku (1941. – 1950.). Od 1965. redoviti je član Akademije. Težište njegova znanstvenoga istraživanja bili su spomenici Dalmacije od antike do baroka, a proučavao je i spomenike kontinentalne Hrvatske i Istre. U svojim je radovima iznio tvrdnju da Dioklecijanova palača nije *castrum* nego kasnorimska rezidencija, izgrađena na helenistički način i u jednome mahu (*Palača cara Dioklecijana*, 1927., s Franom Bulićem). U djelu *Iz kolijevke hrvatske prošlosti* (1930.) postavio je temelje starohrvatskoj arheologiji i razračunao se s pristašama različitih teza o predromaničkoj umjetnosti u Dalmaciji. Otklanjajući langobardsku i bizantsku tezu o podrijetlu pleterne ornamentike, uočio je inačice s regionalnim diferencijacijama, različite od pletera na italskome tlu, s kojima je ta skulptura u nas bila povezana. Iz doba slobodnih komuna u XIII. stoljeću obradio je djela dvojice istaknutih majstora, Buvine i Radovana. U umjetnosti XV. i XVI. stoljeća naglasio je osebujnost gotičko-renesansnih prijelaznih oblika. U nekoliko je navrata objavio sintetičke prikaze umjetnosti Dalmacije (*Pregled umjetnosti u*

Dalmaciji, 1952.). Osobita mu je zasluga što je pojmovima u umjetničkome razvoju pojedinih regija u Hrvatskoj, *granični i periferni*, dao pozitivno značenje. (B. M.)

MIROSLAV ŠANTEK

(GOSPODARSKI TAJNIK AKADEMIJE 1943. – 1945.)
(1896 – 1986), CROATIAN JURIST AND THEOLOGIST

Miroslav Šantek (Zagreb, 1896. – Zagreb, 1986.), hrvatski pravnik i teolog. Diplomirao na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1923., a 1947. i na Katoličkom bogoslovnom fakultetu. Radio je kao tajnik Stola sedmorice te je bio sudac Apelacionog suda i vijećnik Banskog stola. Na Pravnom fakultetu predavao je građanski sudski postupak sa stečajnim pravom 1942. – 1945. Za redovitog člana Akademije izabran je 1941. te je vodio upravu Ureda HAZU. Nakon 1945. otpušten je iz državne službe i osuđivan. U razdoblju 1949. – 1985. bio je pravni savjetnik Nadbiskupskog duhovnog stola i Ženidbenog suda kao prvi laik na tim dužnostima. (M. L.)

BRANIMIR GUŠIĆ

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1947. – 1950.)
(1901 – 1975), CROATIAN PHYSICIAN,
OTORHINOLARYNGOLOGIST

Branimir Gušić (Zagreb, 1901. – Zagreb, 1975.), hrvatski liječnik, otorinolaringolog. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu sveučilišta u Zagrebu 1926., a već od 1927. radi kao asistent u zagrebačkoj Klinici za uho, nos i grlo. Tamo započinje specijalizaciju iz otorinolaringologije, a nastavlja je u Pragu i Beču. Doktorirao je 1929. na Filozofskom fakultetu. Za docenta Medicinskog fakulteta u Zagrebu habilitirao je 1938., no njegov je izbor za izvanrednog profesora 1940. bio onemogućen. Kao antifašist 1941. je uklonjen s Klinike, 1942. uhićen, nakon 11 mjeseci zatvora otpremljen na prisilni rad u Njemačku i potom interniran kao liječnik gradske poliklinike u Beču. Po povratku u Zagreb 1945. postaje redovitim profesorom Medicinskog fakulteta i predstojnikom Klinike za uho, nos i grlo, koju će voditi do umirovljenja 1971. Obnovio je i reorganizirao Kliniku, osnovao dječji odjel, histološki laboratorij i prvi audiološki centar u nas te postavio temelje moderne fonijatrije. Uspješno je djelovao i na drugim znanstvenim područjima, napose u geografiji (posebice antropogeografiji), etnologiji i povijesti. Od 1947. redoviti je član Akademije. Predsjednik je Akademijina Odbora za narodni život i običaje te urednik 40. – 43. knjige *Zbornika za narodni život i običaje Južnih Slavena*, kao i urednik 54. – 55. knjige *Ljetopisa JAZU*. Osnovao je Komisiju za proučavanje krša i Etnološki zavod JAZU. Nagrađen je Nagradom grada Zagreba 1948., Nagradom Republike Hrvatske za životno djelo 1969. i Nagradom AVNOJ-a 1972. (S. F.-F.)

MIROSLAV KRLEŽA

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1950. – 1951.)
(1893 – 1981), CROATIAN WRITER

Miroslav Krleža (Zagreb, 1893. – Zagreb, 1981.), hrvatski književnik. Redoviti član Akademije od 1947. te 1947. – 1957. njezin potpredsjednik. Krleža je zaslužan za osnivanje Akademijina Književnog odjela, od 1972. Razreda za književnost, a na njegovu inicijativu 1962. pokrenut je Akademijin književni časopis *Forum*, u kojem je Krleža, među ostalim, objavio u nastavcima i svoj najopsežniji roman *Zastave*.

Za svojega stvaralačkoga vijeka objavio je gotovo 200 autorskih knjiga. Autor je tzv. glembajevskog ciklusa (*U agoniji*, *Gospoda Glembajevi*, *Leda*), nastao kao povijesna i socijalna freska zagrebačke građanske sredine. Kao pjesnik počeo je na zasadama hrvatske moderne, napisavši jedanaest zbirki poezije, među kojima se izdvajaju *Balade Petrice Kerempuha* (1936.). Krležini su časopisi *Književna republika* (1923. – 1927.), *Plamen* (1919.), *Danas* (1934.) i *Pečat* (1939. – 1940.) orijentacijska polja hrvatskog modernizma.

U zbirci *Hrvatski bog Mars* (1922., konačna redakcija 1946.) obrađen je kompleks vojničkoga stradanja hrvatskog čovjeka u Prvom svjetskom ratu. Njegovo središnje pripovjedno djelo moderni je roman *Povratak Filipa Latinovicza* (1932.) – priča o umjetniku koja zadire u organsku nemoć društva. Sljedećim će romanima, *Na rubu pameti* (1938.), *Banket u Blitvi* (I – III, prva knjiga 1938.) i *Zastave* (I – V, prva knjiga 1962.), sročiti stotine stranica kronike o srednjoeuropskoj kulturnoj i političkoj panorami. Njegove studije društvenih i kulturnih kontroverzija (*Moj obračun s njima*, 1932.; *Deset krvavih godina*, 1937.; *Dijalektički antibarbarus*, 1939.) dovele su do brojnih rasprava o stanju i budućnosti hrvatskoga društva.

Osmislio je djelatnost Leksikografskoga zavoda (koji danas nosi njegovo ime) te bio pokretač i glavni urednik niza enciklopedijâ i leksikonâ. Zapaženo je njegovo zauzimanje za slobodan razvoj hrvatskoga jezika, osobito njegova potpora *Deklaraciji o nazivu i položaju hrvatskoga književnog jezika*, proglasu koji su 1967. objavili hrvatski jezikoslovci nezadovoljni položajem što se u skladu s Novosadskim dogovorom pridavao hrvatskom jeziku. (T. M.)

GRGA NOVAK

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1957. – 1958.)
(1888 – 1978), CROATIAN HISTORIAN
AND ARCHAEOLOGIST

Grga Novak (Hvar, 1888. – Zagreb, 1978.), hrvatski povjesničar i arheolog, predsjednik Akademije 1958. – 1978. U razdoblju 1907. – 1911. studirao je povijest, geografiju i arheologiju u Zagrebu, Beču i Pragu, a 1913. doktorirao je povijest u Zagrebu; 1911. – 1920. predavao je u splitskoj Velikoj realci, a potom je bio asistent Frane Bulića u Arheološkome muzeju u Splitu (1914. – 1920.). Od godine 1920. bio je docent, potom 1922. – 1924. izvanredni profesor opće povijesti srednjega vijeka na Filozofskome fakultetu u Skoplju, a 1924. – 1959. redoviti profesor povijesti staroga vijeka na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Dekan Filozofskoga fakulteta bio je 1934. – 1935., a rektor Zagrebačkoga sveučilišta 1946. – 1947. Redoviti je član Akademije postao 1947., a bio je i član više inozemnih akademija. Proučavao je povijest u širokome rasponu od staroga do novoga vijeka. Njegova arheološka istraživanja na Hvaru u Grapčevoj i Markovoj špilji rezultirala su otkrićem nove neolitičke hvarske kulture na Jadranu (*Prehistorijski Hvar: Grapčeva spilja*, 1955.). Proučavao je doba grčke

kulture na Jadranu i rimske vladavine u Dalmaciji te stari Istok, osobito Egipat (*U zemlji faraona*, 1946., *Egipat: Prehistorija, faraoni, osvajači, kultura*, 1967.). Osobitu je pozornost posvetio povijesti dalmatinskih gradova i pojedinim pitanjima iz njihove prošlosti: *Pučki prevrat na Hvaru god. 1510–1514.* (1918.), *Split u svjetskom prometu* (1921.), *Židovi u Splitu* (1924.), *Hvar* (1924.), *Dubrovačka diplomacija na mirovnom kongresu u Požarevcu* (1929.), *Povijest Splita* (I. – III., 1957. – 1965.), *Povijest Dubrovnika od najstarijih vremena do početka VII stoljeća* (1972.), urednik (s Vjekoslavom Maštrovićem) sljedećih izdanja: *Vis* (1961.), *Presjek kroz povijest grada Zadra* (1965.), *Povijest Vrane: političko, kulturno i privredno značenje Vrane kroz stoljeća* (1971.). Proučavao je i razdoblje hrvatskoga narodnoga preporoda u Dalmaciji. U nekoliko je rasprava i monografija obradio istaknute povijesne osobe. U nizu *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium* objavio je više svezaka izvješća venecijanskih diplomata o Dalmaciji (*Mletačka uputstva i izvještaji*, I. – IV., 1964. – 1972.). (B. M.)

MIJO MIRKOVIĆ

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1958. – 1961.)
(1898 – 1963), CROATIAN ECONOMIST AND WRITER

Mijo Mirković (Rakalj, 1898. – Zagreb, 1963.), hrvatski ekonomist i književnik. Školovanje je započeo u rodnom Raklju u Istri, gimnaziju polazio u Pazinu i završio u Zábřehu u Češkoj, u Zagrebu i Beogradu studirao filozofiju i slavistiku, a zatim u Berlinu i Frankfurtu na Majni ekonomske i društvene znanosti; doktorirao je u Frankfurtu na Majni 1923. iz ekonomije. Predavao je u Subotici i Beogradu, a od 1945. do smrti na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Redoviti član Akademije od 1947. Kao član delegacije Jugoslavije sudje-

lovao je na konferencijama u Londonu 1945., Parizu 1946. te na Mirovnoj konferenciji u Parizu 1946., koja je pridonijela da se Hrvatskoj konačno pripoji Istra. Objavio je mnogo ekonomskih knjiga i rasprava u široku rasponu tema — unutarnja i vanjska trgovina, agrarna i industrijska politika, povijest gospodarstva itd., pokrenuo je Akademijin niz *Građa za gospodarsku povijest Hrvatske*. — U mladosti je radio razne poslove, među ostalim i kao novinar, a počinje i s književnim djelovanjem i pod imenom Mate Balota objavljuje pjesme (*Dragi kamen*, 1938.) roman (*Tijesna zemlja*, 1946.), povijesno-autobiografske monografije *Stara pazinska gimnazija* (1959.) i *Puna je Pula* (1954.) te kulturnopovijesne studije u esejističko-znanstvenoj formi *Flacius* (1938.) i *Matija Vlačić Ilirik* (1960.). (A. G.)

ANDRE MOHOROVIČIĆ

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1975. – 1978.)
(1913 – 2002), CROATIAN ARCHITECT
AND ART HISTORIAN

Andre Mohorovičić (Križevci, 1913. – Zagreb, 2002.), hrvatski arhitekt i povjesničar umjetnosti. Na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu djelovao je od 1935. kao profesor teorije arhitekture i povijesti umjetnosti. U znanstvenom radu bavio se nizom teorijskih i povijesnih tema s područja arhitekture i urbanizma sustavno istražujući razvoj graditeljstva i gradogradnje na području Hrvatske. Bio je rektor Sveučilišta u Zagrebu 1947. – 1949. Redoviti član Akademije bio je od 1962. U razdoblju 1978. – 1991. bio je potpredsjednik JAZU; dužnost tajnika Razreda za likovne umjetnosti obnašao je 1961. – 1975. te 1997. – 2002., a u razdoblju 1991. – 1997. bio je član Akademijina Predsjedništva. U kontinuitetu je bio član Akademijina Predsjedništva

više od četrdeset godina, duže od bilo kojeg člana Akademije. Osim intenzivne znanstvene i kulturne djelatnosti, dao je važan doprinos organizaciji Akademijinih skupova te rekonstrukciji, konzervaciji i uređenju brojnih Akademijinih zgrada. (M. L.)

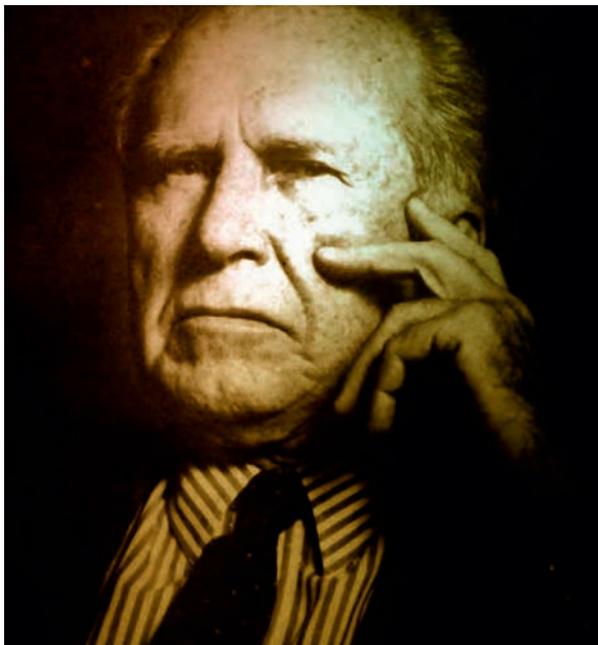

MIROSLAV KARŠULIN

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1961. – 1972.)
(1904 – 1984), CROATIAN PHYSICAL CHEMIST

Miroslav Karšulin (Przemyśl, Poljska, 1904. – Zagreb, 1984.), hrvatski fizikalni kemičar. Studirao je i diplomirao (1928.) kemiju na Sveučilištu u Beču, a doktorirao je tezom o Bacquerel-efektu na Tehničkom fakultetu u Zagrebu (1932.). Neko je vrijeme bio asistent na Medicinskom fakultetu, a potom prelazi na Tehnološki fakultet (danas Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije), gdje je od 1942. docent, od 1945. izvanredni, a od 1952. redoviti profesor fizikalne kemije Kemijsko-tehnološkog odsjeka te predstojnik Zavoda za fizikalnu kemiju (1945. – 1976.). Nekoliko je puta izabran za dekana i prodekana tog fakulteta. Bavio se širim područjem fizikalne kemije: fotokemijom i fotobiologijom, elektrokemijom, korozijom i zaštitom materijala te kemijom silikata. Dao je znatne doprinose proučavanju kemije boksita. Bavio se metodom raščinjavanja azbestnog škriljca radi dobivanja vlaknastog azbesta. Od 1948. je dopisni, a od 1952. redoviti član JAZU i uređivao je *Ljetopis JAZU*. Od 1972. bio je i dopisni član Makedonske akademije znanosti i umjetnosti. Suosnivač je Prehrambeno-biotehnološkog fakulteta u Zagrebu, Metalurškog fakulteta u Sisku i Saveza društva za zaštitu materijala Jugoslavije te osnivač i prvi predsjednik Društva za zaštitu materijala SRH (1954.-78.). Suosnivač je i Akademijina Zavoda

za zaštitu materijala od korozije i za desalinaciju u Dubrovniku. U Akademiji je osnovao Odbor za studij boksita, koji je 1964. prerastao u Internacionalni odbor (ICSOBA). (S. P.-B.)

NIKOLA ŠKREB

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1972. – 1973.)
(1920 – 1993), CROATIAN BIOLOGIST,
EMBRYOLOGIST

Nikola Škreb (Zagreb, 1920. – Zagreb, 1993.), hrvatski biolog, embriolog. Diplomirao je na Medicinskom fakultetu (1948.), a doktorirao na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu (PMF) Sveučilišta u Zagrebu. Na stipendiji Svjetske zdravstvene organizacije proveo je godinu dana na *Collège de France* (1950.) u laboratoriju za biologiju stanice, gdje je radio na embriologiji vodozemaca. Po povratku u Zagreb djeluje na Medicinskom fakultetu, gdje je od 1962. izvanredni, a od 1967. redoviti profesor te dugogodišnji predstojnik Zavoda za biologiju. Istodobno je okupio hrvatske biologe te utemeljio Institut za biologiju Sveučilišta u Zagrebu i bio mu u razdoblju 1962. – 1972. ravnatelj. Prvi je u svijetu započeo eksperimentalna razvojno-biološka istraživanja na sisavcima, osobito na miševima i štakorima. Smatra se osnivačem zagrebačke embriološke škole. U njegovu laboratoriju 1968. razvijena je izvorna metoda za odjeljivanje pojedinih slojeva embrionalnih stanica koje su se tako mogle zasebno eksperimentalno istraživati. Od 1962. bio je izvanredni, a od 1967. redoviti član JAZU. Godine 1978. utemeljio je Europsku organizaciju za razvojnu biologiju (EDBO) i četiri godine bio njezinim predsjednikom. Bavio se i popularizacijom znanosti. (S. P.-B.)

DRAGO GRDENIĆ

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1973. – 1975.)
(1919 – 2018), CROATIAN INORGANIC CHEMIST

Drago Grdenić (Križevci, 1919. – Zagreb, 2018.), hrvatski anorganski kemičar i povjesničar kemije. Diplomirao je kemiju (1942.) na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Bio je član Prosvjetnog odjela ZAVNOH-a. Godinu je dana bio profesor na Višoj pedagoškoj školi u Splitu (1945.), a potom odlazi na usavršavanje u Moskvu, gdje specijalizira rendgensku kristalografiju živinih spojeva. Po povratku doktorira temom s tog područja na Sveučilištu u Zagrebu (1951.) te odlazi na poslijedoktorsko usavršavanje u Laboratorij za kemijsku kristalografiju na Sveučilište u Oxfordu (1955. – 1956.) kod nobelovke Dorothy C. Hodgkins. Glavninu radnog vijeka proveo je na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu (PMF) u Zagrebu, gdje je od 1946. asistent, docent, pa izvanredni, a od 1960. redoviti profesor te od 1997. prof. emeritus u Zavodu za opću i anorgansku kemiju, koji je on utemeljio i bio njegovim predstojnikom (1952. – 1982.). Prvi je u Hrvatskoj uveo i primijenio suvremenu metodu rendgenske difrakcije za određivanje kristalne i molekulske strukture kemijskih tvari te se smatra utemeljiteljem zagrebačke škole strukturne kemije. Od 1959. je izvanredni, a od 1973. redoviti član HAZU. Bio je član Odbora za izgradnju Instituta *Ruđer Bošković* (IRB), direktor Sveučilišnog instituta za anorgansku i analitičku kemiju, dekan PMF-a (1960. – 1962.) i rektor Sveučilišta u Zagrebu (1976. – 1979.). Utemeljitelj je i predsjednik Jugoslavenskog kristalografskog centra JAZU (1966. – 1991.) te glavni urednik njegova *Godišnjaka*. Dobitnik je više nagrada i priznanja. (S. P.-B.)

HRVOJE POŽAR

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1978. – 1991.)
(1916 – 1991), CROATIAN ELECTRICAL ENGINEER

Hrvoje Požar (Knin, 1916. – Zagreb, 1991.), hrvatski elektroenergetičar. Diplomirao je na Tehničkom fakultetu u Zagrebu (1939.). Neko vrijeme radio je kao projektant i elektroenergetski dispečer (1946. – 1951.) za Dalmaciju, a potom je 1955. doktorirao na Tehničkom fakultetu (kasnije Elektrotehnički fakultet), gdje je od 1953. docent, od 1957. izvanredni i od 1960. redoviti profesor i predstojnik Zavoda za visoki napon i energetiku. Bavio se elektromagnetskim sustavima i izvorima električne energije. Do 1990. dosljedno je primjenjivao stručne i znanstvene metode u razvoju, izgradnji i korištenju elektrana i elektromagnetske mreže te za gospodarenje energijom. Smatra se utemeljiteljem Zagrebačke energetske škole.

Od 1965. je izvanredni, a od 1975. redoviti član Akademije te punih 13 godina glavni tajnik JAZU (1978. – 1991.), što je najduži mandat u povijesti Akademije. Bio je dva puta dekan fakulteta (1960. – 1962. i 1968. – 1970.), prorektor Sveučilišta u Zagrebu (1970. – 1972.), a od 1976. glavni urednik *Tehničke enciklopedije* (6. – 12. sveska). Istodobno je djelovao i u Institutu za elektroprivredu, iz kojega se 1994. izdvojio današnji Energetski institut *Hrvoje Požar*. Bio je član Ustavne komisije Republike Hrvatske (1990.) i pobornik energetske samostalnosti svake zemlje. Hrvatsko energetske društvo uz visoko pokroviteljstvo HAZU dodjeljuje godišnje nagrade iz Zaklade *Hrvoje Požar*. (S. P.-B.)

MILAN MOGUŠ

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1991. – 1997.)
(1927 - 2017), CROATIAN PHILOLOGIST

Milan Moguš (Senj, 1927. – Zagreb, 2017.), hrvatski jezikoslovac, predsjednik HAZU 2004. – 2010., potpredsjednik 1998. – 2003. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao 1953., doktorirao 1962. tezom *Današnji senjski govor*. Bio je asistent u Institutu za jezik (od 1953), a sveučilišnu karijeru započeo je 1956. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, od 1975. kao redoviti profesor. Od 1965. do umirovljenja 1992. bio je šef Katedre za dijalektologiju i povijest hrvatskoga jezika, a od 1983. do 1992. predstojnik Zavoda za lingvistiku Filozofskoga fakulteta. Godine 1977. izabran je za izvanrednoga, a 1986. za redovitoga člana Akademije u kojoj je obavljao sve vodeće dužnosti. Objavio je više autorskih knjiga (*Fonološki razvoj hrvatskoga jezika*, 1971; *Čakavsko narječje*, 1977; *Antun Mažuranić*, 1978; *Križanićeva hrvatska gramatika*, 1984; *Povijest hrvatskoga književnoga jezika*, 1993., 2009; *Rječnik Marulićeve »Judite«*, 2001; *Senjski rječnik*, 2002; *Povijesna fonologija hrvatskoga jezika*, 2010., i dr.) ili kao suautor (*Hrvatski pravopis*, 1990, 2004; *Zakon trsatski*, 1990; *Hrvatski jezik u Hrvatskom saboru*, 1997; *Čestotni rječnik hrvatskoga jezika*, 1999; *Poljsko-hrvatski rječnik – Słownik polsko-chorwacki*, 2002; *Cesarićev rječnik*, 2011., i dr.). Oko 230 znanstvenih i stručnih radova objavio je u domaćim i inozemnim časopisima. Bio je urednikom i priređivačem mnogobrojnih izdanjima (kritičko izdanje *Judite* i *Naslidovanja* M. Marulića, *Smrt Smail-age Čengića* I. Mažuranića, *Senjski glagoljski misal* i dr.). U raznovrsnoj i plodnoj znanstvenoj djelatnosti Moguš je glavne prinose dao hrvatskoj dijalektologiji. (A.G.)

ANDRIJA KAŠTELAN

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 1998. – 2003.)
(1934), CROATIAN PHYSICIAN, IMMUNOLOGIST

Andrija Kaštelan (Barbat, 1934.), hrvatski liječnik, imunolog. Studij medicine završio je 1960. na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1968. godine bio je predstojnik Zavoda za animalnu fiziologiju i redoviti profesor Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta. Na Medicinskom fakultetu djeluje kao redoviti profesor fiziologije i imunologije od 1986. Suosnivač je Centra za dijalizu kroničnih bubrenih bolesnika, utemeljitelj i voditelj Zavoda (Centra) za tipizaciju tkiva, Klinike za urologiju KBC-a Zagreb, potom i voditelj Republičkog referalnog centra za transplantaciju i tipizaciju tkiva. Godine 1996. utemeljio je Hrvatski registar dobrovoljnih darivatelja koštane srži kao dio Međunarodnog registra (Leiden, Nizozemska). Voditelj je Hrvatskog registra i banke dobrovoljnih darovatelja koštane srži. Bavio se humanom imunogenetikom te proučavanjem histokompatibilnosti, napose istražujući ulogu HLA-antigena u imunološkim zbivanjima te prateći njihovu povezanost s nekim bolestima i njihovo značenje za kliničku transplantaciju organa i tkiva. Dobitnik je Državne nagrade za životno djelo 1996. godine. Član je Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, od 1979. kao izvanredni, a od 1991. kao redoviti član. (S. F.-F.)

SLAVKO CVETNIĆ

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 2004. – 2010.)
(1929 – 2016), CROATIAN VETERINARIAN
AND VIROLOGIST

Slavko Cvetnić (Mraclin, 1929. – Zagreb, 2016.), hrvatski veterinar i virolog. Na Veterinarskom fakultetu u Zagrebu diplomirao 1954. te doktorirao 1961. Od 1956. radio je u Zavodu za mikrobiologiju, imunologiju i zarazne bolesti Veterinarskoga fakulteta u Zagrebu, na kojem je od 1977. bio redoviti profesor. Istraživao je pretežito područje virologije, a u domaćoj i stranoj znanstvenoj publicistici objavio je više od 250 rasprava. Sudjelovao je u dva patenta i više inovacija te unaprjeđenja tehnologije. Za zasluge na znanstvenom području dobio je 1985. Nagradu *Ruđer Bošković* Sabora SRH. Godine 1995. odlikovan Ordenom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića. Dobitnik Državne nagrade za životno djelo (2002.). Od 1991. redoviti je član HAZU. Iste godine izabran je za tajnika Razreda za medicinske znanosti HAZU kao prvi tajnik Razreda iz područja veterinarske medicine, u dva mandata do 1997., nakon čega je bio zamjenik tajnika Razreda. Bio je član različitih tijela i povjerenstava Akademije posebice se zalažući u radu Odbora za animalnu i komparativnu patologiju Razreda za medicinske znanosti. U doba kada je obnašao dužnost glavnoga tajnika Akademije, uz tekuće poslove koje je uspješno obnašao u dva mandata, izašao je i III. svezak petoknjižja hrvatskoga naroda *Hrvatska i Europa*. Izašli su III. i IV. svezak edicije *Hrvatska i Europa* na hrvatskom jeziku pod naslovom *Moderna hrvatska kultura od preporoda do moderne*. Uz navedeno, realizirano je 17 kapitalnih projekata uređenja zgrada u vlasništvu Akademije. (S. F.-F.)

PAVAO RUDAN

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE 2011. – 2018.)
(1942) CROATIAN PHYSICIAN,
BIO-ANTHROPOLOGIST

Pavao Rudan (Zagreb, 1942.) hrvatski liječnik, bio-antropolog. Diplomirao je 1966. na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Magistrirao je biološke znanosti na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu (PMF) u Zagrebu 1968., a doktorirao 1972. iz područja biološke antropologije u Francuskoj na *Université Paris VII*. Na području medicinskih znanosti doktorirao je 1974. na Zagrebačkom sveučilištu. Od 1980. izvanredni je profesor na PMF-u, a od 1981. na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 1988. redoviti je profesor na Medicinskom, od 1997. na PMF-u, a od 2000. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. U razdoblju 1964. – 1974. zaposlen je u Zavodu za anatomiju Medicinskog fakulteta u Zagrebu, a 1974. – 1991. na Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada Sveučilišta u Zagrebu. Od 1992. radi na novoosnovanom Institutu za antropologiju u Zagrebu, gdje je od osnivanja ravnatelj. Od 1981. voditelj je kolegija antropologije na PMF-u i na Medicinskom fakultetu, a od 2000. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Gostujući je profesor u Francuskoj i Austriji te pozvani predavač na više od 35 sveučilišta i znanstvenih instituta širom svijeta. Od 1977. suosnivač je te glavni i odgovorni urednik znanstvenog časopisa *Collegium Antropologicum*, HAD, Zagreb. Od 1982. do danas sudjeluje u nizu projekata više ministarstava Vlade Republike Hrvatske, a u inozemstvu u suradnji s UNESCO-m, *Smithsonian Institution* iz

Washington, D.C., Wenner-Gren fondacijom za antropološka istraživanja iz New Yorka i *Institut National d'Etudes Démographique* iz Pariza.

Dobitnik je brojnih domaćih i inozemnih nagrada i priznanja, od kojih je prestižna *Newcomb Cleveland Price* Američke udruge za unapređenje znanosti dodijeljena za suautorstvo znanstvenog rada ocijenjenog kao najboljeg objavljenog znanstvenog rada u časopisu *Science* u 2009./2010. Redoviti je član Hrvatske akademije medicinskih znanosti od 2006. U razdoblju 2016. – 2019. bio je predsjednik Europske mediteranske akademske mreže (EMAN), a od 2013. je potpredsjednik. (S.F.-F.)

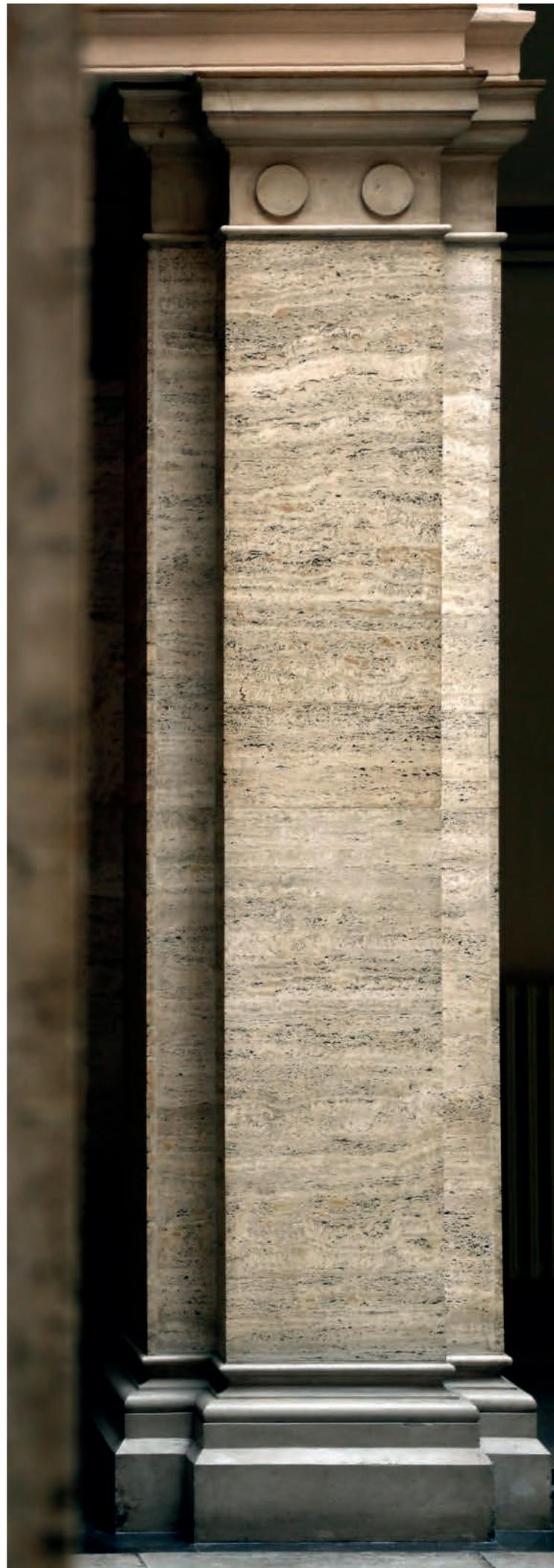
DARIO VRETENAR

(GLAVNI TAJNIK AKADEMIJE od 2019.)
(1958), CROATIAN PHYSICIST

Dario Vretenar (Pula, 1958.), hrvatski fizičar. Diplomirao je fiziku te magistrirao i doktorirao temom iz teorijske nuklearne fizike (1988.) na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu (PMF) Sveučilišta u Zagrebu, gdje je najprije pripravnik (od 1982.), a zatim znanstveni asistent, docent te izvanredni, redoviti i redoviti profesor u trajnom zvanju (od 2006.). Usavršavao se na Sveučilištu u Bologni i Sveučilištu Yale (1989. – 1991.) te na Tehničkom sveučilištu u Münchenu kao stipendist prestižne Zaklade *Alexander von Humboldt* (1991. – 1993.). Bavi se teorijskom nuklearnom fizikom, osobito teorijom funkcionalne gustoće i njezine primjene u opisu egzotičnih atomskih jezgri, nuklearnom efektivnom teorijom polja, nuklearnom astrofizikom, algebarskim modelima strukture atom-

ske jezgre i fizikom visokih angularnih momenata. Objavio je više od 250 radova u časopisima s prestižnom bazom podataka.

Od 2012. redoviti je član HAZU. Od 2016. je i član Europske akademije (*Academia Europaea*). Na diplomskom studiju predaje kolegije Uvod u kvantnu fiziku i Kvantna fizika, a na doktorskom Teorija strukture atomske fizike. Bio je gostujući profesor na Sveučilištima u Italiji, Japanu, Kini i Njemačkoj te gostujući znanstvenik na sveučilištima u Finskoj, Francuskoj, Grčkoj, Kini i SAD-u. U razdoblju 2005. – 2017. član je europskih programskih vijeća i savjeta (Italija i Finska), a od 2017. član Programskog savjeta CERN-a. Član je više upravnih i znanstvenih vijeća za prirodne znanosti u Hrvatskoj te od 2013. predsjednik Upravnog odbora Hrvatske zaklade za znanost. Dobitnik je više nagrada s područja znanosti. (S. P.-B.)

IX. Razred za tehničke znanosti

Akademik Ignac Lovrek

Tehničke znanosti imaju dugu povijest u Akademiji. Već je 1896. za *začastnoga člana* izabran, u dobi od 40 godina, Nikola Tesla, *elektrotehničar u Americi*, odnosno *elektrotehnik u New-Yorku*, kako se navodi od 1902. U okviru Matematičko-prirodoslovnog razreda, jednog od triju razreda utemeljenih pri osnivanju Akademije, djelovali su kao članovi dopisnici istaknuti znanstvenici iz područja tehničkih znanosti, profesori tadašnjeg Tehničkog fakulteta u Zagrebu, Josip Lončar i Fran Bošnjaković, a radovi iz područja tehničkih znanosti objavljeni su u Akademijinih izdanjima i uz pomoć Akademije.

Razred za tehničke znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od godine 1997. samostalno djeluje u Akademiji. Do tada su tehničke znanosti djelovale u sklopu Razreda za matematičke, fizičke, kemijske i tehničke znanosti, a ranije Razreda za matematičke fizičke i tehničke znanosti, odnosno Odjela za matematičke, fizičke i tehničke nauke koji je utemeljen 1947. Odjel je tada imao četiri *prava člana* – akademika, od kojih dvojicu, Josipa Lončara i Valerijana Riesznara, iz područja tehničkih znanosti. Nakon njih za redovite članove toga razreda biraju se znanstvenici iz područja tehničkih znanosti: Jerko Alačević, Miroslav Karšulin, Milivoj Petrik, Hrvoje Požar, Vojislav Bego, Tomo Bosanac, Dragutin Fleš, Vladimir Matković, Petar Krešimir Čolić i Zlatko Winkler. U razdoblju od osnivanja Razreda za tehničke znanosti dužnost glavnog tajnika Akademije obavljali su Miroslav Karšulin (1961. – 1972.) i Hrvoje Požar (1978. – 1990.), a tajnika Razreda za matematičke, fizičke,

kemijske i tehničke znanosti Vladimir Matković (1988. – 1991.) i Vojislav Bego, zamjenik (1992. – 1994.).

Osnivanjem Razreda za tehničke znanosti u njega prelaze članovi Razreda za matematičke, fizičke, kemijske i tehničke znanosti, akademici Vojislav Bego, Tomo Bosanac, Petar Krešimir Čolić, Dragutin Fleš i Vladimir Matković, a izabiru se novi redoviti članovi – akademkinja Sibila Jelaska i akademici Hrvoje Babić, Josip Božičević, Elso Kuljanić, Božidar Liščić i Božo Udovičić. Dužnost tajnika Razreda pri njegovu osnivanju obnaša Dragutin Fleš, koji postaje i njegovim prvim tajnikom.

U sastavu Razreda danas je dvanaest redovitih članova i osam članova suradnika te jedanaest dopisnih članova iz Australije, Austrije, Francuske, Japana, Norveške, Njemačke i SAD. Istraživačku djelatnost članovi Razreda za tehničke znanosti provode u okviru Akademijinih znanstvenih vijeća, zavoda i odbora te u matičnim ustanovama – fakultetima sveučilišta u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu. Znanstvena istraživanja sadašnjih redovitih članova obuhvaćaju biotehnologiju i prehrambenu tehnologiju; brodogradnju i pomorsku tehniku, pomorstvo; kemijsko inženjerstvo; materijale, obradu materijala i proizvodno strojarstvo; planiranje razvitka naftnog rudarstva, energetike i zaštite okoliša; primijenjenu i eksperimentalnu mehaniku; promet i razvitak prometnica; računarstvo, informacijsku i komunikacijsku tehnologiju i znanost o mrežama. Isto tako, istražuju se opća pitanja znanosti i obrazovanja vezana uz tehnološki razvoj, inovacije i razvoj gospodarstva,

posebice novih industrija i nadolazećih tehnologija. Članovi Razreda autori su brojnih znanstvenih knjiga, sveučilišnih udžbenika i monografija objavljenih u zemlji i inozemstvu, članaka u renomiranim časopisima, radova na međunarodnim znanstvenim skupovima, studija i elaborata, međunarodnih i domaćih patenata, novih proizvoda, procesa i tehničkih rješenja za potrebe industrije.

Izdavačka djelatnost Akademije u području tehničkih znanosti obuhvaća časopis *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – Tehničke znanosti* (urednici Vladimir Matković i Stjepan Jecić) i *Bilten Razreda za tehničke znanosti* (urednici Dragutin Fleš i Ivo Senjanović). Članovi Razreda javljaju se kao autori i urednici mnogih Akademijinih izdanja. Posebno treba istaknuti reprezentativnu ediciju *Hrvatska prirodna bogatstva i kulturna dobra – Zaštita i odgovorni razvoj, Hrvatska prirodna bogatstva*, čiju je izradu potaknuo i koju je uredio Mirko Zelić, a 2016. objavljena je u nakladi Akademije. Edicija, između ostalih, obuhvaća autorske priloge članova Razreda i članova znanstvenih vijeća vezane uz energente i obnovljive izvore energije, te prometnu, digitalnu i energetska infrastrukturu Republike Hrvatske. Vrijedan doprinos članovi Razreda i članovi znanstvenih vijeća dali su kao urednici i autori mnogobrojnih priloga u prvom svesku *Hrvatske tehničke enciklopedije* u kojem su obrađena sljedeća područja: brodogradnja, pomorstvo, promet, strojarstvo, vojna tehnika i zrakoplovstvo. To je kapitalno djelo Hrvatski leksikografski zavod *Miroslav Krleža* objavio 2018. u suradnji s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti i Akademijom tehničkih znanosti Hrvatske.

Razred je nadležan za rad Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Osijeku (voditeljica Vlasta Piližota), Zavoda za zaštitu od korozije i desalinaciju voda u Dubrovniku (voditelj Marin Hraste) i Zavoda za promet u Zagrebu (voditelj Josip Božičević).

Radu i prepoznatljivosti Razreda za tehničke znanosti bitno pridonosi pet znanstvenih vijeća u njegovu okrilju koja okupljaju nekoliko stotina eminentnih znanstvenika i stručnjaka iz područja tehničkih i biotehničkih znanosti.

Znanstveno vijeće za istraživačku infrastrukturu Hrvatske (predsjednik Leo Budin) osnovano je 2011. E-infrastruktura, osnovna i zajednička za sustav visokog obrazovanja i znanosti, kojom se ostvaruje pristup raspodijeljenim i jedinstvenim istraživačkim sredstvima, ima važno mjesto, a ujedno je instrument integracije u europski istraživački prostor i europski prostor visokog obrazovanja. Ostvaruje se projektom Hrvatskog znanstvenog i obrazovnog oblaka, HR ZOO.

Znanstveno vijeće za naftno-plinsko gospodarstvo i energetiku (predsjednik Mirko Zelić) oformlje-

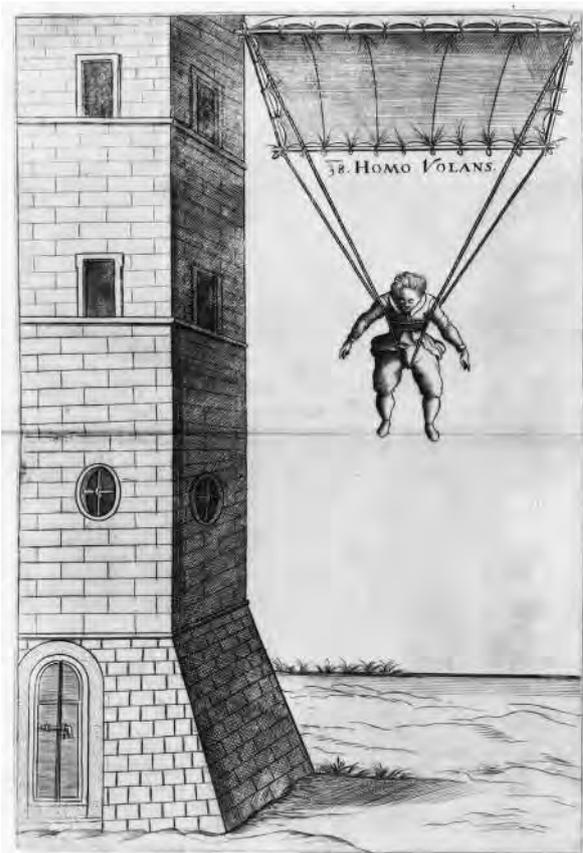
no je 2017. i djeluje u sljedećim područjima: metode i tehnologije geoloških, geofizičkih i geokemijskih istraživanja; naftno rudarstvo i prerada nafte; petrokemija; proizvodnja, prijenos i distribucija energije; obnovljivi izvori energije; energetska učinkovitost i zaštita okoliša; energetska planiranje i ekonomika energetske gospodarstva. Radom Vijeća obuhvaćene su strateške odrednice energetske razvoja Republike Hrvatske do 2030., s pogledom na 2050.

Znanstveno vijeće za pomorstvo (predsjednik Ivo Senjanović) djeluje brinući se o vitalnim pitanjima razvoja i opstojnosti hrvatskog pomorstva i brodogradnje, a posebice u području morskog brodarstva, morske brodogradnje, morskih luka, morske tehnologije i hrvatske pomorske baštine. Vijeće je svojedobno izrazilo svoje stavove i davalo smjernice za uspješnije restrukturiranje i privatizaciju hrvatskih brodogradilišta. Članovi Vijeća sudjeluju u pripremi tradicionalnog skupa *Savjetovanje o morskoj tehnologiji in memoriam akademiku Zlatku Winkleru* koji se održava u organizaciji Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci pod pokroviteljstvom Razreda.

Znanstveno vijeće za promet (predsjednik Josip Božičević) u svojem djelokrugu i istraživačkoj domeni obrađuje tematiku svih prometnih grana te interdisciplinarno izučava korelaciju prometnoga s gospodarskim, okolišnim i društvenim razvojem. Vijeće pokriva područja strategijskog planiranja održivog prometnog razvoja, razvoja tehnike i tehnologije intermodalnog prometa, optimiranja infrastrukture, sustava upravljanja i operacija kopnenog, vodnog i zračnog prometa, te urbanog prometa i prostornog planiranja. Vijeće je od svog osnivanja organiziralo 22 domaća i međunarodna znanstvena skupa.

Znanstveno vijeće za tehnološki razvoj (predsjednik Tomislav Filetin, član suradnik) utemeljeno je 1993. kako bi razmatralo i predlagalo aktivnosti za vođenje tehnološke politike s polazištem u trokutu znanja između obrazovanja, istraživanja i inovacija i težištem na odnosu znanosti, visokog obrazovanja i gospodarstva. Aktivnosti vijeća obuhvaćaju pitanja novih tehnologija, istraživačkog sveučilišta i istraživačkog stvaralaštva u tehničkim znanostima, poduzeća zasnovanog na znanju. Zastupaju se umreženost, suradnja i sinergija kao hrvatske razvojne pretpostavke i usmjerenost na područja u kojima Hrvatska želi i može ostvariti znanstvenu, gospodarsku i društvenu vrijednost.

Razred za tehničke znanosti i znanstvena vijeća u njegovoj nadležnosti pridonose razradi i definiranju stavova Akademije o pitanjima razvoja znanosti, obrazovanja, tehnologije i gospodarstva, kao i sveukupnog razvoja Republike Hrvatske. Članovi Razreda sudjelovali su u izradi izjave *Važnost znanja i primjene znanja za izlazak iz krize i razvoj Hrvatske* koju je

Akademija objavila 30. studenoga 2011., istoga dana kad i Europska komisija *Obzor 2020 – Okvirni program istraživanja i inovacija*. Djelovali su u Radnoj skupini Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti koja je pripremila podloge za izradu *Smjernica za strategiju odgoja, obrazovanja znanosti i tehnologije* objavljenih u travnju 2012. Nadalje, Predsjedništvo Akademije prihvatilo je *Preporuke temeljene na raspravi Obrazovanje za tehnološki ovisno društvo znanja* (2007.), *Preporuke temeljene na raspravi Inovativnost, istraživačko sveučilište i poduzeće zasnovano na znanju* (2008.) i *Preporuke temeljene na raspravi Europska Izjava o suradnji u području umjetne inteligencije – kako usklađeno djelovati u Hrvatskoj?* (2019.), proizašle iz djelovanja Razreda za tehničke znanosti.

Doprinos članova Akademije razvoju tehničkih znanosti u Republici Hrvatskoj odlikuje se dubinom znanstvenih istraživanja i širinom njihove primjene. Riječ je o svim aspektima istraživačkog stvaralaštva u tehničkim znanostima, utemeljenju znanstvenih disciplina i afirmaciji međunarodne suradnje, otvaranju znanstvenih laboratorija i izgradnji istraživačke infrastrukture, pokretanju sveučilišnih studija i uvođenju novih tehnologija u gospodarstvo. ●

Department of Technical Sciences

Technical sciences have a long tradition in the Croatian Academy of Sciences and Arts. Already in 1896, Nikola Tesla, aged 40, “electrical engineer in America” was elected an honorary member of the Academy. Distinguished experts in technical sciences worked within the Department of Mathematical and Natural Sciences, until the establishment of the Department of Technical Sciences in 1997. Today the Department numbers twelve full members, eight associate members and eleven corresponding members from Australia, Austria, France, Japan, Norway, Germany and the USA. Members of the Department of Technical Sciences conduct their research within the Academy’s scientific councils, institutes and committees, as well as in their institutions – faculties and universities in Osijek, Rijeka, Split and Zagreb. Scientific research of current full members includes biotechnology and food technology; ship building and naval technique, maritime affairs; chemical engineering; materials, processing of materials and production engineering; planning for the development of oil

mining, energy and environmental protection; applied and experimental mechanics; traffic and road development; computing, information and communication technology, and network science. General issues concerning science and education related to technological development, innovation and economic growth are also studied, especially new industries and upcoming technologies. The Department is in charge of the Institute for Scientific and Artistic Work in Osijek, the Institute for Corrosion Research and Desalinization in Dubrovnik and the Traffic Institute in Zagreb. Five scientific councils largely contribute to the work and the recognisability of the Department of Technical Sciences: the Scientific Council for Croatian Research Infrastructure, the Scientific Council for Crude Oil and Gas Economy and Power Supply, the Scientific Council for Maritime Affairs, the Scientific Council for Traffic and the Scientific Council for Technological Development. The councils gather several hundred prominent scientists and experts in technical and biotechnical sciences. ●

SUŠA
SVILORUN

SMUČIVATI
SPAJANJE

SAOBLIKOVATI
SEDMOŠKOLAC

S
SANJKE

stas
stas

Zavod za lingvistička istraživanja HAZU

Anja Nikolić-Hoyt

Zavod za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti osnovan je 1984. kao znanstvenoistraživačka jedinica pri Razredu za filološke znanosti Hrvatske akademije. Njegova je temeljna djelatnost usmjerena očuvanju hrvatske jezične baštine i afirmaciji hrvatskoga jezičnog identiteta kao bitnih sastavnica nacionalnoga hrvatskog identiteta, sukladno Akademijinoj misiji od samih početaka njezina djelovanja „da skrbi o proučavanju jezika i književnosti“ i filološkoj zaokupljenosti nadležnoga Razreda.

Tijekom 35 godina svoga postojanja, koje su današnji i negdašnji djelatnici Zavoda obilježili svečanim simpozijem *35 godina lingvističkih istraživanja* 15. listopada 2019. u Knjižnici Hrvatske akademije, Zavod za lingvistička istraživanja profilirao se u centar jezikoslovnih promišljanja i strateškoga djelovanja u trima jezikoslovnim znanstvenoistraživačkim domenama: (I) leksikologiji, leksikografiji i semantici (s više poddisciplina kao što su povijesna leksikografija, konceptualna leksikografija i semantika te frazeološka leksikografija), (II) dijalektologiji i povijesti hrvatskoga jezika te (III) etimološkim istraživanjima. Radeći na finom tkanju svojih tekstova u sjeni jedne japanske crvenolisne šljive (*Prunus cerasifera* 'Nigra'), zasađene u dvorištu zagrebačke Ulice književnika Ante Kovačića broj 5, djelatnici Zavoda za lingvistička istraživanja sastavljaju referentne rječnike i lingvističke atlase, opisuju još neopisane organske govore popunjavajući bjeline na hrvatskoj jezičnoj karti, proučavaju složene jezičnokulturnopovijesne dodire među trima hrvatskim narječjima te izrađuju jezične resurse i alate koje hrvatska jezikoslovna, poglavito leksikografska, produkcija još ne poznaje.

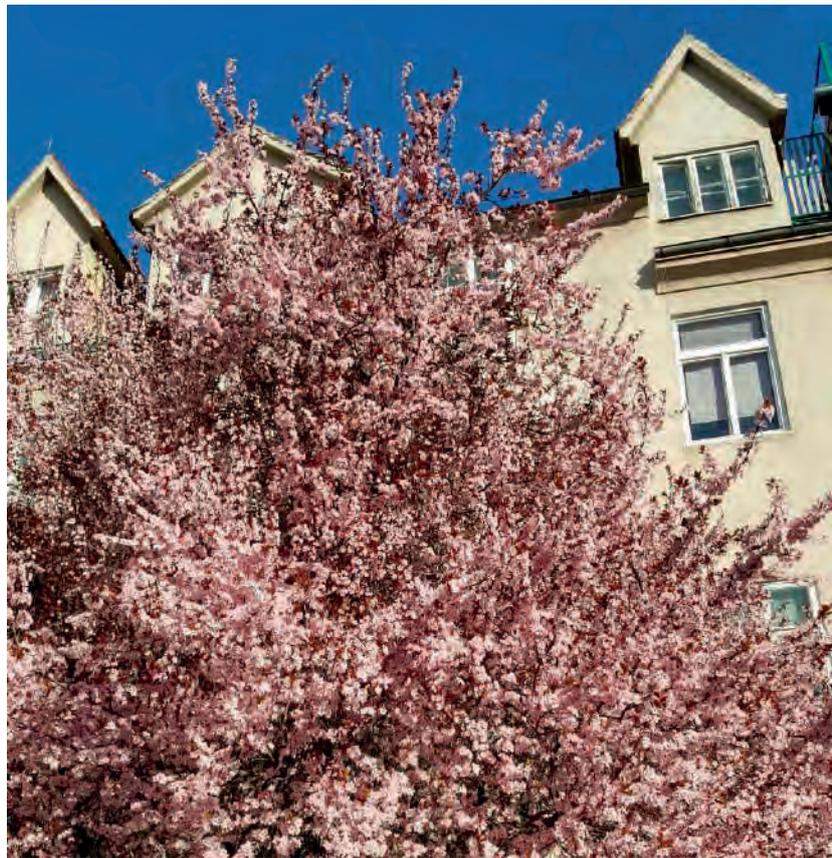
Leksikološko-leksikografsko-semantičkoj sastavnici bogate i raznolike zavodske djelatnosti pripada

rad na trima znanstvenoistraživačkim projektima. Prvi i ujedno najopsežniji vezan je uz dovršavanje Benešićeva *Rječnika hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. Gorana Kovačića*, koji je zbog svoje iznimne vrijednosti za povijest hrvatskoga jezičnog i kulturnog bića jedan od prioritarnih zadataka hrvatske filologije i jedan od glavnih Akademijinih zadataka. Naime, utemeljen na citatima iz djela istaknutih hrvatskih književnika koji su stvarali tijekom burnoga stogodišnjeg razdoblja od sredine XIX. do sredine XX. stoljeća, dakle u vrijeme usustavljanja i ustaljivanja hrvatskoga standardnog jezika, Benešićev je rječnik jedinstven sociopovijesni dokument hrvatskoga jezika i dragocjeno vrelo njegovih identitetskih obilježja na prijelazu stoljeća. Na dovršavanju Benešićeva rječnika rade tri znanstvenice Zavoda za lingvistička istraživanja: dr. sc. Anja Nikolić-Hoyt, voditeljica projekta i ujedno suurednica novih svezaka Benešićeva rječnika, dr. sc. Ivana Filipović Petrović i dr. sc. Bojana Schubert.

Druga su dva projekta posvećena izradi suvremenih jezičnih resursa za hrvatski jezik. *Somatski tezaurs hrvatskoga jezika* prvi je konceptualno ustrojen jezični resurs u nas, motiviran čovjekom i dijelovima čovječjega tijela. Zamišljen kao riznica u kojoj se čuva ili *tezaurira* leksičko blago hrvatskoga jezika, poglavito njegov somatski fond, *Somatski tezaurs hrvatskoga jezika* ujedno je i repozitorij u kojem je sabrano naše znanje o tijelu, naše shvaćanje tijela, to jest složeni proces kategorizacije i konceptualizacije čovječjega tijela u hrvatskome. Autorica koncepcije i urednica je A. Nikolić-Hoyt, a autor računalne aplikacije Karlo Schubert. *Digitalni hrvatski frazeološki rječnik* prvi je korpusom vođen (*corpus-driven*) suvremeni rječnik u hrvatskome jeziku i prvi elektronički frazeološki rječnik izvorno izrađen za mrežnu

BENEŠIĆEVA KARTIČNA GRAĐA / BENEŠIĆ'S LEXICAL CARD CATALOGUE

PRVA IZDANJA KNJIŽNOGA FONDA BENEŠIĆEVA RJEČNIKA / FIRST EDITIONS FROM THE LITERARY CORPUS FOR BENEŠIĆ'S DICTIONARY

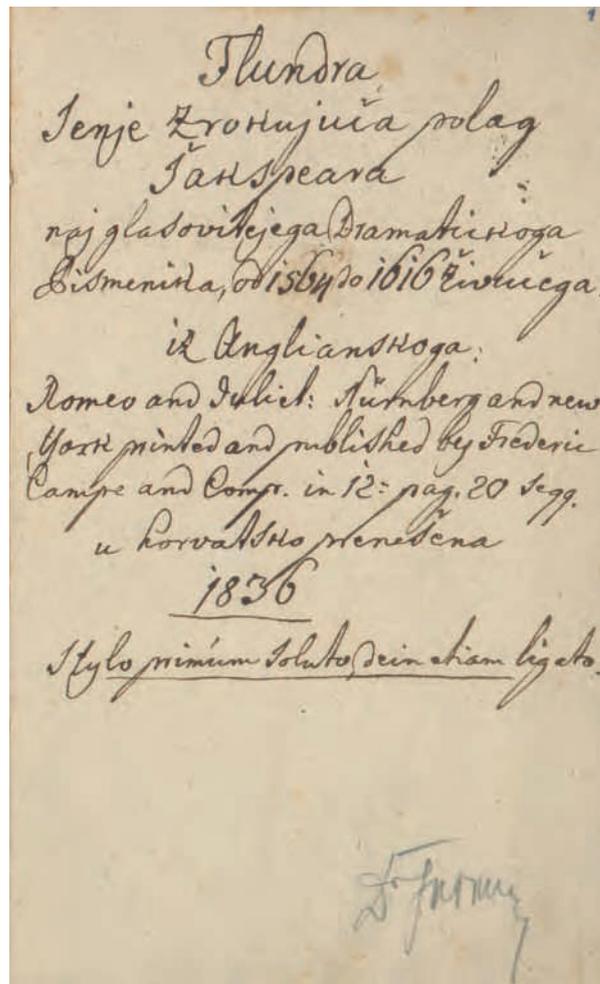
upotrebu (*born-digital*) u otvorenom pristupu. Na njemu radi I. Filipović Petrović zajedno s vanjskom suradnicom dr. sc. Jelenom Parizoskom. U okviru toga znanstvenoistraživačkog projekta uz potporu Zaklade HAZU provode se korpusna istraživanja frazema na računalnom korpusu hrvatskoga jezika *hrWac*, s ciljem prikupljanja jezičnih dokaza o suvremenoj i stvarnoj upotrebi frazema među govornicima hrvatskoga jezika.

Dijalektologija i povijest hrvatskoga jezika zajedno s lingvističkom geografijom čine drugu sastavnicu zavodske znanstvenoistraživačke arhitekture.

Dijalektološka su istraživanja svih triju hrvatskih narječja trajna zaokupljenost Zavoda za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije od njegova osnutka. Projekt *Istraživanje hrvatskih dijalekata i povijesti jezika* okrenut je sustavnom proučavanju svih jezičnih razina pojedinih mjesnih govora i skupina govora triju hrvatskih narječja u svrhu određivanja njihova povijesno-teritorijalnog kontinuiteta. Jedan od prioritarnih zadataka toga projekta promicanje je spoznaja te pozitivne predodžbe o svim hrvatskim organskim govorima radi očuvanja hrvatske jezične baštine kao dijela hrvatskoga kulturnog naslijeđa i

hrvatskoga jezičnog identiteta. Na projektu radi dr. sc. Martina Bašić, voditeljica, koja proučava hrvatsku dijalektnu frazeološku građu (zajedno s vanjskom suradnicom, dr. sc. Barbarom Kovačević) te crikveničko-vinodolsko područje primorskoga poddijalekta ikavskoekavskoga dijalekta čakavskoga narječja, nastojeći sačuvati od zaborava arhaične i izumiruće karakteristike njihovih mjesnih govora (također i u okviru manjega projekta u potpori Zaklade HAZU *Suvremeni dijalektološki opis vinodolskih govora*). Druge se dvije suradnice toga projekta bave poglavito kajkavskim jezičnim temama. Dok dr. sc. Marina Marinković istražuje izrazito heterogeno karlovačko područje (posebice četiri kajkavska punkta u bližoj karlovačkoj okolici, odnosno mjesne govore Brođana, Draganića, Lasinje i Šišljavića), na kojemu se isprepliću govori svih triju hrvatskih narječja, a kajkavska je sastavnica te tronarječnosti u znanosti gotovo nepoznata, B. Schubert bavi se povijesnim kajkavskim temama, s posebnim naglaskom na uključivanju starokajkavskih pisaca i djela u suvremeni hrvatski obrazovni sustav.

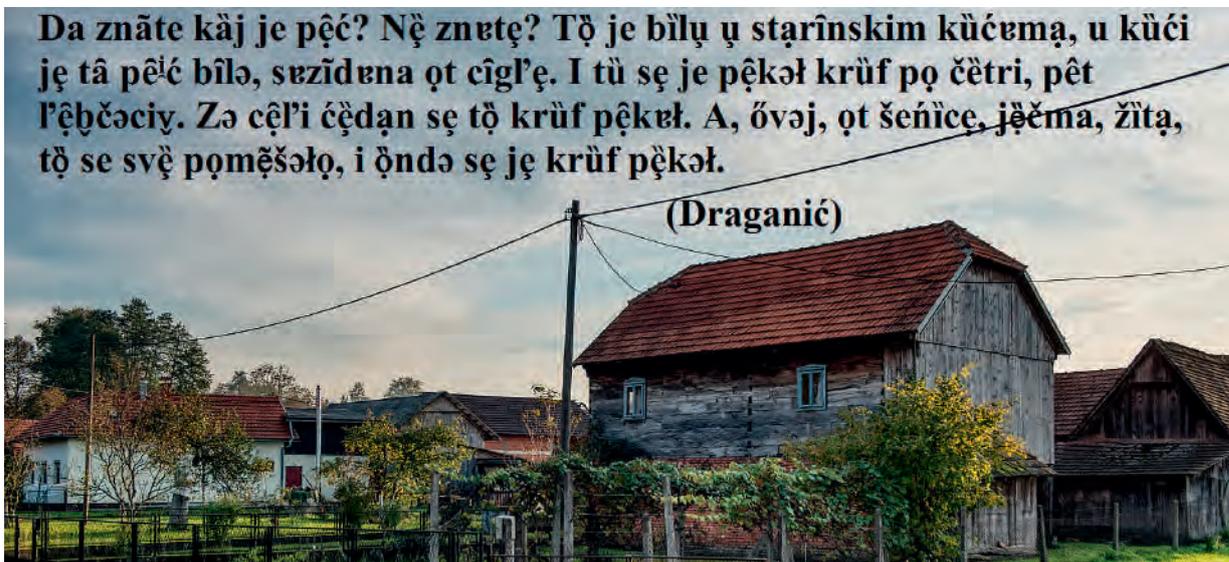
U cilju očuvanja i promoviranja kajkavske sastavnice hrvatske nematerijalne kulture djeluje i projekt *Popunjavanje bjelina na suvremenoj i povijesnoj kajkavskoj jezičnoj karti* u potpori Karlovačke županije i Grada Ludbrega. Pod vodstvom akademika Augusta Kovačeca na njemu rade M. Marinković (u suradnji s vanjskom suradnicom dr. sc. Anitom Celinčić) i B. Schubert (zajedno s vanjskim suradnicama dr. sc. Barbarom Štebih Golub i dr. sc. Dorom Ivanišević).

IVAN KRIZMANIĆ, *FLUNDRA SENJE ZROKUJUČA*, 1836. PRVI PRIJEVOD SHAKESPEAREA NA HRVATSKI JEZIK / IVAN KRIZMANIĆ, *FLUNDRA SENJE ZROKUJUČA* [QUEEN MAB THE DREAM MAKER], 1836 FIRST TRANSLATION OF SHAKESPEARE INTO CROATIAN

Da znāte kaj je pēć? Nē znēte? Tō je bīlu u starīnskīm kūćemā, u kūći je tā pēć bīla, sēzīdna ot cīgl'ę. I tū sę je pēkəl krūf pō čētri, pēt l'ębčaciy. Zā cēl'i cēdan sę tō krūf pēkəl. A, ōvāj, ot šēniće, jęčma, žīta, tō se svē pōmēšəlō, i ōnda sę je krūf pēkəl.

(Draganić)

ISJEČAK TRANSKRIPCije ZVUČNOGA ZAPISA MJESNOGA GOVORA DRAGANIĆA / EXCERPT FROM A TRANSCRIPTION OF A RECORDING OF THE DRAGANIĆ LOCAL DIALECT

U Zavodu za lingvistička istraživanja dugi niz godina radi i hrvatsko povjerenstvo međunarodnih projekata *Općeslavenski lingvistički atlas* (OLA) i *Europski lingvistički atlas* (ALE). Uz brojne vanjske suradnike u izradi jezičnih karata koje predstavljaju i interpretiraju hrvatsku građu u općeslavenskom kontekstu sudjeluju i M. Bašić i M. Marinković. Lingvističkoj geografiji pripada i najnoviji projekt voditelja Zavoda, akademika Gorana Filipija, pod naslovom *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju* (*LinGeH*), u potpori Hrvatske zaklade za znanost. Riječ je o geolingvističkome projektu koji okuplja veći broj suradnika s ciljem stvaranja reprezentativnoga jezičnog zemljovida Hrvatske.

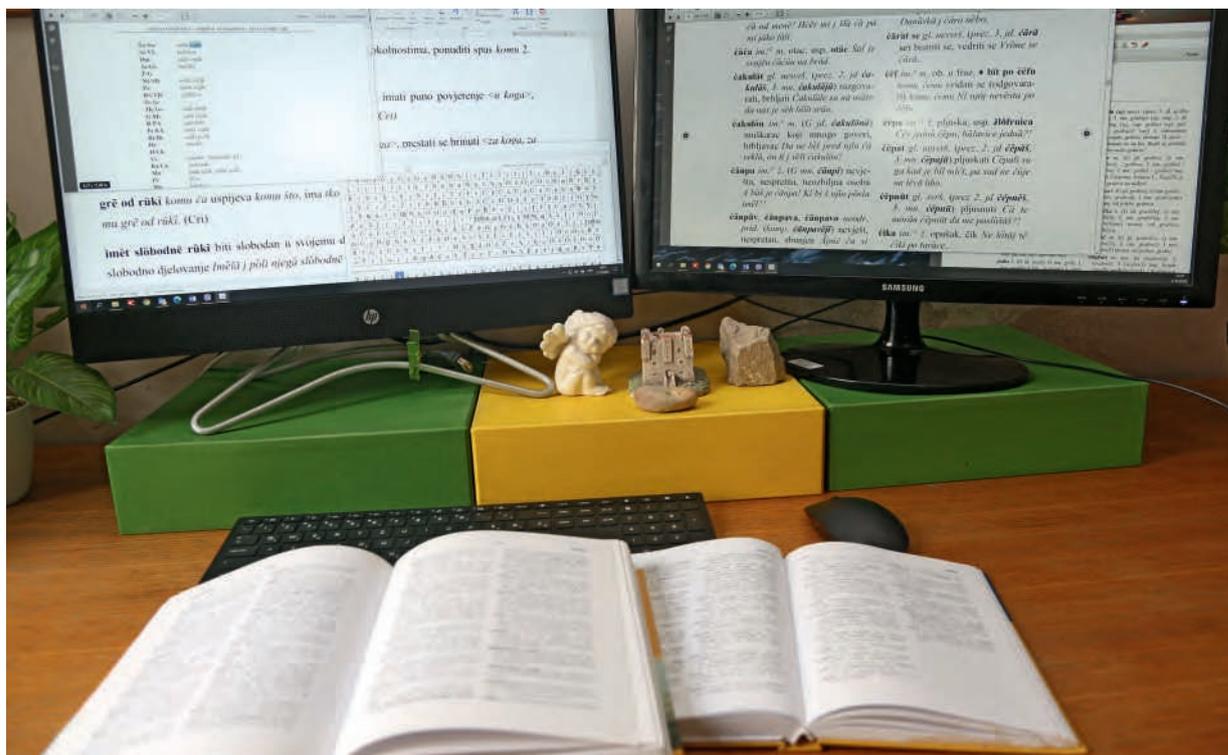
Etimološka su istraživanja, kojima se godinama bavi dr. sc. Alemko Gluhak, treća sastavnica zavodske znanstvenoistraživačke djelatnosti. A. Gluhak objavio je 1993. mali priručni *Hrvatski etimološki rječnik* sa 603 stranice rječničkih članaka, a danas priprema njegovo drugo izdanje s više od 2.200 članaka. Mali priručni *Hrvatski etimološki rječnik* jedini je opći hrvatski etimološki rječnik koji sustavno daje etimologije i dublje od indoeuropske.

Neizostavan dio Zavoda za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije jest i njegova nakladnička djelatnost. Naime, u Zavodu za lingvistička istraživanja nalaze se uredništva triju redovitih publikacija Razreda za filološke znanosti: *Filologije*, *Foliae onomasticae Croatiae* i *Hrvatskoga dijalektološkog zbornika*, u čijemu pripremanju sudjeluju M. Bašić, M. Marinković, B. Schubert i I. Filipović Petrović. Kao jedna od vodećih hrvatskih lingvističkih publikacija *Filologija* (glavni urednik akademik August Kovačec) objavljuje radove široka raspona filoloških tema i pristupa, od anglicizama u švedskom i hindskom preko

frazeologije u slovenskom, leksika „svete svadbe“ u ilirskom „zelenom lugu“ do sibilizacije i teličnosti u suvremenom hrvatskom jeziku. Od njezina utemeljenja 1957. godine do danas objavljena su 74 sveska o *prošlim i sadašnjim pojavama u razvoju jezika, književnosti i misli*. Druga su dva časopisa u većoj mjeri specijalistička po izboru tema koje obrađuju. *Hrvatski dijalektološki zbornik* (glavna urednica prof. dr. sc. Mira Menac-Mihalić, članica suradnica HAZU), koji izlazi od 1956., posvećen je hrvatskoj tronarječnoj dijalektologiji. S druge strane, *Folia onomastica Croatiae* (glavna urednica prof. dr. sc. Anđela Frančić, članica suradnica HAZU) jedini je hrvatski onomastički časopis koji objavljuje radove o povijesnim i suvremenim imenima hrvatskoga prostora i u njima sadržanim socioonomastičkim podacima.

Napokon, Zavod za lingvistička istraživanja danas ne bi bio ono što jest bez ljudi koji su u njemu radili i djelovali, koji su ga izgrađivali, vodili, odnosno njime upravljali. Uz prvoga voditelja i ujedno osnivača Zavoda, akademika Rudolfa Filipovića (1984. – 2000.), čiji je golem znanstveni doprinos trajno obilježio domaću i stranu lingvistiku jezika u dodiru, na položaju voditelja Zavoda za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije bili su: akademik Milan Moguš (2011. – 2017.), vrstan dijalektolog i predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u dva mandata, akademik Josip Bratulić (v. d. 2018.) i akademik Marko Samardžija (2018. – 2019.). Današnji voditelj akademik Goran Filipi, istaknuti romanist i dijalektolog, imenovan je 2019. Na položaju upraviteljice Zavoda za lingvistička istraživanja bila je do kraja 2018. znanstvena savjetnica dr. sc. Jela Maresić, a 2019. izabrana je A. Nikolić-Hoyt, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju. ●

The Linguistic Research Institute

The Linguistic Research Institute was founded in 1984 as a scientific research unit of the Croatian Academy's Department of Philological Sciences. In accordance with the Academy's initial mission to engage in the study of the (national) language and literature and the aims of the Philological Department, the fundamental commitment of the Linguistic Research Institute is to preserve and promote Croatian cultural and linguistic heritage and linguistic identity as essential constituent parts of the Croatian national identity.

Over the 35 years of its existence, the Linguistic Research Institute has become a distinctive center of linguistic evaluation and strategic impact in three linguistic research domains: (I) lexicology, lexicography, and semantics (with several subdomains such as historical lexicography, conceptual lexicography and thesaurus making, and the lexicography of idioms); (II) dialectology and Croatian language history; and (III) etymology. The Institute's primary and most extensive project is the completion of *The Dictionary of the Croatian Literary Language from the Revival to I. G. Kovačić*, compiled but left unfinished by the distinguished Croatian translator, lexicographer, and writer Julije Benešić. Through its general principle of recording language use as found in the works of the most renowned Croatian authors of the late nineteenth and the early twentieth century, Benešić's dictionary provides us with an un-

rivalled picture of Croatian literary discourse during the tempestuous, yet formative and creative, turn of the century. Due to its outstanding value for the history of Croatian language and culture, the completion of Benešić's dictionary is among the most important tasks of Croatian philology and one of the principal goals of the Croatian Academy.

Publishing activities are also a very important part of the Linguistic Research Institute, which edits three academic journals: *Filologija*, *Foliae onomasticae Croatiae*, and *Hrvatski dijalektološki zbornik*.

The Linguistic Research Institute was founded by Full Academy Member Rudolf Filipović, who had an outstanding impact on the study of languages in contact at home and abroad and served as its first head (1984–2000). Subsequently, the leadership of the Institute was also performed by Full Academy Member Milan Moguš (2011–2017), expert dialectologist and two-term president of the Croatian Academy of Sciences and Arts; Full Academy Member Josip Bratulić, (interim head in 2018); and Full Academy Member Marko Samardžija, (2018–2019). The Institute's current head, Full Academy Member Goran Filipi, scholar of Romance languages and dialectologist, was appointed in 2019. Until the end of 2018, Dr. Jela Maresić, scientific adviser, served as the Institute's director. In 2019, Dr. Anja Nikolić-Hoyt, tenured scientific advisor, was appointed and currently serves as director of the Institute. ●

MARIN STUDIN

SCULPTURE

MAY 11 – JUNE 5

KENSINGTON ART GALLERY

15 St. Mary Abbot's Terrace, W.14

Admission free, daily 10–5; Thursday 10–8; Saturday 10–1

THE KENSINGTON ART GALLERY, 15 ST. MARY ABBOT'S TERRACE, W.14

PLAKAT ZA IZLOŽBU HRVATSKOG KIPARA MARINA STUDINA U LONDONU 1953., AUTOR JOHN LAVRIN / POSTER FOR THE EXHIBITION OF CROATIAN SCULPTOR MARIN STUDIN IN LONDON IN 1953, MADE BY JOHN LAVRIN

Arhiv za likovne umjetnosti HAZU

Andreja Der-Hazarijan Vukić

OSNUTAK I POČETCI

Arhiv za likovne umjetnosti utemeljio je dr. Antun Bauer 1937. kao pomoćnu zbirku dokumentacije prvotno vezanu uz zbirke gipsanih odljeva i modela istodobno utemeljene Gipsoteke. Njegov inicijalni zadatak bio je prikupljanje dokumentarnog gradiva kojim bi se upotpunjavalo znanje o postojećim djelima same zbirke te ilustrirala i djela koja su u toj zbirci nedostajala, a sve radi proučavanja nacionalne povijesti umjetnosti. Prikupljeni su novinski članci, reprodukcije djela, originalne skice i crteži te fotografije izložaba, privatnih atelijera i javnih spomenika. Kasnije se stručni interes proširio na cjelokupnu domaću umjetničku praksu uključivanjem dokumentacije i arhivskoga gradiva vezanog uz život i djelovanje hrvatskih slikara. Tijekom četrdesetih godina pristupilo se sređivanju i usustavljanju opsežnog i raznolikog gradiva, uz pomoć obveznika Radne službe te povjesničara umjetnosti, među kojima su bila ugledna imena nacionalne povijesti umjetnosti kao što su Duško Kečkemet, Doris Baričević i Lelja Dobronić. Sistematizacija se odvijala uz stručno vodstvo dr. Antonije Tonke Bauer, supruge Antuna Bauera. Sređeno gradivo razdijeljeno je u pet zbirki: *Fototeku suvremene domaće umjetnost*, *Zbirku studija, crteža, skica i grafika* suvremenih domaćih umjetnika, *Kartoteku izložaba* naše suvremene umjetnosti, *Fototeku negativa i dijapozitiva*, *Arhiv strane umjetnosti*, *Knjižnicu* s djelima iz područja domaće i strane umjetnosti.

ČITAONICA ARHIVA ZA SUVREMENU DOMAĆU UMJETNOST U GIPSOTECI, 1946.-1950., ANTUN BAUER, GIPSOTEKA 1937.- 1947., (UMNOŽENI STROJOPIS) / READING ROOM OF THE ARCHIVES FOR CONTEMPORARY CROATIAN ART IN THE PLASTER CAST GALLERY, 1946-1950, ANTUN BAUER, PLASTER CAST GALLERY 1937 - 1947, (TYPE-WRITTEN COPIES)

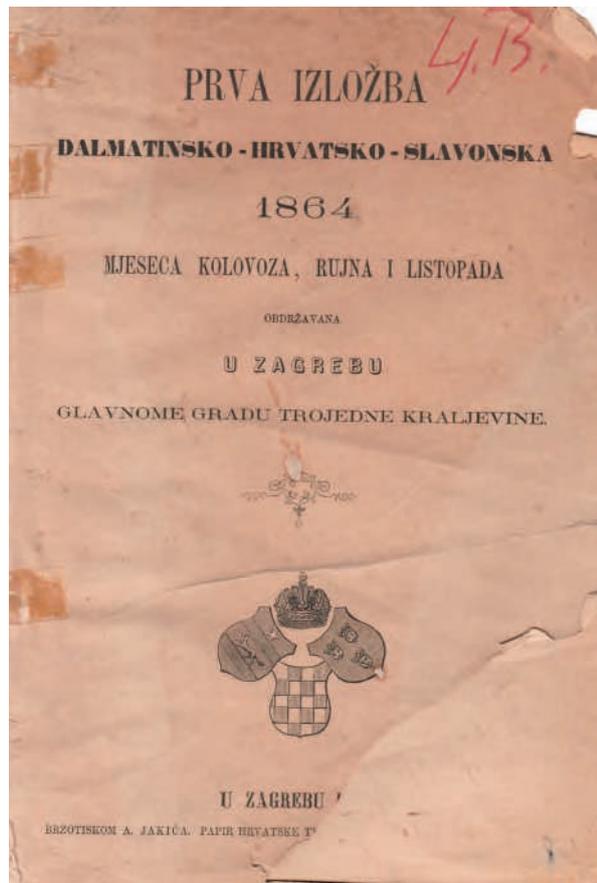
Od samog početka, uz dokumentaciju, bitnu okolicu Arhiva činile su ostavštine umjetnika, dokumentacije umjetničkih društava i strukovnih umjetničkih udruženja. Među prvim većim akvizicijama te vrste gradiva bili su arhivi Hrvatskoga društva umjetnosti, Društva za izgradnju Doma likovnih umjetnika, Kluba likovnih umjetnica, kipara Ive Kerdića, arhiv slikara Milana Butozana te Arhiv Salona Ullrich. Godine 1943. Antun Bauer predaje Gipsoteci obrađen i sređen Arhiv za domaću umjetnost, čime on službeno

započinje s radom, dok se za korisnike otvara tek nakon rata, 1946. godine.

ULAZAK ARHIVA ZA LIKOVNE UMJETNOSTI U AKADEMIJU

Novo razdoblje u razvoju Arhiva uslijedilo je 1950. ulaskom Gipsoteke zajedno s Arhivom za likovne umjetnosti u sastav tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Godine 1952. Arhiv se odvađa od Gliptoteke te postaje samostalna istraživačka jedinica pri Akademijinu Institutu za likovnu umjetnost, a 1953. dobiva nove prostore na drugom katu zgrade u Demetrovoj ulici 18. Znatno reduciran i pročišćen materijal, iz kojeg su izdvojena originalna umjetnička djela raspoređena u galerijske jedinice Akademije, pohranjen je prema novim kriterijima, radi jasnije definicije zbirki, kojih je od tada devet: *Kartoteka umjetnika*, *Dokumentacija umjetnika*, *Kartoteka izložaba*, *Zbirka kataloga*, *Hemeroteka*, *Fototeka*, *Zbirka ostavština*, *Zbirka korespondencije* te *Knjižnica* (priručna). Proširuje se i opseg djelatnosti širim prikupljanjem izložbene i biografske dokumentacije kako bi se omogućilo kontinuirano praćenje likovnog života na prostoru bivše države u svim njegovim aspektima. Ujedno se uspostavlja široka mreža kontakata s umjetnicima, muzejima, galerijama te umjetničkim društvima, a prikupljeni podatci objavljuju se u rubrici „Likovna kronika“ *Bulletina Instituta za likovne umjetnosti*, koji započinje izlaziti 1953. U svrhu popunjavanja hemeroteke, neprocjenjivog izvora u praćenju recentnih umjetničkih zbivanja, te izrade bibliografije, Arhiv od 1952. redovito dobiva najvažnije dnevne novine, a od 1953., u suradnji s Agencijom Jugopress, i *press clipping* jugoslavenske štampe. Na tako zadanim temeljima Arhiv na području bivše države postaje jedinstveni referentni dokumentacijsko-arhivski centar za istraživanje likovne umjetnosti od XIX. stoljeća do recentnih umjetničkih zbivanja.

Ukidanjem Instituta za likovne umjetnosti 1959. te novom reorganizacijom ustanova iz njegova sastava, Arhiv za likovne umjetnosti prelazi u sastav Akademijina Arhiva, unutar kojeg djeluje sljedećih dvadeset godina. S druge strane, usustavljeno i obrađeno gradivo omogućuje i korisničkoj stručnoj zajednici i samim djelatnicama Arhiva stručnu i znanstvenu obradu, što se osobito intenzivira šezdesetih i sedamdesetih godina. U brojnim se člancima objavljenim u stručnoj periodici i u katalogima tematskih izložaba publiciraju dijelovi ostavština te obrađuju pojedine umjetničke pojave (60 godina slikarstva u Hrvatskoj, 1961., i dr.). Sedamdesete godine obilježene su u povijesti Arhiva dvjema vrlo vrijednim akvizicijama važnim za istraživanje dvaju udaljenih, ali ishodišnih razdoblja u razvoju hrvatske likovne um-

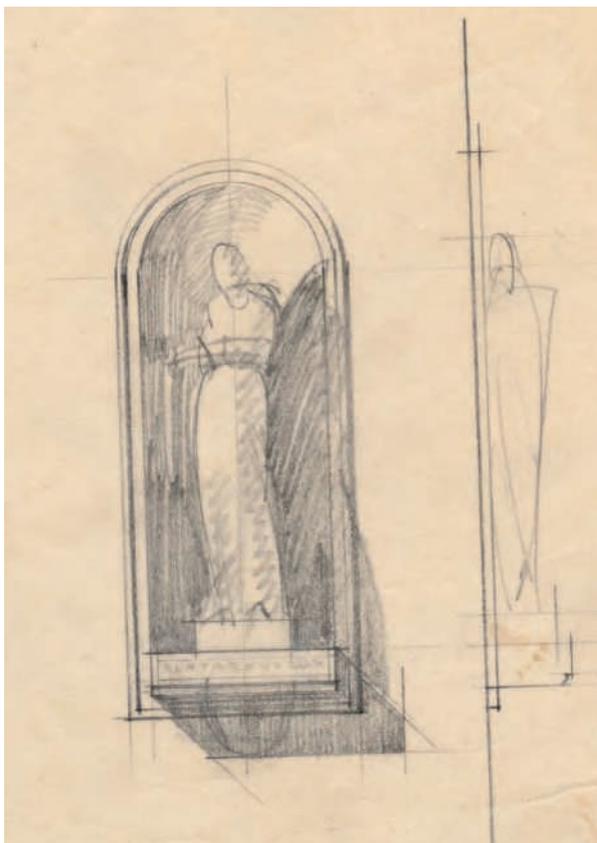
PRVA IZLOŽBA DALMATINSKO - HRVATSKO - SLAVONSKA, 1864., ZAGREB (NASLOVNICA NAJSTARIJEG KATALOGA U ZBIRCI), ZBIRKA KATALOGA ARLIKUM / THE FIRST DALMATIAN - CROATIAN - SLAVONIAN EXHIBITION, 1864, ZAGREB (COVER OF THE OLDEST CATALOGUE IN THE COLLECTION), CATALOGUE COLLECTION ARLIKUM

jetnosti. Radi se o otkupu ostavštine Isidora i Štefe Kršnjavi, koja osvjetljava početke institucionalizacije nacionalne povijesti umjetnosti, te donaciji Želimira Koševića, voditelja Galerije Studentski centar, koji Arhivu predaje cjelokupni arhiv galerijskog djelovanja iz razdoblja 1966. – 1978., koja primjereno dokumentira prodore novih umjetničkih praksi.

Preustrojem unutar Akademije 1978. Arhiv postaje dijelom Kabineta za arhitekturu i urbanizam. Kabinet je 1919. utemeljio akademik arhitekt Martin Pilar, a kao Zavod za arhitekturu i urbanizam 1952. ulazi u sastav Akademijina Instituta za likovne umjetnosti sa zadaćom istraživanja hrvatskoga arhitektonskog, urbanističkog i kulturno-povijesnog naslijeđa prikupljanjem, čuvanjem i stručnim obrađivanjem ostavštine hrvatskih arhitekata, kao i gradiva vezanog uz brojna terenska istraživanja. Gradivo čine planoteka, grafička zbirka, arhiv, fototeka i priručna stručna knjižnica. U razdoblju 1979. – 1989. upraviteljica Kabineta jest dr. Ana Deanović, Akademijina članica suradnica, od 1989. voditelj je Kabineta akademik Velimir Neidhardt, koji tu dužnost obnaša do 2010., nakon čega ga nasljeđuje akademik Ante Vulin (2011. – 2012.), a od 2012. do danas voditelj je ponovno akademik Neidhardt.

IZLOŽBENI PLAKAT – IZLOŽBA *PORTRETA VLAHA BUKOVCA*, DVORANA PALAČE JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI, ZAGREB, 1893., ZBIRKA PLAKATA ARLIKUM HAZU / EXHIBITION POSTER *PORTRAITS OF VLAHO BUKOVAC*, PALACE HALL OF THE YUGOSLAV ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS, ZAGREB, 1893, EXHIBITION POSTERS COLLECTION, FINE ARTS ARCHIVES OF CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

AUTORSKA RAZGLEDNICA BOGUMILA CARA, BAKAR, 1918., ZBIRKA KORESPONDENCIJE ARLIKUM / BOGUMIL CAR'S POSTCARD, BAKAR, 1918, CORRESPONDENCE COLLECTION ARLIKUM

POZIVNICA NA IZLOŽBU SLAVKA TOMERLINA, ZAGREB, 1925., ZBIRKA KATALOGA (POPATNA IZLOŽBENA DOKUMENTACIJA) ARLIKUM / INVITATION FOR SLAVKO TOMERLIN'S EXHIBITION, ZAGREB, 1925, CATALOGUE COLLECTION (EXHIBITION RELATED MATERIALS) ARLIKUM

AKCIJA TOTAL, GALERIJA STUDENTSKOG CENTRA, 16. 6. 1970., ZAGREB, ARHIV GALERIJE SC (1966.-1978.), ARLIKUM HAZU / ACTION TOTAL, STUDENT CENTER GALLERY, 16 JUNE 1970, ZAGREB, FINE ARTS ARCHIVES OF CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SKICA SMJEŠTAJA SPOMENIKA ZLATAREVO ZLATO, KIPARA IVE KERDIĆA, OLOVKA NA PELIRU, 1928., ZBIRKA OSTAVŠTINA IVO KERDIĆA, ARLIKUM HAZU / SKETCH OF THE ACCOMMODATION OF THE MONUMENT *GOLDSMITH'S GOLD*, IVO KERDIĆ, 1928, LEGACY ART COLLECTION OF IVO KERDIĆ, FINE ARTS ARCHIVES OF CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

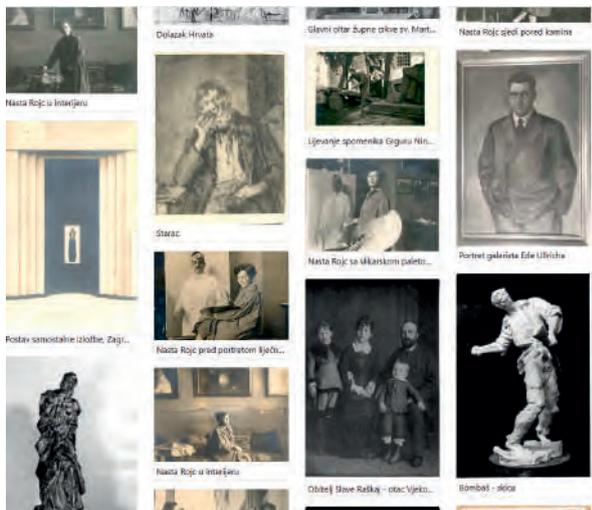
U SUSRET XXI. STOLJEĆU: INFORMATIZACIJA I DIGITALIZACIJA ARHIVA

Od 1991. Arhiv za likovne umjetnosti zajedno s Kabinetom postaje dijelom sustava Akademijinih znanstvenoistraživačkih jedinica i u tom administrativnom okviru ostaje do danas. To je razdoblje intenziviranja procesa hrvatske nacionalne identifikacije i jačanja interesa za kulturnu povijest, što za posljedicu ima pojačano zanimanje upravo za arhive i njihovo gradivo. Vrijeme je to ostvarenja brojnih značajnih međuinstitucionalnih kulturnih projekata u kojima Arhiv aktivno sudjeluje zahvaljujući svojoj vrijednoj i opsežnoj dokumentaciji (stručni skup i zbornik radova o arhitektu Viktoru Kovačiću, *Monoografija ALU 1907. – 1997.* i dr.). Također započinje proces informatizacije izradom baze podataka za likovnu umjetnost XIX. i XX. stoljeća, ostvaren zalaganjem tadašnje djelatnice Arhiva, znanstvene asistentice Mirjane Repanić Braun i potporom Fondacije Soros.

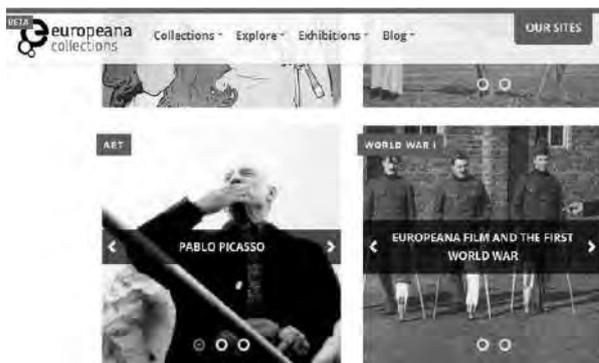
Godine 2003. Arhiv se seli na današnju adresu u Gundulićevu 24, u adekvatniji i novoadaptirani prostor. Nova generacija djelatnica oblikuje smjernice daljnjeg razvoja institucije u suvremenom, tehnološki baziranom kulturno-društvenom kontekstu XXI. stoljeća. Primarni je cilj dostupnost gradiva korisnicima bržom komunikacijom traženih informacija. Informatizacija započeta krajem 90-ih nastavlja se upisom zbirke u računalne baze podataka, što je ujedno bio preduvjet početka njezine digitalizacije. Od 2009. Arhiv je među prvim jedinicama uključen u zajednički projekt Digitalne zbirke Hrvatske akademije DiZbi, koji je omogućio korisnicima slobodan pristup digitaliziranim sadržajima mrežnim putem, bez ograničenja analognog svijeta. Zahvaljujući Indigo platformi koja uključuje i uslugu semantičkog

ANTONIJA TKALČIĆ KOŠĆEVIĆ – SJEĆANJE NA PRVE GENERACIJE UMJETNIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU, ARLIKUM HAZU, 2007. / “ANTONIJA TKALČIĆ KOŠĆEVIĆ – REMEMBERING THE FIRST GENERATION OF THE ART ACADEMY IN ZAGREB”, ARLIKUM HAZU, 2007

DIGITALIZIRANA FOTOTEKA ARLIKUM, DIZBI HAZU / DIGITIZED COLLECTION OF PHOTOGRAPHS ARLIKUM, DIZBI HAZU

VIRTUALNA IZLOŽBA ARLIKUM „PABLO PICASSO – PROSLAVA 80-OG ROĐENDANA VALLAURIS, 1961“ NA STRANICAMA EUROPEANA, 2013./14. / VIRTUAL EXHIBITION ARLIKUM “PABLO PICASSO – 80TH BIRTHDAY CELEBRATION VALLAURIS, 1961” ON EUROPEANA, 2013/14

weba, omogućen je svojevrsan *cross over* digitalnih zapisa Arhiva i onih iz ostalih Akademijinih jedinica. U sklopu projekta *eCloud* obavljen je prijenos sadržaja i metapodataka kataloga Arhiva za likovne umjetnosti na portal europske digitalne knjižnice *Europeana*.

Usporedno sa svakodnevnim radnim zadacima, djelatnice Arhiva objavile su 2007. knjigu u izdanju Arhiva za likovne umjetnosti, *Antonija Tkalčić Košćević: Sjećanje na prve generacije Umjetničke akademije u Zagrebu*, obradivši memoarsku ostavštinu same umjetnice, te knjigu *Spomenici i fontane u gradu Zagrebu: Vodič* u izdanju Gradskog zavoda za zaštitu prirode i spomenika kulture i Glipoteke HAZU. Osim zajedničke suradnje, samostalno sudjeluju na raznim izložbenim projektima te na stručnim i znanstvenim skupovima s brojnim objavljenim stručnim i znanstvenim radovima.

I u osmom desetljeću svoga djelovanja, paralelno s digitalnim, Arhiv nastavlja svoj konvencionalni razvoj prateći sveukupnu domaću umjetničku praksu, uz svakodnevni rad s korisnicima, muzejskim i galerijskim ustanovama te Leksikografskim zavodom „Miroslav Krleža“, kao i kontinuiranim radom na rastu i upotpunjavanju svojih zbirki (trenutno registrirana 15.634 autora, više od 26.000 kataloga, 2.700 fotografija) aktivno pridonoseći tim zbirom jedinstvenih znanja sveukupnoj nacionalnoj bazi hrvatske umjetnosti. ●

Fine Arts Archives

The Fine Arts Archives were founded by Dr Antun Bauer in 1937 as an auxiliary collection of the documentation originally related to the plaster casts and models collections in the Plaster Cast Gallery, founded at the same time. His initial task was to collect written and visual material to facilitate research on the existing works in the collection and to illustrate the missing works, with the objective to study the national art history. The collected items included newspaper articles, reproductions of artworks, original sketches and drawings, as well as photographs of exhibitions, private ateliers and public monuments. Professional interest was then extended to the entire Croatian art scene, including documents and archival materials related to Croatian painters' life and work. From the beginning, along with the documentation, an important element in the Archives was composed of artists' estate and documentation related to art societies and professional artists' associations.

A new period in the Archives development followed in 1950, when both the Plaster Cast Gallery and the Fine Arts Archives became part of the Croatian Academy of Sciences and Arts, i.e. an autonomous research unit within the Institute for Fine Arts. Following structural changes with the Academy in 1978, the Archives became part of the Cabinet for Architecture and Urban Planning. The Cabinet is led by Full Academy Member Velimir Neidhardt, who has held that duty, with a minor interruption, to this day.

The archival materials are divided in nine collections: *Artist Portfolios*, *Artist Documentation*, *Exhibition Portfolios*, *Catalogue Collection*, *Newspaper Articles Collection*, *Collection of Photographs*, *Estate Collection*, *Correspondence Collection* and *the Library* (for research). *The collections continue to grow (currently, there are 15,634 registered authors, over 26,000 catalogues, 2,700 photographs)*. This accumulation of unique knowledge actively contributes to the overall Croatian art database. *The primary objective is to make the materials available to users through a faster communication of requested information. The informatization began in late 1990's and it continues in the 21st century with the insertion of collections into computer databases, which was also a precondition to start systematic digitalization. The Indigo platform, which includes the semantic web service, has enabled a certain crossover of digital archival records and those from other Academy units.* The transfer of content and metadata of the Fine Arts Archives catalogue onto the portal of the European digital library Europeana was realized within the *e-Cloud* project. ●

DURO BAGLIVI

Hrvatska znanstvena i filozofska baština: Transferi i aproprijacije znanja od srednjega vijeka do dvadesetoga stoljeća u europskome kontekstu

Željko Dugac

Istraživački projekt Hrvatske zaklade za znanost (IP-2016-06-6762) *Hrvatska znanstvena i filozofska baština: transferi i aproprijacije znanja od srednjega vijeka do dvadesetoga stoljeća u europskome kontekstu* provodi se pod vodstvom prof. dr. sc. Željka Dukca pri Zavodu za povijest i filozofiju znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu u razdoblju od ožujka 2017. do ožujka 2021.

Ideja o projektu stvorila se prije više godina kroz razgovore dr. sc. Marijane Borić, dr. sc. Bojana Marottija i potpisnika ovih redova, redom zaposlenika Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, kad je zaključeno – iako se bavimo proučavanjem sadržajno i kronološki različitih tema iz područja povijesti i filozofije znanosti i medicine – da se kroz raznolika istraživanja provlači zajednička tema transfera i aproprijacija znanja koja, na neki način, povezuju različite istraživačke interese. Ideja o potrebi i mogućnosti oblikovanja projektnog prijedloga na tome tragu dodatno se iskristalizirala kroz razgovore s prof. dr. sc. Zrinkom Blažević s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u detaljnoj raspravi o teorijskim, metodološkim i konceptualnim ograničenjima i prednostima

takvog pristupa. Za tih pripremnih razgovora na Europskom sveučilišnom institutu u Firenci, na temi iz povijesti geografije u međuratnoj Jugoslaviji, doktorirao je Vedran Duančić, čime se pojavila mogućnost da se na projektu zaposli još jedan mladi znanstvenik, koje će se time „vratiti“ u Hrvatsku. Zbog specifičnih zahtjeva što je pred istraživače postavljalo proučavanje srednjovjekovnih medicinskih rukopisa u jednoj od uži istraživačkih tema projekta, istraživačkome se timu priključila i dr. sc. Branka Grbavac iz Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, dok se prof. dr. sc. Zrinka Blažević istraživačkome timu formalno pridružila početkom druge godine projekta. Zbog svog istodobno širokog i detaljnog poznavanja povijesti znanosti i medicine u Hrvatskoj, akademik Žarko Dadić, voditelj Zavoda za povijest i filozofiju znanosti, izabran je kao savjetnik na projektu. Drugi savjetnik isprva je bio prof. dr. sc. Marius Turda sa Sveučilišta Oxford Brookes, a kasnije se projektu priključila dr. sc. Tatjana Buklijaš, nekadašnja zaposlenica Zavoda za povijest i filozofiju znanosti, koja se nakon doktora na Sveučilištu u Cambridgeu zaposlila na Ligginsovu institutu Sveučilišta u Aucklandu.

PREDSTAVLJANJE PROJEKTA HRVATSKA ZNANSTVENA I FILOZOFSKA BAŠTINA: TRANSFERI I APROPRIJACIJE ZNANJA OD SREDNJEGA VIJEKA DO DVADESETOGA STOLJEĆA U EUROPSKOME KONTEKSTU U KNJIŽNICI HAZU 2017., ZA GOVORNICOM ŽELJKO DUGAC / PRESENTATION OF THE PROJECT CROATIAN SCIENTIFIC AND PHILOSOPHICAL HERITAGE: TRANSFERS AND APPROPRIATIONS OF KNOWLEDGE FROM THE MIDDLE AGES TO THE TWENTIETH CENTURY IN THE EUROPEAN CONTEXT IN THE ACADEMY LIBRARY IN 2017, ŽELJKO DUGAC AT THE PODIUM

Ishodišno istraživačko pitanje projekta odnosi se na fenomen naizgled toliko očit da mu historiografija dugo vremena nije posvećivala pozornost koju zaslužuje – na činjenicu da znanstveno znanje, kao i svi drugi vidovi znanja, „putuje“ između ljudi i mjesta te da se znanje kroz taj proces nužno i neprekidno mijenja. Kroz niz različitih a povezanih istraživanja iz područja medicine, matematike, astrologije, filozofije, geografije, biologije i fizike od srednjeg vijeka do dvadesetog stoljeća, jedan od ciljeva projekta jest istražiti konkretne oblike apropijacije znanstvenog znanja hrvatskih znanstvenika te njihov prinos različitim specifičnim lokalnim i globalnim kontekstima.

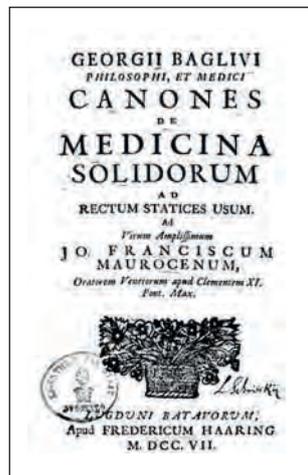
Rezultati projekta zamišljeni su ambiciozno, tako da svi članovi istraživačkog tima pripreme monografiju ili uredničku knjigu te dva znanstvena rada na temelju svojih istraživanja na projektu, a pred kraj projekta planirano je održavanje međunarodne konferencije u suradnji s još jednim istraživačkim projektom Hrvatske zaklade za znanost, *Europski korijeni moderne Hrvatske: transfer ideja na političkom i kulturnom polju u 18. i 19. stoljeću* (IP-2018-01-2539), koji se pod vodstvom dr. sc. Vlaste Švoger odvija pri Hrvatskom institutu za povijest. Planirano je da dr.

sc. Marotti pripremi kritičko izdanje *Logike* našeg prvog sveučilišnog profesora filozofije, Franje Markovića, dr. sc. Borić monografiju o Marinu Getaldiću te kritičko izdanje astrološkoga rukopisa s Krka iz XVIII. stoljeća, *Knigge mnogo lipe i koristne ukoihse nahayayu pianete od svih misecev u komuse čovik rodi i skimi zlamenyi, i stomuse u xivotu dogodi, i kada ima umriti upisana po xaknu Ivanu Mavrovichu*, prof. dr. sc. Blažević kritičko izdanje i prijevod djela *Canones de medicina solidorum ad rectum statices usum* našeg slavnog liječnika Đure Baglivija, a dr. sc. Grbavac i prof. dr. sc. Dugac kritičko izdanje medicinskog rukopisa iz godine 1294., *Cantica canticorum Avicene cum commentario Averois*. Uskoro se očekuje objavljivanje monografije dr. sc. Duančića, *Geography and Nationalist Visions of Interwar Yugoslavia*, u izdanju ugledne međunarodne izdavačke kuće Palgrave Macmillan.

Valja naglasiti da je u sklopu projekta do sada održano deset kolokvija iz povijesti i filozofije znanosti na kojima su sudjelovali ugledni domaći i inozemni istraživači, uključujući i suradnike na projektu, a koji su zainteresirali širu znanstvenu zajednicu, a pogotovo mlade istraživače, za teme iz povijesti i filozo-

fije znanosti. U godini 2020., kada Zavod za povijest i filozofiju znanosti HAZU obilježava 60. obljetnicu svoga osnutka, među ostalim bit će održan i kolokvij posvećen osnivaču Zavoda (izvorno Instituta za povijest prirodnih, matematičkih i medicinskih znanosti) i uglednom hrvatskom povjesničaru medicine Mirku Draženu Grmeku (1924. – 2000.), na kojemu će 30. travnja prof. dr. sc. Pierre-Olivere Méthot sa Sveučilišta Laval u Kanadi predstaviti svoje dvije nedavno objavljene knjige posvećene Grmekovu životu i radu.

Istraživački projekt *Hrvatska znanstvena i filozofska baština: transferi i apropijacije znanja od srednjega vijeka do dvadesetoga stoljeća u europskome kontekstu* – zahvaljujući novčanoj potpori Hrvatske zaklade za znanost – nastavlja dugu tradiciju proučavanja povijesti i filozofije znanosti u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. ●

NASLOVNICA DJELA *CANONES DE MEDICINA SOLIDORUM AD RECTUM STATICES USUM* ĐURE BAGLIVIJA IZ 1707. / THE COVER OF THE BOOK *CANONES DE MEDICINA SOLIDORUM AD RECTUM STATICES USUM* BY ĐURO BAGLIVI (1707)

Croatian Scientific and Philosophical Heritage: Transfers and Appropriations of Knowledge from the Middle Ages to the Twentieth Century in the European Context

The research project of the Croatian Science Foundation (IP-2016-06-6762) *Croatian Scientific and Philosophical Heritage: Transfers and Appropriations of Knowledge from the Middle Ages to the Twentieth Century in the European Context* is implemented under the leadership of Professor **Željko Dugac, PhD at the Croatian Academy Institute for the History and Philosophy of Science in Zagreb** in the period from March 2017 to March 2021. The initial research question of the project is related to a phenomenon that seems so obvious, i.e. that scientific knowledge, as any other knowledge, “travels” between people and places and that it inevitably and incessantly changes through that process. At the same time, in the wake of recent historiographical trends, we do not view transfers as a one-way dissemination of knowledge from the «centre» or «centres» to

the «periphery», but as a complex process involving multiple and ambiguous appropriations, which are directly related to a number of local cultural, political and socio-economic factors - both in the late Middle Ages and in the twentieth century. The project output is ambitious, so that all members of the research team prepare a monograph or editorial book and two scientific papers based on their research on the project, and an international conference is planned towards the end of the project. The research project *Croatian Scientific and Philosophical Heritage: Transfers and Appropriations of Knowledge from the Middle Ages to the Twentieth Century in the European Context*, thanks to financial support from the Croatian Science Foundation, continues a long tradition history and philosophy studies at the Croatian Academy of Sciences and Arts. ●

**CITHARA
OCTOCHORDA,**

SEU

**CANTUS SACRI
LATINO-CROATICI,**

QUOS

IN OCTO PARTES
PRO DIVERSIS ANNI TEMPORIBUS
distributos,

AC

CHORALI METHODO

adornatos,

*PIA SUA MUNIFICENTIA IN LUCEM
PRODIRE JUSSIT*

**ALMA, ET VETUSTISSIMA
CATHEDRALIS ECCLESIA
ZAGRABIENSIS.**

ZAGRABIÆ,

Typis ANTONI REINER, Incltyi Regni Croatia Typographi Privilegiati, Anno 1747.

Cithara octochorda (1757.) – Najveći barokni tiskani zbornik s napjevima zagrebačke katedrale

Vjera Katalinić

Najstariji tiskani svezak sačuvan u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU jest ujedno i najveći barokni zbornik napjeva i tekstova pjesama zagrebačke stolnice i cijele Zagrebačke biskupije – *Cithara octochorda seu cantus sacri latino-croatici, quos in octo partes pro diversis anni temporibus distributos, ac choralis methodo adornatos, pia sua munificentia in lucem prodire jussit alma, et vetustissima cathedralis ecclesia zagradiensis*. Radi se o trećem dopunjenom izdanju, objavljenom u Zagrebu 1757. u tiskari Antona Reineru. Prethodna dva izdanja objavljena su u Beču 1701. (u tiskari Leopolda Voigta) i 1723. (tiskano kod Leopoldova sina i nasljednika Ignaca Dominika), a potreba za novim izdanjem u svega pedesetak godina svjedoči o intenzivnoj uporabi toga djela. Leopold Voigt bio je uvaženi bečki tiskar koji je od 1670. do smrti 1706. objavio brojna vrsna izdanja crkvene i svjetovne tematike. Među njima su i atlasi njemačkog gravera Johanna Christoph Weigla, koji je, primjerice, objavio i grafičke prikaze Požege, Sigeta, Osijeka itd. Prvo je izdanje *Cithare* financirao Ivan Znika, kanonik kustos zagre-

bačke katedrale, dobro poznati mecena umjetnosti i književnosti koji je potpomogao i neke druge velike projekte. Vjerojatno je najbolje zapamćen kada je o svom trošku 1696. objavio (njemu posvećeno) djelo Pavla Rittera Vitezovića *Kronika aliti szpomen vsze-ga szvieta vikov*. Treće izdanje *Cithare* financirao je, međutim, Zagrebački kaptol, a tisak je povjerio kiparu, graveru i tiskaru Antonu Reineru, podrijetlom iz Krakova, koji je preuzeo radionicu Ivana Nepomuka Weitza, inače tiskara Belostenčeva *Gazophylaciuma*.

Zbornik *Cithara octochorda* bio je predmetom istraživanja s muzikološkog (Lovro Županović, Izak Špralja i dr.), etnomuzikološkog (Milovan Gavazzi, Jerko Bezić i dr.), jezikoslovno-književnog (Olga Šojat, Antun Šojat, Franjo Gruić i dr.), liturgičkog (Vladimir Zagorac) i likovnog aspekta (Anđelko Badurina), a većina studija navedenih autora objavljena je uz pretisak trećeg izdanja godine 1998. Za razliku od prvog, a osobito drugog izdanja, ovo treće je raširenije i može se naći u mnogim samostanskim zajednicama i župnim crkvama u Hrvatskoj. Tri godine nakon trećeg izdanja, zagrebačka je biskupija objavila i teorijski priručnik za učenje koralnog pjevanja

Fundamentum cantus gregoriani seu choralis Mihaela Šiloboda-Bolšića kako bi pružila temeljno obrazovanje svojim koralistima. Taj matematičar i glazbeni teoretičar spominje se kao mogući redaktor trećeg izdanja *Cithare*. U odnosu na prethodna dva otiska, treće izdanje donosi neke novine i dopune, a prvenstveno su pridodani neki napjevi koji upućuju na recentniji izričaj, za razliku od starijeg sloja koji se oslanja na koralnu tradiciju, povremeno i na neke lokalne ili regionalne folklorne značajke. Tako su istraživači ustanovili paralele s nekim tradicijskim popijevkama Hrvatskog zagorja koje su i danas u uporabi.

Naslov djela – *Cithara octochorda* ili *Osmostruna kitara* – ukazuje na organizaciju zbornika napjeva koji slijedi artikulaciju crkvene godine, ali i neke posebne namjene. Tako su nanizane sakralne pjesme namijenjene izvedbi u doba došašća (advent), u božićno vrijeme, u razdoblju korizme i Uskrsa; slijede pjesme koje su se pjevale nedjeljama kroz godinu, one posvećene Blaženoj Djevici Mariji, potom ostalim svecima i, napokon, one za pokojne. Nije poznato tko je sastavio zbornik; pretpostavlja se da je to bio Toma Kovačević, katedralni kanonik kantor, čija kurija nasuprot katedrale, uz fresku sv. Cecilije, zaštitnice glazbe, nosi spomen-ploču njemu u čast. Kovačević je, naime, 1701. u Beču, također kod sveučilišnog nakladnika L. Voigta, objavio svoj priručnik *Brevi cantus gregoriani notitia*, koji, međutim, dosad nije pronađen. Svakako, poticaj za sastavljanje takvog priručnika zasigurno su dala slična barokna izdanja, mahom druge polovine XVII. stoljeća, kao npr. *Cantus Catholici* (1651. i kasnija izdanja) i *Lyra coelestis* (1695.), oba objavljena u Trnavi. Međutim, kako piše Županović, *Cithara* nosi obilježja i domaće sakralne tradicije, a znatnim se dijelom temelji na repertoaru tradicionalnog zagrebačkog obreda. Zbog toga se smatra da je gradivo za taj zbornik sakupljeno iz raznih starijih liturgijskih knjiga Zagrebačke biskupije te rukopisnih zbornika i pjesmarica među kojima se ističe *Pavlinski zbornik* iz 1644.

I. Špralja je u komparativnoj tablici nanizao ukupno 482 pjesme, od toga 327 u trećem izdanju s 218 melodija. Sve su jednglasne, uz dodatak pet dijafonijskih napjeva u drugom i trećem izdanju. U svakom su od osam odsjeka otisnute najprije latinske pa hrvatske pjesme na kajkavskom narječju, a katkad su to zapravo prijevodi onih latinskih. Više je tekstova nego glazbe, a često se po dva ili više tekstova pjevaju na istu melodiju, na što je upućeno na početku teksta napomenom *Ad notam*, odnosno *Na Notu*. Melodije su zabilježene na četiri crte, u prva dva izdanja kvadratnom, a u trećem romboidnom koralnom notacijom bez ritmizacije.

Cithara octochorda rabila se službeno do godine 1788. (dakle svega 30-ak godina nakon publiciranja

trećeg izdanja), kada je zbog unifikacije crkvenog repertoara po nalogu Bečkoga dvora zagrebački biskup Maksimilijan Vrhovac ukinuo zagrebački obred. Novi napjevi koji su tada bili uvedeni – uglavnom njemački u prijevodu na kajkavski – postupno su se uvodili u bogoslužje, zbog čega je Vrhovac doveo osam koralista iz Beča te objavio novi molitvenik s napjevima, koji je početkom XIX. stoljeća doživio tri izdanja. Neki su napjevi iz *Cithare* doživjeli svoju renesansu u drugoj polovini XIX. stoljeća u tekstovima i zbornicima domaćih skladatelja i historioografa, primjerice u zbirci *Starohrvatske crkvene popijevke* Vjenceslava Novaka, ili u napisima Janka Barlèa. Ovaj je zabilježio da se godine 1916. krenulo u potragu za sačuvanim primjercima zbog sastavljanja novog crkvenog glazbenog zbornika, navodno s lijepim uspjehom, no sudbina prikupljenih svezaka nije zabilježena.

Napokon, valja napomenuti da je ovaj svezak *Cithare* u Odsjek za povijest hrvatske glazbe dospio kao dio knjižnog fonda iz Razreda za glazbenu umjetnost i muzikologiju. Nije poznato tko ga je i kada nabavio za Akademiju, no ime nekadašnjeg vlasnika upućuje na zanimljivu priču i svojevrsnu zagonetku. Naime, na prvoj (praznoj) stranici knjige može se pročitati potpis Franje pl. Koščeca (1882. – 1968.), profesora varaždinske Gimnazije, entomologa koji se od rane dobi posvetio skupljanju i proučavanju kukaca. Entomološki odjel Gradskog muzeja u Varaždinu temelji se na Koščecovoj zbirci od oko 50.000 primjeraka. Osim toga, taj je istraživač bio svestrano aktivan ne samo na području prirodnih znanosti već i kao muzealac (suosnivač varaždinskog Gradskog muzeja i prvi kustos), terenski istraživač i sakupljač raznih artefakata kojemu je 2008. Zavod za znanstveni rad HAZU u Varaždinu posvetio simpozij i zbornik radova. Kako je u njegov posjed dospio ovaj svezak *Cithare*, te potom kojim je putem stigao do Akademije, nije nam poznato, ali bi to bilo vrijedno istražiti. ●

Cithara octochorda (1757), the greatest Baroque printed Songbook with Music of the Zagreb Cathedral

The Division for History of Croatian Music of the Institute for History of Croatian Literature, Theatre and Music keeps in its library its oldest artefact – a Baroque songbook with music – entitled *Cithara octochorda seu cantus sacri latino-croatici, quos in octo partes pro diversis anni temporibus distributos, ac choralis methodo adornatos, pia sua munificentia in lucem prodire jussit alma, et vetustissima cathedralis ecclesia zagrabiensis* (1757). It was published in three editions: in 1701, 1723 (both in Vienna at Voigt printing office) and in 1757 in Zagreb at Anton Reiner's printing office. Its title points at the organisation of the book in eight parts. It follows the articulation of the church year (Advent, Christmas time, Lent, Easter) and points to some special occasions (regular Sunday services, songs for Blessed Virgin Mary, for various saints, for funeral services). Each unit brings firstly Latin and then Croatian texts in the Kajkavian dialect. The third edition comprises 327 songs with 218 melodies. Some texts are sung to the same melodies marked "ad notam". Melodies are published on the staff with four lines without any rhythmisation; the first two editions have used a rather archaic black square choral notation and the third one the rhomboid notation. Concerning music, all are one-part melodies with the exception of five added diaphonic songs in the second and the third edition. The songbook was published for the Zagreb Diocese, containing songs and melodies from the choral tradition, those with folk elements and those characteristic for the "Zagreb rite", in order to standardise its repertoire. In 1788, according to the plan of the unification of the church repertoire in the Habsburg Monarchy, the Zagreb Bishop Maksimilijan Vrhovac had to abolish the "Zagreb rite", which put *Cithara octochorda* out of use. Thus, the Bishop had to introduce new (German) songs; he published them in Croatian translation in new songbooks and brought choralists from Vienna to implement the new repertoire in Zagreb. *Cithara octochorda* experienced a certain revival during the second half of the 19th century. ●

Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku

Nella Lonza

Znanstveni časopis *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* objavljuje radove vezane uz povijest Dubrovnika i Dubrovačke Republike, a uz njih i radove koji se odnose na povijest susjednih područja (Dalmacija, Boka kotorska, Bosna i Hercegovina), ako imaju poveznicu s dubrovačkom prošlošću. Znanstvena područja koja su u časopisu tematski zastupljena jesu povijest (politička, socijalna, kulturna), arheologija, pomoćne povijesne znanosti, povijest prava, gospodarstva i medicine, povijesna demografija i antropologija, povijest jezikoslovlja, književnosti, likovne, glazbene i kazališne umjetnosti, povijest pomorstva i brodogradnje i ostale discipline koje pripadaju povijesnim znanostima u najširem smislu riječi.

S tradicijom od 68 godina izlaženja u rijetko pomućenome kontinuitetu, *Anali* se, doduše, starinom ne mogu mjeriti sa stožernim Akademijinim časopisima (*Rad*, *Starine* i dr.), no njihovim je pokretanjem inaugurirana vrlo vrijedna praksa Akademijinih jedinica u izdavanju vlastitih znanstvenih časopisa. Časopis je počeo izlaziti 1952., ubrzo po ustanovljenju Akademijina Zavoda u Dubrovniku

(utemeljen 1949., počeo s radom 1950.). Prvi urednik *Anala* akademik Cvito Fisković, vodeća figura u početnom razdoblju djelovanja Zavoda, zaslužan je, već u prvome broju časopisa, za okupljanje najodličnijih stručnjaka za povijest Dubrovnika i hrvatskog priobalja, poput Grge Novaka, Petra Skoka, Vinka Foretića, Bernarda Stullija, Gregora Čremošnika, Valentina Putaneca, Krune Prijatelja, Marijane Gušić, Bogdana Krizmana. Kroz duga desetljeća izlaženja očuvana je vrsnost, pa se *Anali* mogu pohvaliti nizom uglednih znanstvenika koji su objavljivali izvorne članke i druge priloge i bili članovi uredništva ili uređivačkog odbora.

U ranijim godinama izlaženja, premda zamišljeni kao godišnjak, *Anali* nisu uspijevali održavati taj tempo izlaženja, pa su u više navrata tiskani dvobroji ili bi dolazilo do stanke u izlaženju. Budući da su brojevi znali biti vrlo opsežni, i s preko dvadeset znanstvenih članaka na preko 800 stranica, neredovitost se može pripisati prije teškoćama financiranja nego neuspjehu uredništva u prikupljanju radova. Od 1987. *Anali* se objavljuju posve redovito, a u razdoblju 2014. – 2018. izlaze čak i u dva godišnja sveska.

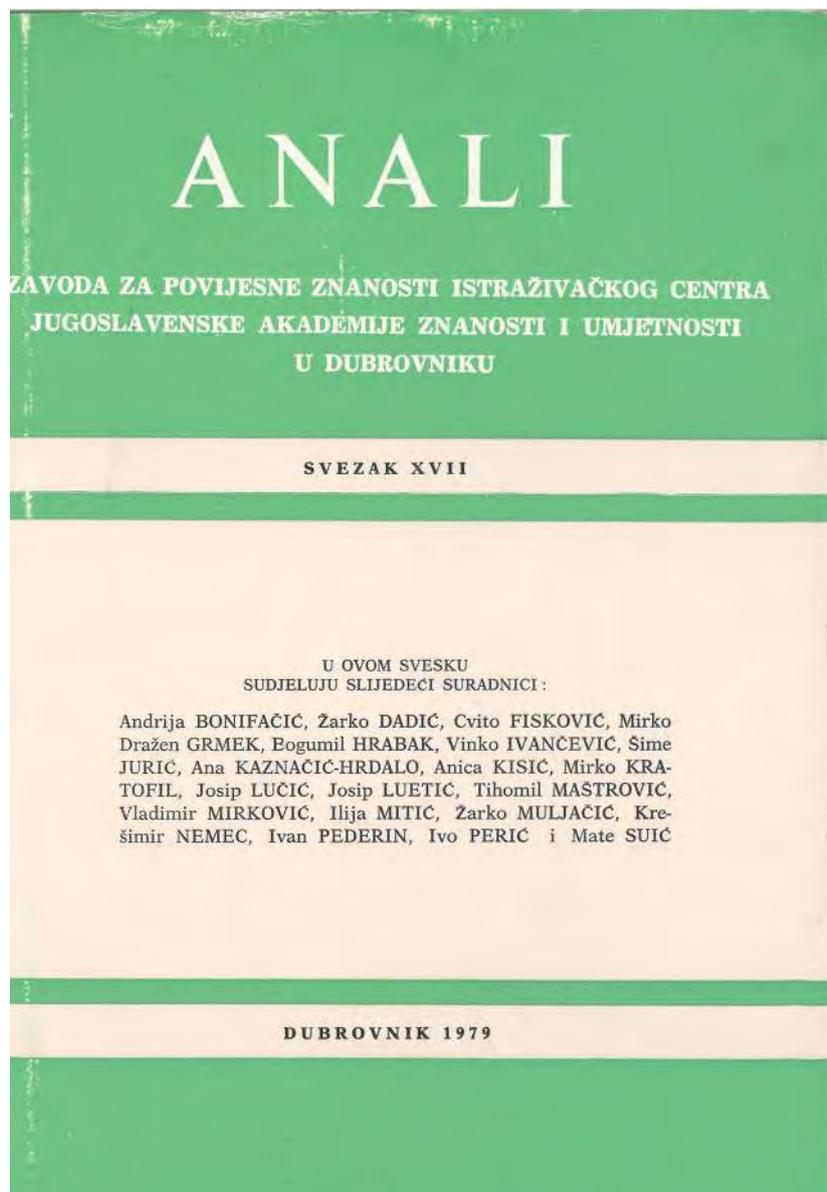
Početna riječ naslova časopisa ostala je ista od njegova pokretanja do danas, a nastavak se mijenjao već kako su se mijenjali nazivi institucije koja ga izdaje (*Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 1952. – 1970., *Anali Historijskog odjela Centra za znanstveni rad JAZU u Dubrovniku* 1976. – 1978., *Anali Zavoda za povijesne znanosti IC JAZU u Dubrovniku* 1979. – 1987., *Anali Zavoda za povijesne znanosti JAZU u Dubrovniku* 1988. – 1990., *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 1991. –). U dva se navrata osvježavao dizajn naslovnice prateći ukuse vremena.

Na dužnosti glavnog urednika izmijenili su se akademici Cvito Fisković (1954. – 1970.), Grga Novak (1976. – 1978.), Vladimir Stipetić (1979. – 2012.) i Nenad Vekarić (2013. – 2018.). Uz Cvita Fiskovića, svojim je uređivačkim umijećem osobiti pečat profiliranju časopisa dao Nenad Vekarić kao izvršni, a kasnije i glavni urednik. Pod njegovim uredničkim vodstvom časopis je postao najvažnija platforma za publiciranje rezultata „nove dubrovačke historiografske škole“, kruga suradnika koji gravitiraju prema Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku. Danas časopis vode Nella Lonza kao glavna urednica te Rina Kralj-Brassard i Ivana Lazarević kao izvršne urednice, a uredničko vijeće čine domaći i strani stručnjaci za dubrovačku povijest.

Prema prosudbi Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, *Anali* imaju najviši rang (A1) među časopisima iz humanističkih znanosti, a od 2014. priznat im je status u talijanskom prosudbenom sustavu u znanosti (ANVUR). U časopisu se objavljuju izvorni znanstveni radovi i prikazi objavljenih knjiga i drugih publikacija te stručni i pregledni radovi. Recenzentski postupak temelji se danas na dvostrukim slijepim recenzijama, u svemu slijedeći pravila i običaje Akademijina izdavaštva. Časopis je referiran u bazama DOAJ, EBSCO Publishing, ERIH, ESCI (*Web of Science*), Hrčak – Portal znanstvenih časopisa RH, Hrvatska znanstvena bibliografija i SCOPUS.

Kao izdanak *Anala* i s glavninom iz njega preuzetih članaka, od 1997. izlazi časopis na engleskome, *Dubrovnik Annals*, koji se postupno razvio u samostalno izdanje s vlastitom uređivačkom politikom.

Časopis je od 2007. u digitalnom obliku dostupan na portalu Hrčak u otvorenom pristupu (CC-BY-NC).

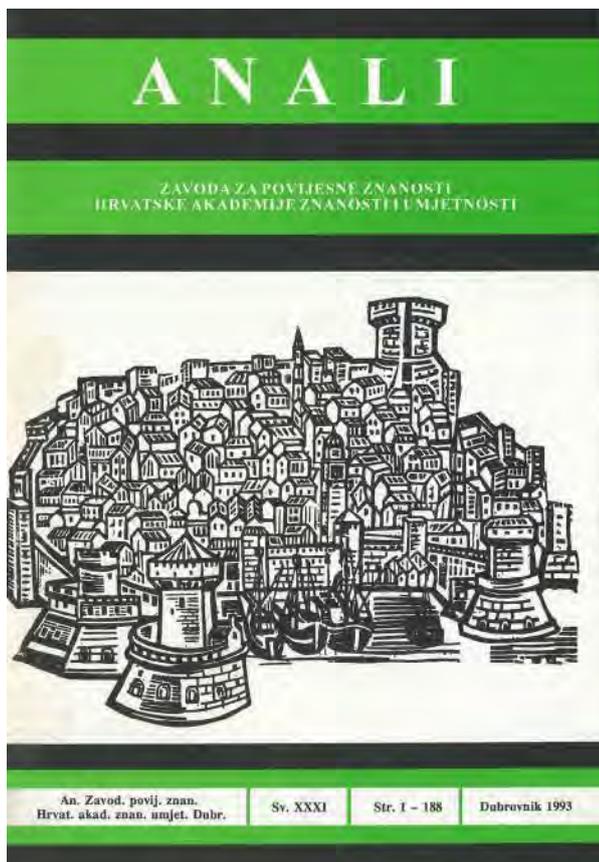
Tiskana verzija razmjenjuje se sa 117 časopisa i drugih periodičkih publikacija u svijetu i 74 u zemlji te šalje još nizu znanstvenih ustanova, posebno onih koje su orijentirane na povijest Sredozemlja. Upravo je u tijeku projekt retrodigitalizacije, kojeg je cilj da se na internetu u pretraživome tekstu ponude sva godišta i time novim naraštajima povjesničara omogućiti upoznavanje priloga iz ranijih brojeva koji ni nakon mnogo godina nisu izgubili na svježini i znanstvenoj relevantnosti.●

anali

ZAVODA ZA POVIJESNE ZNANOSTI
HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

UDK 93/99 · 949.75 · ISSN 1848-7815 (Online) ISSN 1330-0598 (Tisak)
Svezak 57 · Dubrovnik 2019.

Annals of the Croatian Academy Institute for Historical Sciences in Dubrovnik

The scientific journal *Annals of the Croatian Academy Institute for Historical Sciences in Dubrovnik* publishes works related to different aspects of the history of Dubrovnik and the Republic of Dubrovnik, as well as those related to the history of surrounding areas (Dalmatia, Boka Kotorska, Bosnia and Herzegovina), if they are linked with Dubrovnik's past.

The journal was started in 1952, soon after the establishment of the Academy Institute in Dubrovnik. Full Academy Member Cvito Fisković, as its first editor, takes the merit for gathering, already in the first issue, the most prominent experts in the history of Dubrovnik and the Croatian coast. In the course of 68 years, the *Annals* have kept their excellence and many distinguished scientists have published their articles and other works in that journal, and they were members of the editorial board.

Editors-in-chief were full Academy members Cvito Fisković (1954 – 1970), Grga Novak (1976 – 1978), Vladimir Stipetić (1979 – 2012) and Nenad Vekarić (2013 – 2018). Along with Cvito Fisković, a special contribu-

tion to the journal's prominence was given by Nenad Vekarić's refined editorial skills in the quality of executive editor, and later editor-in-chief.

According to the judgement of the Ministry of Science and Education of the Republic of Croatia, the *Annals* hold the highest rank (A1) among humanities journals, and since 2014 the journal has been recognized in the Italian National Agency for the Evaluation of the University and Research Systems (ANVUR). The journal is listed as a reference in DOAJ, EBSCO Publishing, ERIH, ESCI (Web of Science), Hrčak – Scientific Journal Portal in the Republic of Croatia, Croatian Scientific Bibliography and SCOPUS databases.

Since 2007 the journal is available in digital form on the Hrčak portal in open access (CC-BY-NC), and the ongoing retro-digitalization project should make available all the older issues too. The printed version is exchanged with 117 magazines and other periodic publications in the world and 74 in Croatia, and it is sent to numerous scientific institutions, especially those that are oriented towards the Mediterranean history. ●

HAZU domaćin sastanka EASAC-a

The Croatian Academy Hosts EASAC Meeting

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti 14. i 15. studenog 2019. bila je domaćin sastanka Znanstvenog savjetodavnog odbora akademija Europske unije (EASAC). Sastanak je u Zagrebu održan uoči šestomjesečnog predsjedanja Republike Hrvatske Vijećem Europske unije, što je redovita praksa, a nazočni su bili predstavnici gotovo svih akademija članica EASAC-a. Prisutnima se na početku sastanka prigodnim riječima obratio predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt, a idući je dan predavanje o prioritetima hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije održao ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman. Od članova HAZU sastanku su prisustvovali akademik Ivo Šlaus, predstavnik Hrvatske akademije pri EASAC-u, i akademik Mirko Orlić, član Razreda za prirodne znanosti.

EASAC je asocijacija osnovana 2001. i okuplja 25 nacionalnih znanstvenih akademija iz zemalja članica EU, kao i akademije iz Norveške i Švicarske te Akademiju Europe (*Academia Europaea*). Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti postala je članica EASAC-a 23. svibnja 2014., nakon što je Hrvatska 1. srpnja 2013. postala punopravna članica EU.

Cilj osnutka i djelovanja EASAC-a jest međusobna suradnja u pružanju neovisnih, stručnih i znanstveno utemeljenih savjeta o znanstvenim aspektima javne politike onima koji stvaraju politiku unutar europskih institucija ili utječu na nju te tijelima i dužnosnicima Europske unije. Aktivnosti EASAC-a uključuju temeljna istraživanja znanstvenih aspekata europskih politika, recenzije i savjete o političkim dokumentima, radionice s ciljem utvrđivanja trenutačnog znanstvenog razmišljanja o glavnim europskim političkim pitanjima, radionice s ciljem informiranja političara, kratke, pravodobne izjave o aktualnim temama te izradu sažetaka usmjerenih na komunikaciju s ne-stručnom javnošću. ●

On 14 and 15 November 2019 the Croatian Academy of Sciences and Arts hosted a meeting of the European Academies' Science Advisory Council (EASAC). The meeting in Zagreb was held on the eve of the six-month Croatian presidency of the *Council* of the *European Union*, as normally practiced, with representatives from almost all EASAC member academies. The meeting began with a welcome address by the President of the Croatian Academy Velimir Neidhardt, and the following day the Minister of Foreign and European Affairs Gordan Grlić Radman presented the priorities of the Croatian presidency of the Council of the European Union. Full Academy Member Ivo Šlaus, Croatian Academy representative at the EASAC, and Full Academy Member Mirko Orlić, member of the Department of Natural Sciences, also attended the meeting.

The EASAC is an organization founded in 2001 and it gathers 25 national scientific academies from EU member states, Norway, Switzerland and the Academy of Europe (*Academia Europaea*). The Croatian Academy of Sciences and Arts joined the EASAC on 23 May 2014, after Croatia became a full member of the EU on 1 July 2013.

The EASAC was established with the objective of mutual cooperation in providing independent, professional and scientifically based advice on the scientific aspects of public policy to policy makers within European institutions and bodies and to EU officials. Its activities include substantive research of the scientific aspects of European policies, reviews and advice regarding policy documents, workshops aimed to determine the current scientific reflections on the major European policy issues, workshops aimed at briefing policy makers, concise and timely statements about topical subjects and summaries aimed at communicating with non-expert audiences. ●

SPOMENIK BANU JELAČIĆU NA JELAČIĆEVOM TRGU PRIJE SKIDANJA
(ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / BAN JELAČIĆ MONUMENT ON JELAČIĆ
SQUARE PRIOR TO REMOVAL (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

Spomenik banu Josipu Jelačiću u Zagrebu

Filip Turković-Krnjak

Spomenik banu Josipu Jelačiću Antona Dominika Fernkorna prva je monumentalna javna skulptura u Zagrebu i prepoznatljiv simbol grada. Njegova povijest zanimljiva je i burna gotovo kao i životopis velikana kojem je posvećen. Nakon svečanog postavljanja godine 1866. bio je predmet i divljenja i osude, a od 1947. gotovo pola stoljeća proveo je u muzejskoj čuvaonici Gliptoteke HAZU, nakon čega je 1990. godine ponovno vraćen na Trg.

Ideju o podizanju spomenika inicirao je gradonačelnik Zagreba Janko Kamauf, još 1854., predloživši da se spomenik omiljenom banu postavi na glavnom zagrebačkom trgu koji je već tada nosio njegovo ime. Proglasom zagrebačkog vrhovnog župana iste godine počinje se prikupljati novac za njegovo podizanje. Prikupljanje isprva nije teklo kao što je zamišljeno, te su do 1855. godine skupljena tek dva priloga. Situacija se ipak mijenja nakon smrti bana Josipa Jelačića 1859., kada je osnovan i Odbor za podizanje spomenika. Odborom je presjedao ban Josip Šokčević, koji nalaže da se raspíše natječaj za spomenik banu Jelačiću te da bude zaključen do 31. svibnja 1861. U Šokčevićevoj uputi navedeno je da se spomenik podigne na istoimenom trgu, da konjanička figura bude napravljena od mjedi, postolje od domaćeg granita te da ban bude prikazan jašući u narodnom odijelu koje je imao prilikom ustoličenja 1848. godine.

Na natječaj su se javila tek dva autora: priznati bečki kipar Anton Dominik Fernkorn (1813. – 1878.)

i domaći kipar Vatroslav Donegani (1833. – 1899.). Doneganijev prijedlog za spomenik nije prihvaćen te je 22. listopada 1861. potpisan ugovor s Fernkornom, kiparom koji je, osim spomenika banu Jelačića, u Zagrebu izveo i kip *Sv. Jurja koji ubija zmaja*, a koji se danas nalazi na Trgu Republike Hrvatske, te *Madonnu Immaculatu*, skulpturu u sklopu Bolléove fontane na Kaptolu. Ugovor je dopunjen godine 1864., kada se Fernkorn obvezuje da će Jelačića prikazati na konju sa sabljom u ruci na način kao što je već na bečkim spomenicima prikazao nadvojvodu Karla i princa Eugena. Iako su prve skice i modeli podsjećali na bečke uzore, spomenik je nakraju izveden u ponešto izmijenjenom obliku. Jelačićeva figura pripada paradnom tipu konjanika kojeg ratnički simbol sablje ne određuje kao živog ratnika u žaru borbe već kao nenametljivog, dostojanstvenog vođu.

Kako je Fernkorn u to doba imao ozbiljnih problema sa zdravljem, postoje pretpostavke da nije mogao izvesti zahtjevniju kompoziciju s propetim konjem, dok druga teorija skromniju verziju spomenika pripisuje prilagodbi oskudnom izgledu tadašnjeg trga. U svakom slučaju, čini se da se ta nenametljiva varijanta spomenika ipak bolje uklopila u ambijent Jelačićeva trga. Zahvaljujući postavljanju toga monumentalnog javnog spomenika, nekadašnje sajmište (Harmica) postaje glavni trg grada Zagreba.

Spomenik je u listopadu 1866. donesen iz Beča i postavljen na sredini trga, a svečano je otkriven 16.

SPOMENIK BANU JOSIPU JELAČIĆU NA JELAČIĆEVOM TRGU, 1867. (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) /
BAN JOSIP JELAČIĆ MONUMENT ON JELAČIĆ SQUARE, 1867 (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

prosina iste godine. Prema želji autora, okrenut je prema Kaptolu i Gradecu, sjevernom, u ono vrijeme življem dijelu grada. U doba postavljanja spomenika Jelačić je bio simbol hrvatskog inata i borbe za slobodu, a često se i njegova orijentacija pogrešno tumačila usmjerenošću **sablje prema sjeveru, tj. Mađarskoj.**

Završetkom Drugog svjetskog rata, mijenjaju se društveno-političke prilike, a samim time i tadašnja percepcija bana Jelačića. Za vrijeme komunističke vlasti Jelačića se počinje predstavljati kao reakcionara, kontrarevolucionara i austrijskog kolaboracionista te samim time i njegov spomenik na glavnom zagrebačkom trgu postaje nepoželjan.

Spomenik je tako prvo 1945. prekriven drvenom oplatom i pretvoren u agitacijsko-propagandni objekt, a u noći između 25. i 26. srpnja 1947. demontiran je, te u dijelovima prenesen u Gipsoteku (današnju Gliptoteku HAZU). U bilješci koju je tom prilikom napisao tadašnji preparator Gipsoteke Gabrijel Medved navodi se da je demontaža počela noću 25. srpnja oko 23 sata i da su prvi dijelovi spo-

menika oko 5 sati, a drugi oko 10 sati ujutro dopremljeni kamionom u Gipsoteku te da su pohranjeni u podrumsko spremište. Medved također navodi kako je na Trgu svjedočio pronalasku rukom pisane povelje u trupu konja. Nije čudno da je spomenik završio baš u Gliptoteci HAZU jer se radi o muzejskoj ustanovi referentnoj za skulpturu koja u svom fundusu od svog osnutka godine 1937. pa do današnjih dana čuva sadrene modele javnih spomenika, kao i spomenike uklonjene iz političkih ili drugih razloga. Tako je, osim Jelačića, u Gliptoteci od uništenja spašen i više desetljeća pohranjeni osječki spomenik *Palom vojniku Šokčevićeve pukovnije* Roberta Frangeša Mihanovića, a originalni sadreni modeli reljefa sa spomenika kralju Tomislavu poslužili su da bi se po njima u bronci odlili novi i 1990. godine na spomenik vratili Frangešovi originalni.

U razdoblju 1947. – 1990. godine Jelačić je proveo u spremištu Gliptoteke, zaboravljen od javnosti uz povremeni interes pojedinaca koji su se osobno željeli uvjeriti da nije uništen. Krajem 80-ih ponovno raste interes za spomenik te je 18. svibnja 1990. u

organizaciji Gliptoteke JAZU i Muzeja za umjetnost i obrt u Gliptoteci otvorena izložba *Anton Dominik Fernkorn, Spomenik hrvatskom banu Josipu Jelačiću*. Na izložbi je javnosti pokazano svih 56 dijelova spomenika, fotografski materijali te skice i modeli za spomenik kao i originalna povelja pronađena u trupu konja pri demontaži spomenika.

Nakon izložbe dijelovi spomenika su restaurirani te su tom prilikom radi zaštite napravljeni sadreni negativi koji se i danas čuvaju u Gliptoteci i čine dio zbirke kiparstva XIX. i XX. stoljeća. Konzervatorsko-restauratorski radovi povjereni su ljevačkoj radionici Željka Šelendića, a postament koji je prilikom demontaže godine 1947. potpuno uništen rekonstruirao je Tadija Barbarić od jablaničkog granita iz Mostara.

Inicijativu za vraćanjem spomenika svojim je potpisom podržalo više od 70.000 Zagrepčana, te se obnovljeni ban Jelačić 16. listopada 1990. vraća na trg, na njegovu sjevernu stranu, okrenut prema jugu. Može se reći da je tom prilikom opet poštovana autorova želja da Jelačić bude okrenut prema življem dijelu grada, s obzirom na to da se Zagreb do tada proširio i razvio prema jugu.

Danas, četvrt stoljeća kasnije, Jelačić je još uvijek središnja figura glavnog zagrebačkog trga, neizostavno mjesto mnogih sastanaka i simbol grada za koji se nadamo da je burna i neizvjesna povijest konačno iza njega.

SPOMENIK BANU JELAČIĆU MASKIRAN AGITACIJSKO PROPAGANDNIM OBJEKTOM, 1945. (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / BAN JELAČIĆ MONUMENT MASKED WITH AGITATING PROPAGANDA, 1945 (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

DEMONTIRANI POSTAMENT SPOMENIKA BANU JELAČIĆU ISPRED GLIPTOTEKE, 1947. (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / DISMANTLED BASE OF BAN JELAČIĆ MONUMENT IN FRONT OF THE GLYPTOTHEQUE, 1947 (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

GLAVA KONJA BANA JELAČIĆA U MUZEJSKOJ ČUVAONICI GLIPTOTEKE (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / THE HEAD OF BAN JELAČIĆ'S HORSE IN THE GLYPTOTHEQUE STOREROOM (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

POPRSJE BANA JELAČIĆA U MUZEJSKOJ ČUVAONICI/ GLIPTOTEKE HAZU (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / THE BUST OF BAN JELAČIĆ IN THE MUSEUM STOREROOM OF THE CROATIAN ACADEMY GLYPTOTHEQUE (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

IZLOŽBA MODELA JELAČIĆEVA SPOMENIKA 1863. U NARODNOM DOMU U ZAGREBU

U rujnu i listopadu 1863. u dvorani Narodnog doma u Zagrebu održana je izložba gipsanog modela za spomenik banu Josipu Jelačiću. Tim povodom u zagrebačkim novinama *Pozor* (u 12 brojeva) objavljen je sljedeći oglas Odbora za podizanje spomenika: *Spomenik Jelačića-bana u modelu, po kojem će se izvesti u veliko, može se viditi svaki dan od 9 do 1 ure prije podne, a na nedjelje i blagdane također od 3 do 5 ure poslije podne u dvorani Narodnoga doma, uz ulazninu od 10. novčića. U Zagrebu, dne 16 rujna 1863.*

Izložba je bila iznimno dobro posjećena, uz brojne pozitivne komentare znatiželjnih Zagrepčana, a prikupljeni novac bio je koristan prinos visokim troškovima podizanja spomenika. Inače, vrijedi podsjetiti da upravo Narodni dom 1868. postaje prvim sjedištem tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u kojem ona djeluje sve do godine 1880., kada se preselila u novu zgradu na Trgu Nikole Šubića Zrinskog. ●

SPOMENIK BANU JELAČIĆU U DVORIŠTU GLIPTOTEKE, 1990. (ARHIV GLIPTOTEKE HAZU) / BAN JELAČIĆ MONUMENT IN GLYPTOTHEQUE YARD, 1990 (ACADEMY GLYPTOTHEQUE ARCHIVES)

SPOMENIK BANU JELAČIĆU NA JELAČIĆEVOM TRGU, 2015. (FOTOGRAFIJA MARKO JANDRIĆ) / BAN JELAČIĆ MONUMENT ON JELAČIĆ SQUARE, 2015 (PHOTO MARKO JANDRIĆ)

Ban Josip Jelačić monument in Zagreb

One of the most recognizable symbols of the City of Zagreb, Ban Josip Jelačić monument, is the work of Viennese sculptor Anton Dominik Fernkorn (1813 – 1878). The idea to raise the monument in his honour emerged in 1854. After Jelačić's death in 1859, the Committee for the erection of Ban Jelačić monument was established and the project initiated quickly. Renowned Austrian sculptor Dominik Fernkorn won the competition concluded in 1861 and he obliged himself to follow the example of his equestrian statues of Archduke Karl and Prince Eugene in Vienna. A somewhat modified version of a parade type equestrian statue was finally placed on the main square in 1866. In Zagreb, it was the first secular public monument made in bronze and it symbolized the Croatian fight for freedom. The author suggested to direct the monument towards north, north-east in order to face what was then the livelier part of town. During communist rule, between 1945 and 1947, the monument was declared unsuitable and it was covered by wooden structures with agit-

ing propaganda. In the night between 25 and 26 July 1947 it was completely dismantled and taken to the Croatian Academy Glyptothek, where it was placed in the yard building storeroom. The Croatian Academy Glyptothek took care of the Ban Jelačić monument for full 43 years.

Following the foundation of the Republic of Croatia in 1990, in collaboration with the Museum of Arts and Crafts, the Croatian Academy Glyptothek set up an exhibition dedicated to the monument and its author, with all 56 original parts and valuable documentation on how the monument was created. In the same year, Fernkorn's monument to Jelačić returned to the main square after almost half a century, but this time the horseman is turned towards the south. On that occasion, the statue was restored and plaster moulds were made for conservation purposes. They are kept in the Academy Glyptothek as an important part of the 19th century sculptures collection. ●

Izjava HAZU

*Statement by the Croatian
Academy of Sciences and Arts*

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI O BAŠČANSKOJ PLOČI

Baščanska ploča, krsni list hrvatskog naroda, izložena je na posebno istaknutom počasnom mjestu u glavnoj prilaznoj osi atrija palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, kako je ugovorom Akademije s Krčkom biskupijom iz 1934. i utvrđeno.

Baščansku ploču dopremili su Akademiju 1934. prof. dr. Stjepan Ivšić i prof. dr. Dragutin Kniewald, temeljem ugovora Akademije s Krčkom biskupijom upravo zato da bi ploča bila spašena od daljnjeg propadanja i sačuvana za budućnost. Pod stručnim vodstvom dr. Mladena Deželića tijekom 226 dana bila je ispirana na poseban način kako bi se očistila od štetnog djelovanja soli. Da Akademija to tada nije učinila, taj povijesno evidentirani dokaz o Hrvatskom Kraljevstvu i imenu hrvatskog kralja Zvonimira bio bi nepovratno izgubljen kao svjedočanstvo o hrvatskom postojanju i državnosti uklesano na hrvatskom jeziku i glagoljici, datirano oko 1100. godine.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i nadalje će čuvati Baščansku ploču, kako se i obvezala ugovorom koji su 26. lipnja 1934. potpisali krčki biskup Josip Srebrnić i predsjednik Akademije prof. dr. Albert Bazala.

Iz ugovora: *Spomenuta ploča ostaje za sva vremena vlasništvo Opatije svete Lucije odnosno Biskupije krčke, dok detenciju (čuvanje i skrb) ima za sva vremena i za svaki*

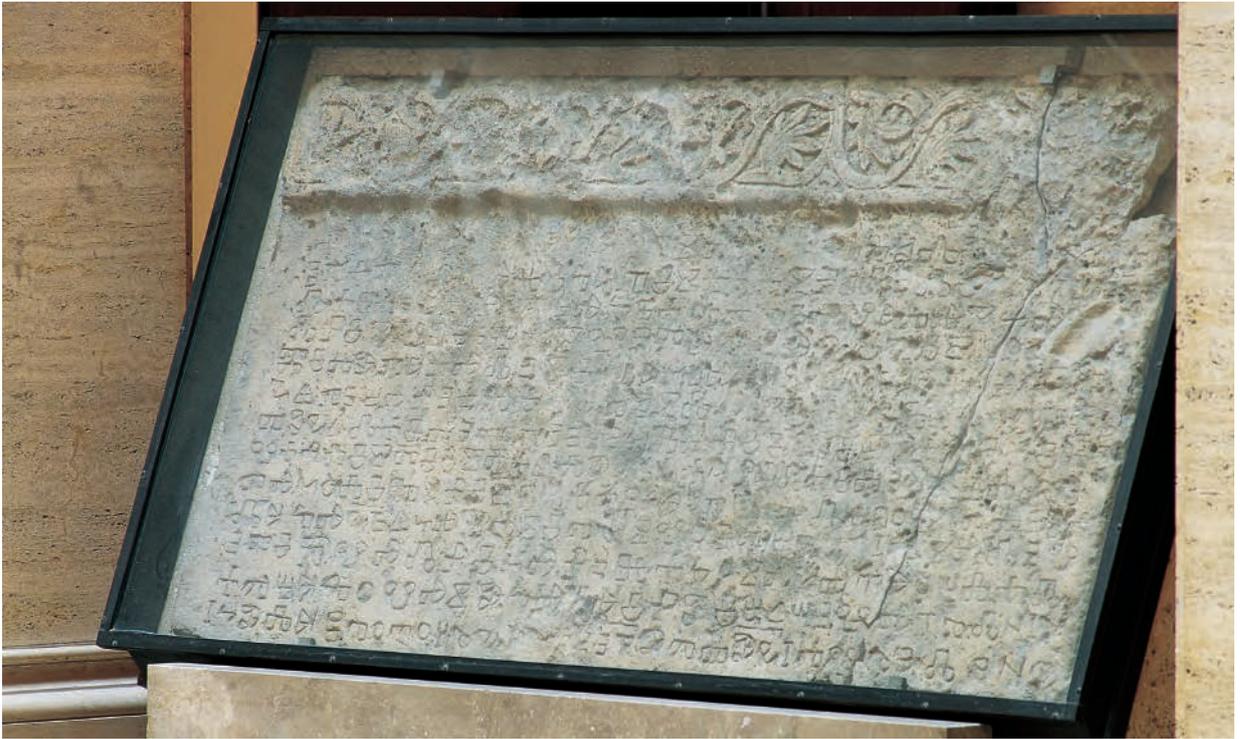
slučaj Akademija u Zagrebu tako dugo dokle god postoji i dok ovu ploču čuva u svojoj zgradi u Zagrebu... Ako bi Akademija prestala postojati ili bi zbog ma kojega razloga bila u nemogućnosti da ovu ploču drži u svojoj zgradi u Zagrebu, onda će ovu ploču predati zagrebačkom nadbiskupu, koji će je u dogovoru s krčkim biskupom odnosno biskupom u državi kojemu bude pripadao otok i grad Krk, pohraniti na podesnu mjestu... Akademija izjavljuje... da će ploču pohraniti na podesnu i počasnu mjestu u svojoj palači na Zrinskom trgu u Zagrebu i da će se starati, da se taj dragocjeni spomenik očuva za najdalja pokoljenja.

Baščanska ploča posebno je zadivila britansku kraljicu Elizabetu II. tijekom posjeta Akademiji 1972., osobito podatak da se radi o kraljevskom dokumentu koji je nastao stotinjak godina prije nego engleska *Magna charta libertatum* (1215.).

Akademija brižno čuva i besplatno daje na uvid javnosti hrvatsku kulturnu i znanstvenu baštinu koja joj je povjerena tijekom 158 godina od njezina osnutka i tijekom razdoblja od ukupno 10 državnih tvorevina kroz koje smo kao Hrvati prolazili do ostvarenja svoje slobode i konačnog pridruživanja Europskoj uniji.

U Zagrebu, 18. srpnja 2019.

HRVATSKA AKADEMIJA
ZNANOSTI I UMJETNOSTI

THE CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS AND THE BAŠKA TABLET

The Baška Tablet, 'birth certificate' of the Croatian people, is exhibited on a special, prominent and honourable place in the main axis of the atrium of the Academy Palace, as was established in the agreement between the Croatian Academy of Sciences and Arts and the Diocese of Krk signed in 1934.

It was brought to the Academy in 1934 by professors Stjepan Ivšić and Dragutin Kniewald, following the agreement between the Academy and the Diocese of Krk, precisely in order to save the tablet from further decay and to preserve it for the future. Using a special technique and professional guidance of Dr Mladen Deželić, the Baška Tablet was washed during 226 days to be purified from harmful effects of salt. If the Academy had failed to do so then, this historically acknowledged proof of the Croatian Kingdom and the name of Croatian King Zvonimir would have been permanently lost as testimony of Croatian existence and statehood incised in the Croatian language and in the Glagolitic script, dated around 1100.

The Croatian Academy of Sciences and Arts will continue to preserve the Baška Tablet as it committed itself to do in the agreement signed on 26 June 1934 by the Bishop of Krk Josip Srebrnić and the President of the Academy Albert Bazala.

From the agreement: *The Tablet shall permanently remain the property of St Lucy's Abbey, that is the Diocese of Krk, while it shall be kept (for preservation and care) at all times and in any event in the Academy in Zagreb for as long as it exists and preserves this tablet in its building in Zagreb... Should the Academy cease to exist, or should it for any reason lose the possibility to keep this tablet in its building in Zagreb, then the tablet will be given to the Archbishop of Zagreb, who will agree with the Bishop of Krk, or with a bishop of the state governing the island and the city of Krk, to keep it at an appropriate place... The Academy declares... that the tablet will be kept at an appropriate and honorary place in its palace on Zrinski Square in Zagreb and that it will ensure that this precious monument is preserved for future generations.*

The Baška Tablet particularly impressed the British Queen Elisabeth II during her visit to the Academy in 1972, especially when she was informed that this royal document originated around one hundred years before the English Magna charta libertatum (1215).

The Academy preserves with great care and exhibits without charge Croatian cultural and scientific heritage handed to its custody in the period of 158 years since its foundation, during which the Croats were part of 10 different states before they gained their freedom and joined the European Union.

Zagreb, 18 July 2019
CROATIAN ACADEMY OF
SCIENCES AND ARTS

Kronika

Past Events

Nagrade i priznanja

Prizes and Commendations

SVEČANOST DODJELE DRŽAVNIH NAGRADA ZA ZNANOST 2019. / THE STATE AWARDS FOR SCIENCE CEREMONY IN 2019

Državnu nagradu za znanost za životno djelo dobili su akademik Pavao Rudan (za prirodne znanosti), akademik Slobodan Vukičević (za područje biomedicine i zdravstva), akademik Boris Senker (za humanističke znanosti) te član suradnik HAZU prof. dr. sc. Josip Brnić (za tehničke znanosti).

State life achievement awards for science were given to Full Academy Members Pavao Rudan (for natural sciences), Slobodan Vukičević (for biomedicine and health care), Boris Senker (for humanities) and to Associate Member of the Croatian Academy of Sciences and Arts Professor Josip Brnić, PhD (for technical sciences).

Događanja u HAZU u drugom polugodištu 2019.

Events at the Croatian Academy in the Period July – December 2019.

DODJELA NAGRADA HRVOJE POŽAR

U palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 4. srpnja 2019. održana je svečanost uručivanja nagrada *Hrvoje Požar* za 2019. koje dodjeljuje Hrvatsko energetska društvo i Zaklada *Hrvoje Požar*. Nagrada nosi ime akademika Hrvoja Požara (Knin, 5. srpnja 1916. – Zagreb, 30. lipnja 1991.), Akademijina glavnog tajnika u razdoblju 1978. – 1991. i dodjeljuje se od 1995. za popularizaciju energetike i interesa za energetiku.

Za značajnu stručnu i znanstvenu djelatnost u razvitku energetike nagradu je dobio prof. dr. sc. Nedjeljko Perić s Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu. Za izvrstan uspjeh u studiju energetskog usmjerenja nagrađeni su Krešimir Jukić s Fakulteta elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija u Osijeku te Dominik Kevo i Filip Vodonić s Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta u Zagrebu. Za posebno zapažen diplomski rad iz područja energetike nagradu su dobili Goran Stunjek s Fakulteta strojarstva i brodogradnje u Zagrebu, Kristina Strpić s Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta u Zagrebu i Marko Šarić s Fakulteta elektrotehnike, računarstva i informacijskih tehnologija u Osijeku. Godišnje stipendije Zaklade *Hrvoje Požar* dobili su studenti energetskog usmjerenja Josip Ljubetić, Martina Perutina i Andrea Valjak s Rudarsko-geološko-naftnog fakulteta u Zagrebu.

Kako je u uvodnom govoru istaknuo glavni tajnik HAZU akademik Dario Vretenar, akademik Hrvoje Požar bio je glavni hrvatski elektroenergetski dispečer, glavni

urednik *Tehničke enciklopedije* i prorektor Sveučilišta u Zagrebu, a kao glavni tajnik Akademije unaprijedio je njezinu izdavačku djelatnost i 1991. se godine zauzeo za promjenu njezina imena iz Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. „Akademik Hrvoje Požar bio je uzor kojeg su mnogi slijedili, ali ga nijedan glavni tajnik Akademije nije dostigao“, rekao je akademik Vretenar.

Nagrade je uručio predsjednik Hrvatskog energetskog društva dr. sc. Goran Granić, koji je kazao da su energija i klima danas više nego ikada u povijesti u središtu razmišljanja. „Hrvatska treba ambiciozni program promjena u energetskom sektoru u korist očuvanja klime. To je daleko veći izazov danas nego kod generacija koje su gradile velike hidroelektrane u Hrvatskoj sa skromnom tehnologijom, ali i velikim znanjem, što je tada bio izazov. Danas se posebno mijenja dinamika procesa razvoja jer je u sljedećih 30 godina potrebno izgraditi jednaku količinu megawata koliko je izgrađeno u prethodnih 100 godina“, rekao je Granić. (M. L.)

HRVOJE POŽAR AWARDS

The 2019 Hrvoje Požar awards ceremony was held at the Palace of the Croatian Academy of Sciences and Arts on 4 July 2019. The awards, given by the Croatian Energy Association and by the Hrvoje Požar Foundation, are named after Full Academy Member Hrvoje Požar (Knin, 5 July 1916 – Zagreb, 30 June 1991), the Academy's secretary general from 1978 to 1991. They have

been presented since 1995 for energy popularization and for raising interest in energy.

Professor Nedjeljko Perić, PhD from the Faculty of Electrical Engineering and Computing in Zagreb received the award for significant professional and scientific activities in energy development. Krešimir Jukić from the Faculty of Electrical Engineering, Computer Science and Information Technology in Osijek and Dominik Kevo and Filip Vodonić from the Faculty of Mining, Geology and Petroleum Engineering in Zagreb were awarded for extraordinary success in energy studies. Goran Stunjek from the Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture in Zagreb, Kristina Strpić from the Faculty of Mining, Geology and Petroleum Engineering in Zagreb and Marko Šarić from the Faculty of Electrical Engineering, Computer Science and Information Technology in Osijek received awards for exceptional Master's dissertations. Hrvoje Požar Foundation annual scholarships were given to students enrolled in energy programmes, namely to Josip Ljubetić, Martina Perutina and Andrea Valjak who study at the Faculty of Mining, Geology and Petroleum Engineering in Zagreb.

In his introductory speech Secretary General of the Croatian Academy Dario

Vretenar said that Hrvoje Požar was the main Croatian electrical energy dispatcher, editor-in-chief of the *Technical Encyclopaedia* and vice-rector of the University of Zagreb. During his office as the Croatian Academy Secretary General, he improved its publishing work and in 1991 he strongly supported changing its name from the Yugoslav Academy of Sciences and Arts in the Croatian Academy of Sciences and Arts. “Full Academy Member Hrvoje Požar was a role model that many followed, but no other Academy secretary general managed to surpass”, said Vretenar.

Dr Goran Granić, President of the Croatian Energy Association, handed the awards, stating that energy and climate had become a more important topic than ever before in history. “Croatia needs an ambitious programme of modifications in the energy sector to preserve its climate. It is a far greater challenge today than it was when previous generations built large hydroelectric power stations in Croatia with a modest technology, but also with great knowledge. Today the development process dynamics are changing significantly because in the next 30 years we have to build the same quantity of megawatts that was built in the previous 100 years”, concluded Granić. (M. L.)

PROJEKT IFMIF-DONES

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 11. rujna 2019. predavanje na temu *Razvoj istraživačkih infrastrukture u Europskoj uniji: Hrvatska i projekt IFMIF-DONES* održao je dr. sc. Tonči Tadić, koordinator Hrvatske fuzijske istraživačke jedinice, viši znanstveni suradnik s Instituta Ruđer Bošković. Riječ je o projektu kojim se planira smještaj uređaja DONES, važnog za razvoj fuzije, nuklearnog procesa spajanja atomskih jezgri koji se zbiva na Suncu

i ostalim zvijezdama, pri čemu se oslobađa golema količina energije. To je suprotno procesu fisije, kojom se energija oslobađa razbijanjem atomskih jezgri, što se primjenjuje u nuklearnim elektranama. Da bi se postigla fuzija, potrebna je temperatura od 150 milijuna stupnjeva Celzijevih. DONES je vrijedan 750 milijuna eura i drugi je po veličini i značenju uređaj u nuklearnom programu Europske unije, nakon projekta ITER (Međunarodni termonuklearni eksperimentalni reaktor), najvećeg međunarodnog znanstvenog projekta na kojem surađuju EU, Kina, Japan, Južna Koreja, Indija, Rusija i Sjedinjene Američke Države i koji je vrijedan 15 milijardi eura. Kandidati za smještaj DONES-a su Hrvatska i Španjolska; prema Tadićevim riječima, španjolske šanse veće su od hrvatskih. Međutim, dvije države potpisale su sporazum prema kojem bi jedna od njih bila strateški partner onaj koja postane domaćin DONES-a, što hrvatskoj znanosti otvara brojne prilike, među ostalim otvaranje novih područja istraživanja, jačanje hrvatskih istraživačkih skupina te njihovo umrežavanje s kolegama u drugim zemljama EU i Japanu.

„Velika europska istraživačka infrastruktura znači posrednu i neposrednu dobit za hrvatsko gospodarstvo, u prvom redu kroz dobivanje poslova i ovladavanje tehnologijama nužnima za izvedbu i održavanje velikog znanstvenog uređaja“, kazao je Tadić. Iako se još uvijek ne zna za kakve će sve svrhe DONES služiti, ustvrdio je da se već samom kandidaturom za projekt Hrvatska predstavila kao zemlja koju zanima visoka tehnologija. (M. L.)

THE IFMIF-DONES PROJECT

Dr Tonči Tadić, coordinator of the Croatian Fusion Research Unit and senior fellow at the Ruđer Bošković Institute, held a lecture entitled *The Development of Research Infrastructure in the European Union: Croatia and the IFMIF-DONES Project*. The event took place in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts on 11 September 2019. The project plans the construction of the DONES plant, important for the development of fusion, a nuclear process of combining the nuclei of atoms which occurs in the core of the Sun and stars and releases an enormous quantity of

energy. It is the opposite of fission, the process that releases the energy by splitting the nuclei of atoms, which is used in nuclear power plants. Fusion requires temperatures of 150 million degrees Celsius. The DONES is worth 750 million euros and it is the second biggest and most important facility in the EU nuclear programme, after the ITER project (International Thermonuclear Experimental Reactor), the largest international scientific project that joins the EU, China, Japan, South Korea, India, Russia and the United States of America, worth 15 billion euros. The candidates to site the DONES are Croatia and Spain, but Tadić believes that Spain has better chances than Croatia. However, the two countries have signed an agreement based on which one of them will become the strategic partner of the country chosen to host the DONES. This will open numerous opportunities for the Croatian science, such as new research areas, strengthening of Croatian research groups and their networking with colleagues in other EU countries and in Japan.

“A large European research infrastructure will benefit the Croatian economy indirectly and directly, first of all through jobs and the know-how related to technologies necessary for the realisation and maintenance of this great scientific facility”, said Tadić. Although it is still unknown what purposes the DONES will fulfil, Tadić concluded that Croatia’s candidacy for the project presented the country as one that is interested in high technology. (M. L.)

BUGARI I ZAGREB

U Knjižnici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 16. rujna 2019. predstavljen je zbornik radova *Bugari i Zagreb. Povijest, kultura i politika*, koji sadrži 18 radova sa znanstvenoga skupa *Hrvatski i bugarski kulturni djelatnici u Zagrebu* održanog u listopadu 2017. u HAZU. Skup je organiziran u sklopu zajedničkog projekta Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, Odsjeka za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU i Instituta za balkanistiku s Centrom za trakologiju Bugarske akademije znanosti. Radovi su posvećeni hrvatsko-bugarskim odnosima u razdoblju od prve

polovice XIX. stoljeća do danas, a teme radova obuhvaćaju široki raspon, od umjetničko-književnih veza i religijsko-političkih odnosa do širih kulturnih relacija Hrvata i Bugara u različitim povijesnim razdobljima, osobito u doba modernizacijskih procesa i stvaranja građanskog društva. Naglasak je stavljen na najvažniji dio ukupnih hrvatsko-bugarskih veza, onih što su započete i oblikovane u Zagrebu kao hrvatskom političkom i kulturnom središtu. Zbornik ujedno daje sliku hrvatsko-bugarskih odnosa u sklopu političkih kretanja u Hrvatskoj, ali i na srednjoeuropskom prostoru, posebno na Balkanu u različitim vremenskim razdobljima.

Objavljivanjem ovog zbornika nastavljen je višegodišnja uspješna povijesna i književnopovijesna suradnja hrvatskih i bugarskih znanstvenika, koja u kontinuitetu traje već više od dvadeset godina. U tom je razdoblju održano 13 znanstvenih skupova o hrvatsko-bugarskim vezama, nakon kojih su rezultati objavljivani u zbornicima. Na te je veze podsjetio i predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Velimir Neidhardt, koji je rekao da Hrvate i Bugare veže iskreno prijateljstvo bez konflikata i pripadnost južnoslavenskom krugu čiji su koncept vjerskog i kulturnog jedinstva zagovarali Josip Juraj Strossmayer i Franjo Rački, a unutar kojega je Bugarska zauzimala važno mjesto.

Svetlozar Eldarov, predstavnik projekta s bugarske strane, podsjetio je da stoljetne tra-

dicionalne veze Hrvata i Bugara sežu još u doba hrvatskog kralja Tomislava i bugarskog cara Simeona. Tekstove u zborniku, objavljene na hrvatskom, bugarskom i engleskom jeziku, predstavili su njegovi urednici dr. sc. Damir Karbić, dr. sc. Tihana Luetić i dr. sc. Hrvojkica Mihanović-Salopek. (M. L.)

BULGARIANS AND ZAGREB

On 16 September 2019 in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts the proceedings *Bulgarians and Zagreb. History, Culture and Politics*, containing 18 papers from the symposium *Croatian and Bulgarian Cultural Professionals in Zagreb* held in October 2017 in the Croatian Academy, were presented. The symposium was a part of a joint project between the Historical Sciences Division within the Academy Institute for Historical and Social Sciences, the Division for the History of Croatian Literature within the Academy Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music and the Institute of Balkan Studies and Centre of Thracology at the Bulgarian Academy of Sciences. The papers are dedicated to Croatian-Bulgarian relations in the period from the first half of the 19th century to the present, covering a wide range of topics, from art, literature, religion and politics, to broader cultural Croatian-Bulgarian relations in different historical periods, especially during modernization processes and the establishment of civil society. The emphasis is on the most important part of the overall Croatian-Bulgarian relations initiated and formed in Zagreb as Croatian political and cultural centre. The Proceedings cover different time periods and portray Croatian-Bulgarian relations in the context of political climate in Croatia, but also in Central Europe and in the Balkans.

The publication of the proceedings continues a successful multiannual historical and literary collaboration between Croatian and Bulgarian scientists, which has lasted over twenty years. In that period, thirteen symposiums on Croatian-Bulgarian relations were held and the findings were published in the proceedings. The President of the Croatian Academy Velimir Neidhardt stated that Croats and Bulgarians were linked by a sincere conflict-free friendship and by their common South Slavic ancestry,

whose religious and cultural unity was advocated by Josip Juraj Strossmayer and Franjo Rački, with an important role played by Bulgaria.

Svetlozar Eldarov, Bulgarian project team member, recalled that centuries-old traditional links between Croats and Bulgarians went back to the rule of Croatian King Tomislav and Bulgarian King Simeon. The texts in the proceedings, published in Croatian, Bulgarian and English, were presented by editors Dr Damir Karbić, Dr Tihana Luetić and Dr Hrvojkica Mihanović-Salopek. (M. L.)

PERVI OTCA NAŠEGA ADAMA GREH JURJA HABDELIĆA

U crkvi Pohoda Blažene Djevice Marije u Vukovini 18. rujna 2019. održano je predstavljanje knjige Jurja Habelića *Pervi otca našega Adama greh* u ediciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti *Stari pisci hrvatski* te u organizaciji Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad HAZU u Velikoj Gorici i Gradske knjižnice Velika Gorica. Neposredni povod bila je 410. obljetnica rođenja Jurja Habelića, isusovca, duhovnika, kajkavskog književnika, leksikografa i prosvjetitelja, rođenog u današnjoj župi Vukovina. Knjigu je za tisak priredio akademik Josip Bratulić. Habelić pripada najpoznatijim i najboljim kajkavskim piscima XVII. stoljeća i jedna je od najznačajnijih ličnosti u povijesti Turopolja. Pripadao je krugu najuglednijih ljudi svoga doba. Isusovačku gimnaziju pohađao je u Zagrebu, školovanje nastavlja u Beču, Grazu i Trnavi, gdje je i doktorirao filozofiju. Godine 1630. primljen je u isusovački red, Predavao je u gimnaziji u Rijeci, Varaždinu i Zagrebu, bio propovjednik u crkvi sv. Marka u Zagrebu, a 1649. postaje rektor

Isusovačkog kolegija u Varaždinu. Uslijed narušenog zdravlja vraća se u Zagreb, gdje je u dva navrata bio rektor Isusovačkog kolegija 1654. – 1657. te 1663. – 1667., kada se zalaže da se zagrebačka isusovačka gimnazija podigne na stupanj Akademije, što je car i kralj Leopold I. potvrdio diplomom od 23. rujna 1669. Mnoga su Hadbelićeva djela izgubljena, a od sačuvanih najvažnija su *Zerczalo Marianzko* (Graz, 1662.), *Dictionar ili Reči slovenske zveškęga vkup zebra-ne, u red postavljene i dijačkemi zlahkotene* (Graz, 1670.) te *Pervi otca našęga Adama greh* (Graz, 1674.). (M. L.)

JURAJ HABDELIĆ'S BOOK THE FIRST SIN OF OUR FATHER ADAM

Juraj Hadbelić's book *Pervi otca našęga Adama greh* (*The First Sin of Our Father Adam*), published in the series *Old Croatian Writers* edited by the Croatian Academy of Sciences and Arts, was presented in the Church of the Blessed Virgin Mary in Vukotina on 18 September 2019. The event was organized by the Croatian Academy Institute for Scientific Research and Artistic Work in Velika Gorica and by Velika Gorica Public Library. It marked the 410th anniversary of Juraj Hadbelić's birth. Hadbelić was a Jesuit, priest, kaykavian writer, lexicographer and educator, born in today's Vukovina parish. The book was prepared for printing by Full Academy Member Josip Bratulić. Hadbelić belongs to the best and most widely known kaykavian writers of the 17th century and he was one of the most important people in the history of Turopolje and one of the most respected people in that period. After graduating from the Jesuit Grammar School in Zagreb, he continued his education in Vienna, Graz and Trnava, where he earned his doctoral degree in philosophy. In 1630 he was admitted in the Jesuit order. He taught in Rijeka, Varaždin and Zagreb grammar schools, he was a priest in St Mark's Church in Zagreb, and in 1649 he became rector at the Jesuit College in Varaždin. Due to declining health, he returned to Zagreb where he held two rector's offices at the Jesuit College, from 1654 to 1657 and from 1663 to 1667, when he advocated for the idea to raise the Jesuit Grammar School in Zagreb

at academy level, which was confirmed in a document issued by King Leopold I on 23 September 1669. Many Hadbelić's works were lost, and the most important ones of those that were conserved are *Zerczalo Marianzko* (Graz, 1662), *Dictionar ili Reči slovenske zveškęga vkup zebra-ne, u red post-avljene i dijačkemi zlahkotene* (Graz, 1670) and *Pervi otca našęga Adama greh* (Graz, 1674). (M. L.)

BOLESTI DOJKE

U organizaciji Odbora za tumore Razreda za medicinske znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Klinike za onkologiju i nuklearnu medicinu KBC-a *Sestre milosrdnice*, 19. rujna 2019. u palači HAZU održan je 29. znanstveni sastanak *Bolesti dojke* na kojem su vodeći znanstvenici i stručnjaci s medicinskih fakulteta i bolnica u Zagrebu, Splitu i Šibeniku raspravljali o bolestima dojke, s naglaskom stavljenim na različite vrste raka dojke, najčešćeg zloćudnog tumora u žena i velikog javnozdravstvenog problema, od kojeg, prema zadnjim dostupnim podacima, onima za 2015., u Hrvatskoj godišnje oboli gotovo 2.800 žena, dok ih godišnje umre preko tisuću. Skup je otvorio akademik Zvonko Kusić podsjećanjem na akademika Ivana Prpića, koji je umro u lipnju 2019., a čijom je zaslugom i pokrenut ovaj skup koji se u HAZU kontinuirano održava od 1991. godine. Najavio je da će od iduće godine znanstveni sastanak o bolestima dojke nositi Prpićevo ime. „Bio je velika ličnost hrvatske medicine i imao je važan utjecaj na razvoj kirurških disciplina“, rekao je akademik Kusić istaknuvši da je akademik Prpić u povijest hrvatske medicine ušao kao osnivač prvog zavoda za plastičnu kirurgiju te zahvaljujući uvođenju revolucionarnih iskoraka poput poštodne operacije dojke te onih u kirurgiji šake i u mikrokirurgiji. Puno je ulagao u edukaciju mladih koje je slao na školovanje diljem svijeta, a znanstveni sastanak o bolestima dojke od početka je osmislio multidisciplinarno, što je kao tradicija zadržano do danas, pa skupovi uvijek okupljaju liječnike i stručnjake s različitih područja medicine, poput kirurga, radiologa, patologa, epidemiologa, onkologa i internista.

Predavanja su se odnosila na odluke o opsegu liječenja kod bolesnica s različitim ti-

povima raka dojke, na specifične oblike liječenja te na spektar dobroćudnih bolesti dojke i izazove u njihovoj dijagnostici. (M. L.)

BREAST DISEASES

The Tumour Committee of the Croatian Academy Department of Medical Sciences and the Clinic for Oncology and Nuclear Medicine of the Sisters of Mercy University Hospital Centre organized the 29th Breast Disease Symposium which took place in the Academy Palace on 19 September 2019. Leading scientists and experts from Zagreb, Split and Šibenik medical faculties and hospitals discussed breast diseases, focusing on different kinds of breast cancer, the most common malignant tumour in women that presents a huge public health problem. According to the latest available data, those for 2015, every year in Croatia almost 2800 women are diagnosed with breast cancer and it causes more than one thousand deaths a year. The symposium was opened by Full Academy Member Zvonko Kusić. He recalled the merits of Full Academy Member Ivan Prpić who passed away in June 2019. Thanks to him the symposium was initiated in 1991 and has continued ever since. Kusić announced that, starting from the following year, the breast disease symposium would be named after Prpić. “He was a great individual in the Croatian medicine and he exercised an important influence on the development of surgical disciplines”, said Kusić, adding that Prpić entered into the history of Croatian medicine as a founder of the first plastic surgery institute and that he introduced revolutionary methods such as the breast-conserving surgery and several fist surgery and microsurgery procedures. Prpić invested a lot into the education of young colleagues whom he sent for training around the world. From

the very beginning of the breast disease symposium he thought it should be multidisciplinary, and that tradition continues to this day – the symposiums always gather doctors and experts from different fields of medicine, such as surgeons, radiologists, pathologists, epidemiologists, oncologists and internists.

The lectures that were held dealt with decisions about the extent of treatment of patients with different types of breast cancer, as well as with specific forms of treatment and a spectre of benign breast diseases and their diagnostic challenges. (M. L.)

IZLOŽBE U SYDNEJU

U povodu 35. obljetnice postojanja Hrvatskih studija na Sveučilištu Macquarie u Sydneyju (*Croatian Studies, Department of International Studies*), u razdoblju 19. – 21. rujna 2019. u Sydneyju je održan međunarodni znanstveni kongres *Croatia and Croatians in past and present network*. Obilježavanju te obljetnice pridružila se i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti postavljanjem dviju multimedijских izložbi o hrvatskim velikanima svjetskoga glasa: *Marin Getaldić: The beginnings of modern mathematics* (autorica dr. sc. Marijana Borić) i *Faust Vrančić in the context of European heritage* (autorice dr. sc. Marijana Borić i Nela Marasović), kojima je australskoj i svjetskoj javnosti predstavljen dio bogatoga hrvatskoga znanstvenoga naslijeđa. Marijana Borić u Sydneyju je održala predavanje *Bošković's contribution to the foundation of modern science*, a tijekom trajanja izložbi održavala je i edukacijske, multimedijске i interaktivne radionice o Vrančiću i Getaldiću, kao i o Ruđeru Boškoviću i Nikoli Tesli. Također je promovirala knjige o hrvatskim velikanima na engleskom jeziku: *Nikola Tesla* (Zagreb, 2018.), *Faust Vrančić* (Šibenik, 2018.), *The Istanbul letters of Antun Vrančić* (Istanbul, 2018.) i *2018 the year of Troy and Roger Jo-*

seph Boscovich (Istanbul, 2018.). Kako bi ih vidio što veći broj posjetitelja, izložbe su postavljene na još dvije lokacije u Sydneyju, a 2020. bit će postavljene i u Australskom parlamentu u Canberru u povodu hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije. To je prvi put da se hrvatska znanstvena baština posebno priređenim multimedijским izložbama predstavlja ne samo uskom krugu akademske zajednice u Australiji već i široj javnosti. (M. L.)

EXHIBITIONS IN SYDNEY

In the occasion of the 35th anniversary of Croatian Studies at Macquarie University in Sydney (Croatian Studies, Department of International Studies), international scientific congress *Croatia and Croatians in past and present network* was held in Sydney from 19 to 21 September 2019. The Croatian Academy of Sciences and Arts joined this celebration with two multimedia exhibitions dedicated to world-renowned Croatian scientists: *Marin Getaldić: The beginnings of modern mathematics* (author Dr. Marijana Borić) and *Faust Vrančić in the context of European heritage* (authors Dr. Marijana Borić and Nela Marasović), which presented a part of the rich Croatian scientific heritage to Australian and international public. In Sydney Marijana Borić held a lecture *Bošković's contribution to the foundation of modern science*, and during the exhibitions she also held educational, multimedia and interactive workshops on Vrančić and Getaldić, as well as on Ruđer Bošković and Nikola Tesla. In addition, she promoted books about Croatian greats published in English: *Nikola Tesla* (Zagreb, 2018), *Faust Vrančić* (Šibenik, 2018), *The Istanbul letters of Antun Vrančić* (Istanbul, 2018) and *2018 the year of Troy and Roger Joseph Boscovich* (Istanbul, 2018). In order to attract even more visitors, the exhibitions were installed on two more locations in Sydney, and in 2020 they will be set up in the Australian Parliament in Canberra to mark the Croatian presidency of the Council of the European Union. This is the first time that Croatian scientific heritage is presented through special multimedia exhibitions, shown not only to the narrow academic circle in Australia, but also to a wider public. (M. L.)

TRANSFER KULTURNIH DOBARA

U Strossmayerovoj galeriji starih majstora Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 24. rujna 2019. otvorena je završna izložba HERA projekta *Transfer kulturnih dobara u regiji Alpe – Jadran tijekom XX. stoljeća*. *TransCultAA* zajednički je znanstvenoistraživački projekt četiriju istraživačkih timova iz četiriju zemalja – Njemačke, Italije, Slovenije i Hrvatske, uz pridružene partnere iz Austrije. Autori izložbe članovi su hrvatskog istraživačkoga tima – dr. sc. Ljerka Duličić, dr. sc. Iva Pasini Tržec, Ivan Ferencak i Bartol Fabijanić. Izložba daje uvid u složenu povijest umjetnina i novu analizu prošlosti, posebno one vezane uz konfliktne situacije vlasništva. Naime, autori su posebnu pozornost dali onim dijelovima nekadašnje Jugoslavije koji su pripadali Italiji nakon Prvog svjetskog rata, potom dugotrajnim procesima restitucijskih pregovora nakon Prvog i Drugoga svjetskog rata te redistribuciji kulturnih dobara ranijega židovskog vlasništva koja je uslijedila nakon konfiskacija i zapljena tijekom Drugog svjetskog rata, ali i mehanizmima razvlaštenja privatne imovine u socijalističkoj Jugoslaviji nakon 1945.

Izložbu je otvorila ministrica kulture Nina Obuljen Koržinek pri čemu je istaknula da je Ministarstvo kulture, svjesno bremenitosti spomenutih pitanja i kompleksnosti teme, poduzelo niz koraka da se unaprijedi znanje i zaokruže neke teme kako bi se stvorili preduvjeti za povrat umjetnina. U tom je smislu podsjetila da je u mandatu sadašnje Vlade donesen Zakon o arhivima koji je u cijelosti učinio dostupnim sve gradivo nužno za takva znanstvena istraživanja. Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt kazao je da se radi o specijalnoj izložbi i događaju u kojemu posjetitelji mogu uživati i vidjeti da slika kao

fizičko tijelo koje nas očarava i nadahnjuje nije samo to – mogu vidjeti kako je njezina duša prolazila kroz različita vremena: gdje je bila, kako su s njom postupali, tko ju je zloupotrebjavao ili pazio. Podsjetivši da je izložba plod istraživanja u sklopu regije Alpe – Jadran, rekao je da se radi „sjajnoj organizaciji u koju se Hrvatska, još u vrijeme Jugoslavije, uspjela uključiti u jedan prostor koji nas je već tada na neki način izdvojio iz Jugoslavije u fantastičnoj, nenametljivoj i kvalitetnoj kulturnoj suradnji“.

Na izložbi su predstavljeni odabrani primjeri istraživanja okolnosti nabave i provenijencije umjetnina iz zbirnoga fonda Strossmayerove galerije za koje su zabilježeni transferi vlasništva tijekom XX. stoljeća. Među njima su i dvije slike Vittorea Carpaccia koje su 1942. zamijenjene za Višeslavovu krstionicu, da bi nakon 1945. jedna od slika bila vraćena u Hrvatsku. Uz rezultate povijesno-umjetničke obrade tih umjetnina, kao integralni dio spoznaja prezentirani su i neobjavljeni pisani i slikovni arhivski izvori, aukcijski katalogi te materijalni tragovi na umjetninama koji zorno predočavaju njihovu povijest ponajviše tijekom turbulentnoga XX. stoljeća. (M. L.)

TRANSFER OF CULTURAL OBJECTS

The HERA project final exhibition *Transfer of Cultural Objects in the Alps Adria Region in the 20th Century* was inaugurated on 24 September 2019 at the Strossmayer Gallery of the Croatian Academy of Sciences and Arts. *TransCultAA* is a joint research project uniting four research teams from four countries – Germany, Italy, Slovenia and Croatia, with associated partners from Austria. The authors of the exhibition are Croatian research team members Dr Ljerka Dulibić, Dr Iva Pasini Tržec, Ivan Ferenčak and Bartol Fabijanić. The exhibition gives an insight into a complex history of artworks and a new analysis of the past, especially the one related to conflicting ownership situations. The authors gave special attention to those parts of former Yugoslavia that belonged to Italy after the First World War, to lengthy restitution negotiations after the First and the Second World War, to the redistribution of cultural goods previously in Jewish property after confiscations and sei-

zures during the Second World War, as well as to private property expropriation mechanisms in socialist Yugoslavia after 1945.

The exhibition was opened by the Minister of Culture Nina Obuljen Koržinek, who said that the Ministry of Culture, aware of the complexity of the aforementioned issues, had taken several steps to improve knowledge and to round up certain topics, in order to create preconditions for the restitution of artworks. In that sense she recalled that the current Government had passed the Archives Act which made all documentation necessary for such scientific research entirely available. The President of the Croatian Academy Velimir Neidhardt said that it was a special exhibition and a special event that visitors could enjoy and see how a painting as a marvellous and inspiring physical object was more than just that, they could see how its soul had travelled through different times: where it had been, how it had been treated, who had abused it or who had taken care of it. He added that the exhibition was a result of research in the Alps Adria region initiative “whose wonderful organization allowed Croatia, even while it was part of Yugoslavia, to join that singular area which already then distinguished us in a certain way from the rest of Yugoslavia through a fantastic, discreet and high-quality cultural collaboration”.

The exhibition presented selected examples of research into the circumstances of purchase and the origin of artworks from the Strossmayer Gallery collection whose ownership transfers were documented during the 20th century. Among them, there are two Vittore Carpaccio's paintings that were exchanged for Višeslav's baptistery in 1942, but one of them was returned to Croatia after 1945. In addition to the results of historical and artistic research of those artworks, unpublished written and visual archive resources, auction catalogues, material traces on the artworks which clearly show their history, especially in the turbulent 20th century, were also presented as integral part of the findings. (M. L.)

POSJET PREDSEDNIKA HRVATSKOGA SABORA

Predsjednik Hrvatskoga sabora Goran Jandroković posjetio je 26. rujna 2019.

Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, gdje se sastao s predsjednikom HAZU akademikom Velimirom Neidhardtom. Uz akademika Neidhardta, na sastanku su bili i potpredsjednici HAZU akademik Davor Miličić i Frano Parać, glavni tajnik akademik Dario Vretenar, predsjednik Zaklade HAZU akademik Zvonko Kusić i tajnik HAZU gospođa Marina Štancl.

Predsjednik Hrvatske akademije izrazio je zadovoljstvo posjetom predsjednika Hrvatskoga sabora kazavši da se radi o jednom od najvažnijih Akademijinih gostiju, s obzirom na to da je najviša hrvatska znanstvena, umjetnička i kulturna institucija osnovana 1861. odlukom Hrvatskog sabora. Jedna od tema razgovora bila je i priprema proslave 160. godišnjice osnutka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 2021. kojoj bi pokrovitelj bio Hrvatski sabor. U povodu toga spomenuta je i moguća obnova Strossmayerove galerije starih majstora. Akademik Neidhardt svog je gosta izvijestio i o planovima HAZU da 2020. obilježi 25. godišnjicu potpisivanja Daytonskog sporazuma znanstvenim skupom na kojem bi se obradila sva važna pitanja, a posebno položaj Hrvata u Bosni i Hercegovini kako bi se našla rješenja na njihovu dobrobit. Goran Jandroković kazao je da mu je velika čast posjetiti Hrvatsku akademiju u ime njezina osnivača. „Naša je obaveza razvijati suradnju s Akademijom i podupirati sve njene projekte, tako da s razumijevanjem gledamo na njene planove i ideje“, kazao je Jandroković, koji je podržao i održavanje znanstvenog skupa o Daytonskom sporazumu te istaknuo da se radi o iznimno bitnim događajima za Hrvatsku i Hrvate u BiH. „Ti događaji polako postaju prošlost za sadašnje generacije, ali posljedice

Daytonskog sporazuma se itekako osjete i stoga moramo osvježiti sjećanje s pravne, političke i geopolitičke sfere kako bi današnje generacije političara, ali i mladih ljudi, znale zašto je potpisan Daytonski sporazum i zašto je bitan za našu domovinu i za naš narod u BiH“, kazao je Jandroković. On se upisao u spomen-knjigu Hrvatske akademije napisavši: „Kao njen utemeljitelj Hrvatski sabor prepoznaje ulogu koju je Hrvatska akademija kroz povijest imala za osnaživanje hrvatskog društva. Svojom brojnom i razgranatom aktivnošću HAZU je i danas jedna od ključnih pokretačkih snaga intelektualnog, znanstvenog, kulturnog, društvenog i gospodarskog napretka Hrvatske. Uvjeren sam da će djelovanje HAZU i u budućnosti biti usmjereno na očuvanje hrvatskog kulturnog i nacionalnog identiteta, na unapređenje umjetničke, znanstvene i kulturne djelatnosti u Hrvatskoj te na osnaživanje njezine prepoznatljivosti u svijetu.“ (M. L.)

VISIT OF THE PRESIDENT OF THE CROATIAN PARLIAMENT

On 26 September 2019, the President of the Croatian Parliament Gordana Jandroković visited the Croatian Academy of Sciences and Arts, where he met the Academy President Velimir Neidhardt, Academy Vice-Presidents Davor Miličić and Frano Parać, Secretary General Dario Vretenar, Academy Foundation President Zvonko Kusić and Academy Secretary Marina Štancl also attended the meeting.

The President of the Croatian Academy expressed his contentment with the visit of the President of the Croatian parliament, explaining that he was one of the most important Academy's guests, since the supreme Croatian scientific, artistic and cultural institution was founded in 1861 following the decision of the Croatian Parliament. One of the topics was the preparation for the 160th anniversary of the Croatian Academy of Sciences and Arts in 2021, which will be held under the auspices of the Croatian Parliament. On that note, they discussed potential renovation of the Strossmayer Gallery of Old Masters. Full Academy Member Neidhardt informed his guest about the Academy plans to mark the 25th anniversary of the Dayton Agreement in 2020

with a symposium that would discuss all important issues, especially the position of Croats in Bosnia and Herzegovina in order to find solutions for their benefit. Gordana Jandroković said that he was exceptionally honoured to visit the Academy on behalf of its founder. “It is our duty to cooperate with the Academy and to support its projects, and in that sense we will show understanding for your plans and ideas”, said Jandroković, adding that he supports the idea of the Dayton Agreement symposium as those events are extremely important for Croatia and for Croats in Bosnia and Herzegovina. “For the present generations, those events are gradually becoming the past, but the consequences of the Dayton Agreement are still felt and therefore we must freshen the memories from the legal, political and geopolitical perspective in order to explain to today's generations of politicians, but also to young people, why the Dayton Agreement was signed and why it is important for our homeland and for Croatian people in Bosnia and Herzegovina”, added Jandroković. He wrote a note in the Croatian Academy memory book that says: “The Croatian Parliament as the Academy's founder recognises its role throughout history in strengthening the Croatian society. With its numerous and diverse activities, the Croatian Academy of Sciences and Arts remains one of the key driving forces of Croatia's intellectual, scientific, cultural, social and economic progress. I am convinced that the work of the Academy will continue to be focused on the preservation of Croatian cultural and national identity, on the improvement of artistic, scientific and cultural activities in Croatia and of their recognisability in the world.” (M. L.)

PREDAVANJE JOSEPHA SCHLESSINGERA

Pročelnik Odsjeka za farmakologiju Medicinskoga fakulteta Sveučilišta Yale i dopisni član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti prof. dr. sc. Joseph Schlessinger, jedan od najistaknutijih svjetskih znanstvenih autoriteta za istraživanja i stvaranje novih lijekova za liječenje karcinoma, održao je 26. rujna 2019. u Knjižnici HAZU predavanje na kojem je govorio o svom životnom putu i znanstvenoj karijeri. Schlessinger je

rođen 1945. u Topuskom te je najcitiraniji živući znanstvenik rođen u Hrvatskoj i jedini znanstvenik podrijetlom iz Hrvatske koji je došao na popis 20 najcitiranijih svjetskih znanstvenika, s citiranošću od više od stotinu puta. Njegov otac bio je Židov iz Slatine, a majka Židovka iz Bugojna koji su preživjeli Holokaust. Schlessinger je s roditeljima 1948. emigrirao u Izrael, gdje je diplomirao kemiju i fiziku na Hebrejskom sveučilištu u Jeruzalemu te doktorirao kemijsku fiziku na Weizmannovu institutu u Rehovotu. Od 2001. pročelnik je Odsjeka za farmakologiju Medicinskoga fakulteta Sveučilišta Yale (*Department of Pharmacology, Yale University School of Medicine*).

U svom je predavanju Schlessinger mladim znanstvenicima poručio da biti znanstvenik nije profesija nego neusporediv način života za koji čovjek treba imati slobodan duh. „Bilo bi lijepo da su moji roditelji mogli doživjeti da sam član Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i da sam za svojih dolazaka u Hrvatsku uvijek tako prijateljski i lijepo prihvaćen“, istaknuo je Schlessinger. Rekao je i da se njegovi roditelji nikad nisu oporavili od teških životnih iskustava, a on je rano odlučio da nitko nikada neće utjecati na njegove odluke te da će biti samostalan. Schlessinger je istaknuo da je vrlo brzo shvatio da je njegov život u akademskoj zajednici, a ne u tvrtkama, iako je osnovao i nekoliko vrlo uspješnih tvrtki, među kojima je poznata biotehno-loška kompanija SUGEN. Schlessinger je dopisni član HAZU postao 2008., a član je i Nacionalne akademije znanosti SAD-a te Ruske akademije znanosti. Na prijedlog HAZU godine 2009. odlikovan je Redom Danice hrvatske s likom Ruđera Boškovića za znanstvena postignuća. Autor je oko 450 znanstvenih radova iz područja farmakologije, biokemije i molekularne biologije. Najviše proučava tirozin kinazu, koja je važna za suzbijanje raka. (M. L.)

JOSEPH SCHLESSINGER'S LECTURE

Professor Joseph Schlessinger, PhD, Head of the Pharmacology Department at the Yale University School of Medicine and corresponding member of the Croatian Academy of Sciences and Arts, one of the most prominent scientists in the world specialized in cancer research and cancer drug development, gave a lecture about his life and his scientific career in the Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts on 26 September 2019. Schlessinger was born in 1945 in Topusko and he is the most frequently cited living scientist from Croatia and the only scientist with Croatian origin inserted among the top 20 highly cited researchers in the world, with more than 100,000 citations. Both of his parents were Jewish, his father was born in Slatina and his mother in Bugojno, and they survived the Holocaust. In 1948 Schlessinger and his parents emigrated to Israel, where he graduated from the Hebrew University of Jerusalem with a degree in chemistry and physics and subsequently earned his doctoral degree in chemical physics at the Weizmann Institute in Rehovot. Since 2001 he has held office as Head of the Pharmacology Department at the Yale University School of Medicine.

During his lecture, Schlessinger told young scientists that being a scientist was not just a profession, but an incomparable way of life that required free spirit. "It would be great if my parents could have lived to see me become a member of the Croatian Academy of Sciences and Arts and that Croatia always gives me such a friendly and warm welcome", said Schlessinger, adding that his parents had never recovered from difficult life experiences, and that he had decided very early not to be influenced by anyone and to be independent. Schlessinger emphasized how he had realized very quickly that his life was in the academic community and not in companies, although he had established several very successful companies, such as SUGEN biotechnological company. Schlessinger became a corresponding member of the Croatian Academy in 2008, and he is also a member of the US National Academy of Sciences and of the Russian Academy of Sciences. In

2009 he was awarded the Order of the Croatian Morning Star with Ruđer Bošković's image for his achievements in science. He has written around 450 scientific articles in pharmacology, biochemistry and molecular biology. His studies are particularly focused on tyrosine kinase, which is very important for fighting cancer. (M. L.)

35 GODINA ZAVODA ZA LINGVISTIČKA ISTRAŽIVANJA

Zavod za lingvistička istraživanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti proslavio je 15. listopada 2019. u Knjižnici HAZU svoju 35. obljetnicu prigodnom svečanošću i znanstvenim skupom. Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt podsjetio je na osnutak Zavoda 1984. i poručio da je njegov rad bio usmjeren jednom cilju – očuvanju hrvatske jezične baštine i afirmaciji hrvatskoga jezičnog identiteta kao bitnih sastavnica nacionalnoga hrvatskog identiteta. „Hrvatska akademija svojim djelovanjem zastupa hrvatsko društvo bez podjela po bilo kojoj osnovi, a tih podjela ne bi trebalo biti niti u pitanjima standardizacije hrvatskoga jezika“, rekao je akademik Neidhardt dodavši da bi Razred za filološke znanosti HAZU trebao dobiti ulogu nekadašnjeg Vijeća za hrvatski standardni jezik. Na svečanosti su govorili i tajnik Razreda za filološke znanosti akademik Darko Novaković, voditelj Zavoda akademik Goran Filipi te akademik August Kovačec, koji je osobito istaknuo djelatnost Zavoda u području dijalektologije i vrednovanja kajkavske i čakavske jezične baštine. Na održanom znanstvenom skupu govorili su akademik Goran Filipi o *Atlasu Linguarum Histriae et Liburnae*, Anja Nikolić-Hoyt o Benešićevu *Rječniku* i o *Somatskom tezaurusu hrvatskoga jezika*, Martina Bašić o čakavskoj leksikografiji, Mira Menac-Mihalić o *Općeslavenskom lingvističkom atlasu*, Alemko Gluhak o podrijetlu riječi *zavod*, dok je Marina Marinković održala izlaganje pod naslovom *Kaj/Ča/Što... se na terenu skriva?*, Bojana Schubert *Ni med cvetjem ni pravice! Zašto se nekih povijesnih jezika sjećamo, a drugih ne?*, a Ivana Filipović Petrović *Kako Iggyju reći pop, a Dylanu bob: iz korpusnih istraživanja frazema*. (M. L.)

35 YEARS OF THE INSTITUTE FOR LINGUISTIC RESEARCH

The Institute for Linguistic Research of the Croatian Academy of Sciences and Arts celebrated its 35th anniversary on 15 October 2019 with a celebration and a scientific symposium. The President of the Croatian Academy Velimir Neidhardt recalled the year 1984 when the Institute was founded, adding that its work was directed towards a single objective – preservation of the Croatian linguistic heritage and the affirmation of the Croatian linguistic identity as important constituents of the Croatian national identity. "The Croatian Academy represents the Croatian society without divisions on any grounds, and divisions should not exist in the matters of the standardization of the Croatian language", said Neidhardt, adding that the Academy Department of Philological Sciences should be assigned the role of the former Council for Standard Croatian Language. Speeches were given by the Secretary of the Department of Philological Sciences Darko Novaković, Head of the Institute Goran Filipi and Full Academy Member August Kovačec who emphasized the Institute's activities in dialectology and evaluation of kajkavian and chakavian linguistic heritage. At the symposium, Full Academy Member Goran Filipi talked about *Atlas Linguarum Histriae et Liburnae*, Anja Nikolić-Hoyt talked about Benešić's *Dictionary* and about the Somatic Thesaurus of the Croatian Language, Martina Bašić talked about the chakavian lexicography, Mira Menac-Mihalić talked about the General Slavic Linguistic Atlas, Alemko Gluhak explained the etymology of the word *zavod* (institute), while Marina Marinković, Bojana Schubert and Ivana Filipović Petrović held lectures entitled *Kaj/Ča/Što... se na terenu skriva?*, *Ni med cvetjem*

ni pravice! Zašto se nekih povijesnih jezika sjecamo, a drugih ne? and Kako Iggyju reći pop, a Dylanu bob: iz korpusnih istraživanja frazema. (M. L.)

200. OBLJETNICA ROĐENJA VATROSLAVA LISINSKOG

Pod pokroviteljstvom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 16. – 19. listopada 2019. održan je četverodnevni međunarodni interdisciplinarni simpozij *Glazba, umjetnost i politika: Revolucije i restauracije u Europi i Hrvatskoj 1851. – 1860.*, organiziran u povodu 200. obljetnice rođenja Vatroslava Lisinskog i 160. obljetnice smrti bana Josipa Jelačića. Riječ je o 14. međunarodnom interdisciplinarnom simpoziju u organizaciji Hrvatskog muzikološkog društva, a suorganizatori su bili Hrvatski institut za povijest i Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU. Na skupu je sudjelovalo pedesetak znanstvenika iz 14 zemalja, od Španjolske, Irske, Austrije i Poljske do Tajlanda i SAD-a. Kako je istaknuo tajnik Razreda za glazbenu umjetnost HAZU akademik Stanislav Tuksar, teme su raznolike po sadržaju i načinu pristupa, a posvećene su Lisinskom i glazbi općenito, kao i banu Jelačiću, književnosti i kulturi općenito. Premda su početne teme klasične, upravo je povijesna i kulturološka kontekstualizacija iznimnog doba u povijesti hrvatske kulture osnovna ideja skupa, naglasio je akademik Tuksar. Potpredsjednik HAZU akademik Frano Parać smatra da je taj skup vrhunac muzikološke aktivnosti u hrvatskoj sredini koje su počele na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu osnivanjem Odsjeka za muzikologiju 1970.

Uvodno izlaganje pod nazivom „Vatroslav Lisinski i njegovi suvremenici u mreži glazbenih institucija“ održala je članica suradnica HAZU prof. dr. sc. Vjera Katalinić

istaknuvši da su se u razdoblju prve polovice XIX. stoljeća u hrvatskim zemljama događale ključne promjene u modernizaciji društva, što se očitovalo i u glazbenoj sferi, u početku kroz individualna postignuća, a kasnije i u okviru novoosnovanih institucija.

U Knjižnici HAZU u povodu održavanja simpozija postavljena je izložba *Sjećajući se Lisinskog* s nizom podataka i predmeta iz života Vatroslava Lisinskog. Izloženo je glazbeno, kazališno, muzikološko, dokumentarno i likovno gradivo od XIX. stoljeća do danas, od umjetnikovih izvornih partitura, prijepisa skladbi, libreta, kazališnih cedulja, scenografskih i kostimografskih skica do pisama, knjiga i časopisa s primjerima različitih istraživačkih pristupa te likovnih prikaza Vatroslava Lisinskog, među ostalim i bista autora Roberta Frangeša Mihanovića te portret autora Otona Ivekovića. Materijali su prikupljeni iz fondusa triju odsjeka Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe te iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice i Hrvatskog državnog arhiva.

U palači Narodnog doma HAZU održan je koncert s vokalnim i instrumentalnim djelima Vatroslava Lisinskog i njegovih suvremenika – Ivana Padovca i Ferde Livadića, u izvedbi istaknutih umjetnika: pjevačica Nataše Antoniazio i Martine Zadro, pijanistica Mije Elezović te gitarista Darka Petrinjaka. Ta vrsno izvedena djela upozorila su na glazbeničku nadarenost trojice skladatelja, među kojima se Lisinski ističe posebnim skladateljskim senzibilitetom. (V. K.)

200TH ANNIVERSARY OF VATROSLAV LISINSKI'S BIRTH

Four-day international interdisciplinary symposium *Music, Art and Politics: Revolutions and Restorations in Europe and Croatia 1851-1860*, organized under the auspices of the Croatian Academy of Sciences and Arts on the occasion of the 200th anniversary of Vatroslav Lisinski's birth and the 160th anniversary of ban Josip Jelačić's death, was held from 16 to 19 October 2019. It was the 14th international interdisciplinary symposium organized by the Croatian Musicological Society, and the co-organizers were the Croatian Institute of History and the Division for the History of Croatian Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts. Fifty scientists from fourteen coun-

tries, from Spain, Ireland, Austria and Poland to Thailand and the USA, participated in the symposium. As the Secretary of the Croatian Academy Department of Music Stanislav Tuksar pointed out, the topics were varied in their content and approach, and they were dedicated to Lisinski and music in general, as well as to ban Jelačić, literature and culture. Although the initial topics were classic in their nature, the main idea of the symposium was precisely the historical and cultural contextualization of an extraordinary period in the history of Croatian culture, Tuksar added. Vice-President of the Croatian Academy Frano Parać believes that this symposium is the peak of Croatian musicological activity, which started at the Music Academy of the University of Zagreb with the foundation of the Musicology Department in 1970.

The introductory presentation entitled “Vatroslav Lisinski and His Contemporaries in the Network of Musical Institutions” was given by Associate Member of the Croatian Academy Professor Vjera Katalinić, PhD, who emphasized that fundamental changes in the modernization of society were taking place in Croatian lands in the first half of the 19th century, which reflected themselves in music, in the beginning through individual achievements, and later also within newly-founded institutions.

On the occasion of the symposium, the exhibition *Remembering Lisinski* with a series of data and objects from Vatroslav Lisinski's life was set up in the Library of the Croatian Academy. It showed musical, theatrical, musicological, documentary exhibits and paintings from the 19th century to the present, ranging from the artist's original sheet music, copies of compositions, librettos, theatre announcements, stage and costume design drafts to letters, books and magazines with examples of various research methods and visual interpretations of Vatroslav Lisinski, including, among others, a bust made by Robert Frangeš Mihanović and a portrait painted by Oton Iveković. The materials were gathered from the holdings of three departments, i.e. the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music, the National and University Library and the Croatian State Archives.

The Palace of the Croatian Academy National Hall hosted a concert of Vatroslav

Lisinski's and his contemporaries' (Ivan Padovac and Ferdo Livadić) vocal and instrumental compositions, performed by renowned artists: singers Nataša Antoniazio and Martina Zadro, pianist Mia Elezović and guitarist Darko Petrinjak. These excellently performed pieces demonstrated the musical talent of the three composers, among whom Lisinski stands out with his particular composer's sensibility. (V. K.)

SABRANE PJESME AKADEMIKA LUKE PALJETKA

U atriju palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 24. listopada 2019. predstavljene su *Sabrane pjesme I. – VI.* akademika Luke Paljetka, kapitalno djelo u šest svezaka objavljeno u povodu 75. obljetnice života akademika Paljetka u izdanju Naklade Bošković iz Splita. U šest knjiga na ukupno 3.730 stranica obuhvaćeno je cjelokupno polustoljetno Paljetkovo pjesničko stvaralaštvo 1968. – 2018. U pet svezaka nalaze se već ranije objavljene zbirke (1968. – 2017.), dok su u šestom svesku zbirke haiku pjesama, pjesme iz grafičko-pjesničkih mapa i art knjiga *Pjesme u prozi*.

Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt za akademika Paljetka rekao je da kao pjesnik na zadivljujući način savladava protok vremena. „Kako sam kaže, kad treba biti dijete ili piše za djecu, onda bude kao dijete, a kad treba biti star i mudar, onda je star i mudar. Smatra da treba poštovati unutarnje vlastito vrijeme i prema njemu se ponašati“, rekao je akademik Neidhardt podsjetivši na život i rad akademika Paljetka. Spomenuo je da je, među ostalim, kao književni prevodilac preveo neka od kapitalnih književnih djela: *Uliksa* Jamesa Joycea, Byronova *Childea Harolda*, *Sonetni vijenac* Franca Prešerna te *Pinokija* i *Malog princa*. Na predstavljanju je govorio jedan

od urednika Paljetkovih *Sabranih pjesama* akademik Tonko Maroević te izdavač Zoran Bošković, a osim samog akademika Luke Paljetka njegove stihove interpretirali su glumci Marija Sekelez i Joško Ševo. U glazbenom dijelu programa nastupio je pijanist Lovro Pogorelić, operna pjevačica Dubravka Šeparović-Mušović, pjevačica Ines Tričković u pratnji Gorana Končara (violina), Zvezdana Ružića (klavir) i Ljerke Končar Gamulin (violončelo) te kantautor Darko Matičević, jedan od suradnika u priređivanju *Sabranih pjesama*. (M. L.)

LUKO PALJETAK'S COLLECTED POEMS

Collected Poems I – VI of Full Academy Member Luko Paljetak, his magnum opus in six volumes published on the occasion of Paljetak's 75th birthday by Naklada Bošković from Split, were presented in the atrium of the Academy Palace on 24 October 2019. The six volumes count 3730 pages and include the entire Paljetak's poetic work from 1968 to 2018. Five volumes contain already published collections written between 1968 and 2017, while the sixth one is a collection of haiku poems and poems from graphic-poetic portfolio and art books *Poems in Prose*.

The President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt said that Paljetak as a poet mastered the flow of time in an impressive way. "In his own words, when it takes to be a child or when he writes for children, then he becomes like a child, but when it is necessary to be old and wise, then he is old and wise. He believes that we should respect our own inner time and behave accordingly", said Neidhardt, recalling details about Paljetak's life and work. In his work as literary translator, Paljetak translated several literary masterpieces such as James Joyce's *Ulysses*, Byron's *Childe Harold*, France Prešeren's *Wreath of Sonnets*, *Pinocchio* and *Little Prince*. His *Collected Poems* were presented by Full Academy Member Tonko Maroević, one of the editors, and by publisher Zoran Bošković, while the poet's verses were interpreted by the poet himself and by actors Marija Sekelez and Joško Ševo. In the musical part of the programme the audience heard the pianist Lovro Pogorelić, opera singer

Dubravka Šeparović-Mušović, singer Ines Tričković accompanied by Goran Končar (violin), Zvezdan Ružić (piano) and Ljerka Končar Gamulin (violoncello) and singer-songwriter Darko Matičević, one of collaborators on *Collected Poems*. (M. L.)

DIPLOME I POVELJE HRVATSKIH FARMACEUTA

Izložba *Diplome i povelje hrvatskih farmaceuta iz zbirke Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU* održana je u Gliptoteci HAZU od 24. listopada do 20. studenoga 2019. i popraćena je dvojezičnim katalogom. Budući da u Hrvatskoj ne postoji muzejska ustanova koja prati razvoj visokoškolskog obrazovanja, to rijetko građivo prvi je put predstavljeno javnosti u godini obilježavanja 350. obljetnice utemeljenja Sveučilišta u Zagrebu.

Izložba i katalog donose sažeti pregled povijesti obrazovanja hrvatskih farmaceuta i razvoja ljekarništva u Hrvatskoj na primjerima diploma i povelja iz muzejske zbirke te ukazuju na važnost zaštite građiva postupcima konzerviranja, restauriranja i digitalizacije. Zbog krhkosti i osjetljivosti materijala (pergamena, papir), izloženo je većim dijelom digitalizirano građivo: 45 digitaliziranih diploma i povelja hrvatskih farmaceuta iz Zbirke diploma i povelja Hrvatskog muzeja medicine i farmacije te 10 restauriranih izvornika, kao i popratni restauratorski plakati. Izložba je realizirana zahvaljujući potpori Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Gradskog ureda za kulturu Grada Zagreba, Zaklade HAZU i Hrvatskoga farmaceutskog društva, a organizirana je u suradnji s Gliptotekom HAZU i u partnerstvu s Hrvatskim državnim arhivom, Središnjim laboratorijem za konzervaciju i restauraciju. Autorice izložbe su prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, upraviteljica Odsjeka za povijest medicinskih znanosti, i Silvija Brkić Midžić, upraviteljica Muzeja.

U okviru manifestacije *Dan otvorenih vrata HAZU* 13. studenoga 2019. održan je i prigodni program za posjetitelje izložbe: stručno vodstvo izložbom; prezentacija Gorana Vržine: *Neinvazivna Low Light digitalizacija na primjerima diploma hrvatskih farmaceuta iz zbirke Hrvatskog muzeja me-*

dicine i farmacije; pokazna radionica izrade zaštitne ambalaže s naglaskom stavljenim na izradu zaštitnih kutija za pohranu pergamen-a koju su vodili Igor Kozjak i Siniša Marić; predavanje Igora Kozjaka uz prezentaciju na temu *Konzerviranje i restauriranje pergamen-a Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU* te predstavljanje kataloga izložbe u kojemu su sudjelovali akademik Marko Pećina, voditelj Muzeja, doc. dr. sc. Maja Jakševac Mikša, izvršna direktorica Hrvatskoga farmaceutskeg društva, recenzenti prof. dr. sc. Željko Maleš, dekan Farmaceutsko-bio-kemijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, i mr. sc. Dubravka Osrečki Jakelić, muzejska savjetnica, te Silvija Brkić Midžić, upraviteljica Muzeja. (S.F.-F.)

CROATIAN PHARMACISTS' DIPLOMAS AND CHARTERS

The exhibition *Croatian Pharmacists' Diplomas and Charters from the Collection of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy of the Croatian Academy of Sciences and Arts*, accompanied with a bilingual catalogue, was held in the Croatian Academy Glyptotheque from 24 October to 20 November 2019. Since no other museum in Croatia follows the development of higher education, this rare material was presented to the public for the first time in the year when the University of Zagreb celebrates the 350th anniversary of its foundation.

The exhibition and the catalogue bring a concise overview of the history of Croatian pharmacists' education and the development of pharmacy in Croatia on examples of diplomas and charters from the museum collection, while demonstrating the importance of protecting the materials through conservation, restoration and digitalization processes. Due to the fragile and sensitive nature of the materials (parchment, paper),

the exhibits are mostly digitized: 45 digitized Croatian pharmacists' diplomas and charters from the Collection of Diplomas and Charters of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy, 10 restored originals and the accompanying restoration posters. The exhibition was realized thanks to the support of the Ministry of Culture of the Republic of Croatia, the City of Zagreb Office for Culture, the Croatian Academy Foundation and the Croatian Pharmaceutical Society, and it was organized in collaboration with the Croatian Academy Glyptotheque, in partnership with the Croatian State Archives, the Central Laboratory for Conservation and Restoration. The authors of the exhibition are Professor Stella Fatović-Ferenčić, PhD, Director of the Division for the History of Medical Sciences and Silvija Brkić Midžić, Museum Director.

The manifestation *Croatian Academy Open Door Days* held on 13 November 2019 included a special programme for visitors: professionally guided exhibition; Goran Vržina's presentation: *Non-Invasive Low Light Digitalization on Examples of Croatian Pharmacists' Diplomas from the Collection of the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy*; workshop with demonstrations how to create protective packaging with emphasis on protective boxes for parchment, led by Igor Kozjak and Siniša Marić; Igor Kozjak's lecture with presentation on the topic *Parchment Conservation and Restoration in the Croatian Museum of Medicine and Pharmacy* and exhibition catalogue presentation with participants Full Academy Member Marko Pećina, Head of the Museum, Assistant Professor Maja Jakševac Mikša, PhD, Executive Director of the Croatian Pharmaceutical Society, reviewers Professor Željko Maleš, PhD, Dean of the Faculty of Pharmacy and Biochemistry of the University of Zagreb, Dubravka Osrečki Jakelić, Museum Consultant and Silvija Brkić Midžić, Museum Director. (S.F.-F.)

O ZRAKOPLOVNOJ INDUSTRIJI

U organizaciji Znanstvenog vijeća za tehnološki razvoj Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 25. listopada 2019. u palači HAZU održan je okrugli stol na

temu *Stanje, perspektive i izazovi zrakoplovne industrije u Republici Hrvatskoj*. Na skupu su govorili prof. dr. sc. Ivica Smojver iz Zavoda za zrakoplovno inženjerstvo Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu, pomoćnik ministra gospodarstva, poduzetništva i obrta Zvonimir Novak, Josef Seyringer, direktor za međunarodnu suradnju kompanije FACC Operations, te Ivica Grebenar, predsjednik Uprave Zrakoplovno-tehničkog centra.

Prema podacima Europske komisije za 2013., zrakoplovna industrija u EU zapošljava preko 500 tisuća ljudi i ostvaruje promet veći od 130 milijardi eura. No industrija je koncentrirana, geografski (u određenim zemljama kao što su Ujedinjeno Kraljevstvo, Francuska, Njemačka, Italija, Španjolska, Poljska i Švedska) i u malom broju iznimno velikih i uspješnih korporacija. Ono što Europska komisija stalno naglašava jest povećanje kompetitivnosti, neprekidno usvajanje najnaprednijih tehnologija te praćenje svjetskih trendova u tom području. Zrakoplovna proizvodnja jedan je od tehnološki najnaprednijih sektora u Europi i svijetu, čiji se brzi razvoj reflektira i na tehnološki razvitak čitavog niza srodnih i povezanih područja. Efekt prelijevanja tehnologije u druga područja odvija se i u suprotnom smjeru otvarajući mogućnosti drugim granama i industrijama da se uključe u zrakoplovnu industriju. Što se tiče Hrvatske, na skupu je rečeno da posebnu pažnju treba posvetiti onim industrijskim kapacitetima koji su već izravno uključeni u zrakoplovnu proizvodnju, ili se mogu relativno brzo i uz mala ulaganja uključiti u to područje. Pritom je nužno koristiti brz tehnološki razvoj aditivnih tehnologija, novih materijala, naprednih numeričkih simulacija i razvoja virtualnih prototipova, naprednih IT tehnologija, robotike, razvoja autonomnih sustava i ostalih pokretačkih tehnologija. (M. L.)

ON THE AVIATION INDUSTRY

A round-table discussion on the topic *Current Situation, Perspectives and Challenges of the Aviation Industry in the Republic of Croatia*, organized by the Scientific Council for Technological Development of the Croatian Academy of Sciences and Arts, was held on 25 October 2019 in the Academy Palace. Speeches were given by Professor Ivica Smojver, PhD from the Institute of Aeronautical Engineering within the Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture of the University of Zagreb, by Zvonimir Novak, Assistant Minister of Economy, Entrepreneurship and Crafts, by Josef Seyringer, Head of International Cooperation at FACC Operations, and by Ivica Grebenar, President of the Board at the Aviation Technical Centre.

According to the European Commission data for 2013, the EU aviation industry employs over 500 thousand people and has a turnover higher than 130 billion euros. However, the industry is concentrated, geographically (in certain countries such as the United Kingdom, France, Germany, Italy, Spain, Poland and Sweden) and also in a small number of extremely large and successful corporations. What the European Commission keeps emphasizing is an increase in competitiveness, a continued use of cutting-edge technologies and keeping up with global trends in the sector. Aircraft production is one of the most technologically advanced sectors in Europe and in the world, and its rapid growth reflects on technological development in an entire series of similar and connected sectors. The technological spillover effect goes in both directions, creating opportunities for other branches and industries to get included in the aviation industry. As regards Croatia, it was concluded at the meeting that a particular attention needs to be paid to those industrial capacities that are already directly included in the aviation industry, or to those that can be included relatively quickly and with smaller investments. In that respect, it is necessary to use rapid technological development of additive technologies, new materials, advanced numerical simulations and to develop virtual prototypes, advanced IT technologies, robotics, autonomous systems and other technologies that favour growth. (M. L.)

MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO

U organizaciji Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, 29. listopada 2019. održan je okrugli stol na temu *Međunarodno privatno pravo – interakcija međunarodnih, europskih i domaćih propisa*. Kako je najavio predsjednik Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava HAZU akademik Jakša Barbić, radi se o jednom od desetak okruglih stolova u nizu posvećenih europskom pravu koje će HAZU organizirati u povodu hrvatskog predsjedanja Vijećem Europske unije u prvoj polovici 2020.

Akademik Barbić u uvodnom je govoru kazao da je pristupanje Hrvatske Europskoj uniji izravnom primjenom uredbi EU iz područja međunarodnog privatnog prava donijelo bitne novosti u hrvatsko međunarodno privatno pravo koje su se, do donošenja Zakona o međunarodnom privatnom pravu, primjenjivale samo na privatnopravne situacije s obilježjem EU, a nakon donošenja zakona i na druge situacije. Zbog toga se nameće prijeko potrebna rasprava o novostima koje donose uredbe, odnosno Zakon o međunarodnom privatnom pravu, o tehničkoj interakciji s europskim i međunarodnim propisima kojom se Zakon koristi, o pitanjima koja proizlaze iz primjene uredbi EU i posebno iz njihove primjene pred hrvatskim sudovima i drugim tijelima te šire od toga, kao primjerice o utjecaju ljudskih prava na suvremeno međunarodno privatno pravo. O tome su na skupu govorili stručnjaci s pravnih fakulteta u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku. (M. L.)

PRIVATE INTERNATIONAL LAW

A round-table discussion *Private International Law – Interaction of International, Eu-*

ropean and Domestic Regulations, organized by the Scientific Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law of the Croatian Academy of Sciences and Arts, was held on 29 October 2019. As announced by the President of the Council for Government Administration, Judicature and the Rule of Law Jakša Barbić, it was one of ten round-table discussions dedicated to European law that the Croatian Academy will organize in the occasion of the Croatian presidency of the Council of the European Union in the first half of 2020.

In his introductory speech, Full Academy Member Barbić said that Croatia's accession to the European Union through the direct application of EU regulations in the field of private international law brought important innovations into Croatian private international law, which, until the passage of the Private International Law Act, applied only to private law situations with an EU character, and after the passing of the law they also apply to other situations. For this reason, a much-needed debate has been raised to discuss the novelties brought by these regulations, namely the Private International Law Act, the interaction technique with European and international regulations, the issues arising from the application of EU regulations and especially from their application before Croatian courts and other bodies and beyond, such as the impact of human rights on contemporary private international law. Experts from the faculties of law in Zagreb, Split, Rijeka and Osijek spoke about these topics. (M. L.)

LE CORBUSIER I HRVATSKA ARHITEKTURA

Od 6. studenog 2019. do 15. siječnja 2020. u Hrvatskom muzeju arhitekture Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti postavljena je izložba *Le Corbusier i hrvatska arhitektura – dijalozi i refleksije*, nastala u suradnji Hrvatskog muzeja arhitekture i Instituta za povijest umjetnosti. Francuski arhitekt Charles Le Corbusier počeo je primjenjivati nove smjernice istraživanja konstrukcija i materijala koje su ga u konačnici dovele i do strukturalističkog načina mišljenja prostora i građenja. Autorice izložbe Tamara Bjažić Klarin i Borka Bobovec tom su izložbom nastojale kritički sagledati

medijacije Le Corbusierova načina mišljenja arhitekture i grada te njihove materijalizacije u projektima i realizacijama hrvatskih arhitekata. Globalni se utjecaj Le Corbusiera temeljio na njegovu stvaralačkom geniju — prožimanju njegova djelovanja kao arhitekta, urbanista, slikara, kipara i teoretičara, ali i sustavnom, ustrajnom radu na promidžbi vlastitoga lika i djela putem predavanja, publicističkog rada, edicije *L'oeuvre complète* započete 1929. i izložaba. Zahvaljujući tim popularizacijskim aktivnostima, ali i izravnim kontaktima Zvonimira Kavurića, Ernesta Weissmanan i Jurja Neidhardta, zaposlenih u pariškom atelieru u Rue de Sèvres, i hrvatski arhitekti desetljećima stvaraju u posrednom ili neposrednom dijalogu s Le Corbusierom, što se nastavilo i nakon njegove smrti 1965.

Tri glavna elementa izložbe su: Le Corbusierova kanonska djela, medijatori znanja o njima i radovi hrvatskih arhitekata (Drage Iblera, Drage Galića, Nevena Šegića, Ivana Vitića, Zdravka Bregovca i dr.) u kojima se reflektiraju postulati Le Corbusierova opusa. Brojnost muzejskih predmeta išla je u prilog tezi da je riječ o ključnoj temi za povijest hrvatske arhitekture XX. stoljeća, a s obzirom na dužinu trajanja utjecaja, i o svojevršnom fenomenu. Dok prije Drugog svjetskog rata ulogu glavnog posrednika imaju publikacije, a mjesta zrcaljenja projekti obiteljskih kuća, nakon rata presudno značenje imala je izložba *Le Corbusier* održana u pet od šest tadašnjih republičkih centara te Splitu

i Mostaru tijekom 1952. i 1953. Prostornom manifestacijom toga utjecaja postaje zgrada zajedničkog stanovanja, čije varijacije niču diljem tadašnje Jugoslavije. (M. L.)

LE CORBUSIER AND CROATIAN ARCHITECTURE

The exhibition *Le Corbusier and Croatian Architecture – Dialogues and Reflections*, created in collaboration with the Institute of Art History, was displayed in the Croatian Museum of Architecture of the Croatian Academy of Sciences and Arts from 6 November 2019 until 15 January 2020. French architect Charles Le Corbusier started applying new guidelines for the research of structures and materials which led him to the structuralist approach to space and building. The authors of the exhibition, Tamara Bjažić Klarin and Borka Bobovec, wanted to give a critical overview of the mediations of Le Corbusier's view of architecture and the city, and their materialization in Croatian architects' projects and realizations. Le Corbusier's global influence was based on his creative genius — overlapping of his work as architect, urbanist, painter, sculptor and theorist, but also on his systematic and diligent self-promotion through lectures, publications, *L'oeuvre complète* editions, initiated in 1929, and exhibitions. Thanks to such popularization activities and to direct contacts with Zvonimir Kavurić, Ernest Weissmann and Juraj Neidhardt,

employed in Paris atelier in Rue de Sèvres, Croatian architects worked for decades in indirect or direct dialogue with Le Corbusier, which continued after his death in 1965.

The three main elements of the exhibition are: Le Corbusier's canonical works, their mediators, and works of Croatian architects (Drago Ibler, Drago Galić, Neven Šegić, Ivan Vitić, Zdravko Bregovac etc) which reflect Le Corbusier's postulates. A great number of museum exhibits supports the thesis that it was an important topic for the history of Croatian 20th century architecture, given the length of its influence, and that it was a certain phenomenon. While publications were the main mediator before the Second World War, with ideas reflected in family home projects, after the war the exhibition *Le Corbusier*, held in five out of six former Yugoslav republic centres and in Mostar and Split in 1952 and 1953, wielded enormous influence. Apartment buildings and their variations which mushroomed throughout former Yugoslavia became spatial manifestations of that influence. (M. L.)

10 GODINA DIGITALNE ZBIRKE HAZU

Znanstveno-stručnim skupom *Digitalna zbirka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – DiZbi. HAZU 2009. – 2019.*, 8. studenoga 2019. u Knjižnici HAZU obilježeno je deset godina od pokretanja Akademijine Digitalne zbirke. Kako je kazao predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt Digitalna zbirka osnovana je 2009. i sadrži digitaliziranu građu 14 Akademijinih istraživačkih i muzejsko-galerijskih jedinica te Akademijine Knjižnice. U Digitalnoj zbirci redovito se objavljuju nova Akademijina izdanja, kao što su novi brojevi Akademijinih časopisa i zbornici sa znanstvenih skupova. Akademik Neidhardt je istaknuo da *DiZbi. HAZU* trenutno uključuje gradivo u izvornim formatima kao što su knjige, časopisi,

kazališne cedulje, rukopisi, mikrofilmovi, note, fotografije, sadreni odljevi, medalje i plakete, umjetničke slike, arhitektonski nacrti i modeli te video. Na otvorenju skupa govorili su i državni tajnik u Ministarstvu kulture Ivica Poljičak, državni tajnik u Ministarstvu znanosti i obrazovanja Tome Antičić te ravnateljica DARIAH-ERIC konzorcija Jennifer Edmond.

Upraviteljica Knjižnice HAZU Vedrana Juričić nazočne je obavijestila o počecima rada Digitalne zbirke HAZU, kazavši da su u Hrvatskoj procesi digitalizacije u većoj mjeri započeli tijekom 2000-ih godina, a intenzivirali se u proteklih deset godina. Tijekom tih godina brojne baštinske ustanove radile su na digitalizaciji svojih zbirki, a jedan od primjera takvih inicijativa je i *DiZbi.HAZU*. Upozorila je da se u Hrvatskoj digitalnoj transformaciji kulturnog sektora i gradnji resursa digitalne kulture nije pristupilo na sustavan način. Po njenim riječima, digitalizacija kulturnih sadržaja odvijala se bez mehanizma koordinacije među kulturnim ustanovama, bez jasnog cilja koji se želi postići ulaganjem u digitalizaciju te bez jasnih elemenata za mjerenje uspješnosti postignutih rezultata. (M. L.)

THE 10TH ANNIVERSARY OF THE ACADEMY'S DIGITAL COLLECTION

The professional scientific symposium *Digital Collection of the Croatian Academy of Sciences and Arts – DiZbi.HAZU 2009 – 2019*, held on 8 November 2019 in the Academy Library, marked ten years since the Academy's Digital Collection was set up. As the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt explained, the Digital Collection was created in 2009 and it contains digitalized exhibitions from 14 Academy research and museum-gallery units, as well as from the Academy Library. The Digital Collection regularly publishes new Academy editions, such as new issues of Academy journals and scientific symposium proceedings. Full Academy Member Neidhardt emphasized that *DiZbi.HAZU* currently includes exhibits in their original formats, such as books, journals, theatre posters, manuscripts, microfilms, sheet music, photographs, plaster casts, medals and plaques,

paintings, architectural drawings and models, and videos. Introductory speeches were also given by the State Secretary in the Ministry of Culture Ivica Poljičak, the State Secretary in the Ministry of Sciences and Education Tome Antičić and the Director of DARIAH-ERIC Consortium Jennifer Edmond.

The Academy Library Director Vedrana Juričić recalled how the Digital Collection of the Croatian Academy of Sciences and Arts started its work, adding that digitalization processes in Croatia initiated mostly during the 2000's, and they intensified in the last ten years. In course of those years, many heritage institutions started digitalizing their collections, and one example of such an initiative is also *DiZbi.HAZU*. She warned that the Croatian digital transformation of the cultural sector and the creation of digital culture resources had not been done in a systematic manner. In her words, the digitalization of cultural content happened without coordination mechanisms between cultural institutions, without a clear objective of digitalization investments and without clear elements to measure the success of achieved results. (M. L.)

DAN OTVORENIH VRATA HAZU

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti organizirala je 13. studenog 2019., po osmi put, manifestaciju *Dan otvorenih vrata*. Za javnost je bila otvorena palača HAZU te 30-ak Akademijinih znanstvenoistraživačkih i muzejsko-galerijskih jedinica u Zagrebu, Bjelovaru, Dubrovniku, Križevcima, Osijeku, Požegi, Puli, Rijeci, Splitu, Trstenom, Varaždinu, Vinkovcima, Vukovaru i Zadru. Ondje su članovi i djelatnici Akademije pripremili oko stotinu različitih događanja – predavanja,

prezentacija, izložaba, promocija, radionica, koncerata i projekcija filmova. Otvarajući manifestaciju, predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt podsjetio je na riječi prvoga Akademijina predsjednika Franje Račkoga da se u Akademiji rukuju znanost i umjetnost. Kazao je da ga posebno raduje nazočnost mnogih učenika i mladih ljudi kojima je poručio da – bez obzira na to gdje će živjeti i raditi – budu svjesni gdje su rođeni i da znaju da je njihov identitet ovdje i da ih upravo on definira. Istaknuo je da je HAZU protivnik bilo kakvih podjela u hrvatskom društvu po bilo kojoj osnovi. (M. L.)

OPEN DOOR DAYS AT THE CROATIAN ACADEMY

On 13 November 2019, the Croatian Academy of Sciences and Arts organized, for the eighth time, a manifestation called *Open Door Days*. The Academy Palace was open for the public, as well as around 30 Academy's research and museum-gallery units in Zagreb, Bjelovar, Dubrovnik, Križevci, Osijek, Požega, Pula, Rijeka, Split, Trsteno, Varaždin, Vinkovci, Vukovar and Zadar. Academy members and employees prepared around one hundred different events – lectures, presentations, exhibitions, promotions, workshops, concerts and film projections. Opening the manifestation, the President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt recalled the words of its first president Franjo Rački who said that science and art shook their hands in the Academy. He expressed his delight to see many students and young people to whom he told to remember where they were born, wherever they might live or work, because that was what defined them and gave them their identity. He emphasized that the Croatian Academy was against any kind of division in Croatian society on any grounds. (M. L.)

ZNANSTVENE KARIJERE U BIOMEDICINI

U Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti 28. studenoga 2019. održan je okrugli stol *Znanstvene karijere u biomedicini – Kako potaknuti pozitivne promjene*. Skup je održan u sklopu projekta EU *Alliance4Life*

financiranog iz programa Europske unije za istraživanje i inovacije *Obzor 2020*, čiji je nositelj Masarykovo sveučilište iz Brna sa svojim institutom CEITEC, dok je Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu partner na projektu. Misija tog projekta jest podržati i ojačati europsku izvrsnost u istraživanju i utjecaj znanstvenih istraživanja na društvo, ljudsko zdravlje i kvalitetu života, posebice promicanje i potporu europske istraživačke izvrsnosti u zemljama u kojima članice djeluju (EU13), kako bi se izjednačili sa starijim zemljama članicama (EU15).

Okrugli stol otvorio je potpredsjednik HAZU akademik Davor Miličić istaknuvši da je upravo biomedicina najrazvijenija znanost u Hrvatskoj, a Medicinski fakultet u Zagrebu po broju znanstvenih projekata druga znanstvena institucija u Hrvatskoj, iako se njegovi profesori istodobno bave i nastavom i medicinskom praksom. Po njegovim riječima, jaz između starih i novih članica EU može se smanjiti upravo takvim znanstvenim projektima.

Na okruglom stolu raspravljene su dvije teme: *Izvrsnost u akademskom okruženju i Akademsko okruženje u kliničkim zdravstvenim ustanovama*. U sklopu panela razgovaralo se o tome kako podići kvalitetu znanstvenih karijera i ojačati ozračje izvrsnosti u akademskim institucijama, kako motivirati istraživače da se nakon boravka u inozemstvu vrate u Hrvatsku, kako povećati dolazak stranih istraživača i povratnika, jesmo li spremni govoriti engleski u svojim institucijama, kako postići nagrađivanje prema rezultatima rada, kako osigurati akademsko okruženje u kliničkim zdravstvenim ustanovama, stignu li se naši klinički liječnici baviti znanostu, provoditi klinička istraživanja i ispitivanja lijekova te je li moguća ravnoteža između radnog i privatnog života. (M. L.)

SCIENTIFIC CAREERS IN BIOMEDICINE

A round-table discussion *Scientific Careers in Biomedicine – How to Induce Positive Changes* was held in the Croatian Academy of Sciences and Arts on 28 November 2019. The meeting was organized as part of the European Union Alliance4Life project financed from the EU Research and Innovation Programme *Horizon 2020*. The project promotor is Masaryk University in Brno and the CEITEC Institute, while the School of Medicine in Zagreb is a project partner. The mission of this project is to support and strengthen European excellence in research and the impact that research has on society, health and quality of life, especially through promotion and support of European research excellence in the countries where the members work (EU13), in order to bring them to the level of the old member states (EU15).

The round table discussion was opened by the Vice-President of the Croatian Academy Davor Miličić who emphasized that biomedicine was the most developed science in Croatia, adding that the School of Medicine in Zagreb is the second scientific institution in Croatia by the number of research projects, although its professors pursue both teaching and medical practice. Miličić believes that the discrepancy between the old and the new EU member states can be mitigated precisely with such research projects.

Two topics were discussed at the round table: *Excellence in the Academic Environment and Academic Environment in Clinical Healthcare Institutions*. In addition, the participants talked about how to raise the quality level in scientific careers, how to support excellence in scientific institutions, how to motivate researchers to come back to Croatia after working abroad, how to increase the number of foreign researchers, whether we are willing to speak English in our institutions, how to give awards according to work results, how to set up an academic environment in clinical healthcare institutions, whether our clinicians have time to conduct research, clinical trials and drug trials and whether it is possible to achieve a work-life balance. (M. L.)

8. HRVATSKI TRIJENALE GRAFIKE

U Gliptoteci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti od 29. studenog do 29. prosinca 2019. održan je 8. *Hrvatski trijenale grafike* u organizaciji Kabineta grafike HAZU. Ta velika nacionalna i reprezentativna izložba predstavila je ponajbolja recentna ostvarenja na polju grafičke umjetnosti. Djela nastala u trogodišnjem intervalu daju uvid u stanje i raznolikost hrvatske grafičke scene otkrivajući nove umjetničke senzibilitete i likovne preokupacije. Trijenale je zamišljen kao izložba koja predstavlja ukupno 68 autora različitih generacija i poetika okupljenih oko nekoliko dionica. Prva dionica posvećena je radovima umjetnika koje je Kabinet grafike pozvao na smotru, a radi se o renomiranim autorima nagrađenima na prošlim trijenalima, kao i onima čiji je rad po svojoj vrsnosti i kvaliteti bio posebno važan u posljednje tri godine u umjetničkoj grafici. Drugu dionicu činile su grafike autora odabranih na javnom natječaju, a treću dionicu radovi 14 umjetnika mlađe i srednje generacije objedinjeni pod nazivom *Izmaknuta stvarnost*, čija umjetnička praksa istražuje i propituje odnos između „poznate/prepoznatljive“ realnosti i artistske percepcije alternativne stvarnosti. Središnju trijenalnu manifestaciju u Kabinetu grafike pratila je samostalna izložba *Ekstra dimenzije / Jeste li unutra ili vani?* Ivane Franke, dobitnice Premije Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na 7. *hrvatskom trijenalu grafike* (2016.). Na otvorenju 8. *Trijenala* Premija Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti dodijeljena je Ines Krasić, a dodijeljene su i otkupne nagrade. Otkupnu nagradu HAZU dobila je Kristina Restović, otkupnu nagradu Ministarstva kulture Mario Čaušić, otkupnu nagradu Gradskog ureda za kulturu Grada Zagreba Lina Aljinović, otkupnu nagradu Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu Vida Meić, a otkupnu nagradu Muzeja suvremene umjetnosti Silvio Vujičić. Odbor za nagrade dodijelio je i posebna priznanja koja su dobili Jasna Šikanja i Krunoslav Dundović. (M. L.)

THE 8TH CROATIAN GRAPHIC TRIENNIAL

The 8th Croatian Graphic Triennial, organized by the Graphic Art Cabinet, was held in the Glyptothèque of the Croatian Academy of Sciences and Arts from 29 November until 29 December 2019. This great national and representative exhibition showed the best recent works in the field of graphic arts. The works of art created in the three-year interval give an insight into the state of play and the diversity of the Croatian graphic scene, discovering new artistic sensibility and visual preoccupations. The triennial is envisaged as an exhibition that presents 68 authors belonging to different generations and poetics gathered in several sections. The first section is dedicated to the works of the artists invited by the Graphic Art Cabinet, and these are renowned authors who won awards at previous triennials or the ones whose work took a particularly important place in graphic arts in the last three years due to its excellence and quality. The second section consists of graphics by authors selected in open competition, while the third one is dedicated to the works by 14 artists that belong to younger and middle-aged generations and are united under the title *Slipped Reality*, whose artistic practice explores and questions the relationship between the “known/recognizable” reality and the artistic perception of alternative reality. The central

triennial manifestation in the Graphic Art Cabinet was followed by an autonomous exhibition *Extra dimensions! Are you in or out?* by Ivana Franka, who won the Croatian Academy award at the 7th Croatian Graphic Triennial in 2016. At the 8th triennial opening ceremony the Croatian Academy of Sciences and Arts presented the award to the winner Ines Krsić, and purchase awards were also given. Kristina Restović received the purchase award from the Croatian Academy of Sciences and Arts, Mario Čaušić received it from the Ministry of Culture, Lina Aljinović received her purchase award from the City of Zagreb Office for Culture, Vida Meić received hers from the Print Collection of the National and University Library in Zagreb, and Silvio Vujičić received his from the Museum of Contemporary Art. The awards committee also gave special recognitions which were given to Jasna Šikanja and Krunoslav Dundović. (M. L.)

KNJIŽEVNA NAGRADA STIPANA BILIĆA-PRČIĆA

U Akademijinoj palači 3. prosinca 2019. održana je svečanost dodjele Književne nagrade Stipana Bilića-Prčića koju dodjeljuje Zaklada HAZU iz fonda koji joj je ostavio taj hrvatski iseljenik. Ovogodišnja je dobitnica književnica Julijana Adamović za roman *Divlje guske* kojoj su Nagradu uručili predsjednik Upravnog odbora Zaklade

HAZU akademik Zvonko Kusić i ravnateljica Zaklade Marina Štancl.

Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt kazao je da je dodjela te nagrade svečanost kulture, umjetnosti i duha. „Zaklada je oblik onoga što je bilo najvrednije u povijesti Akademije, a to je donatorstvo. Ova današnja svečanost simbol je naše Zaklade i ponosni smo što i dalje cvate donatorstvo kulture i umjetnosti“, rekao je akademik Neidhardt, pozivajući i druge institucije u Hrvatskoj da što je više moguće financiraju kulturu koja je, kako je kazao, gladna novca. Akademik Zvonko Kusić kazao je da je i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti osnovana po principu zaklade zahvaljujući donaciji biskupa Josipa Jurja Strossmayera. Podsjetio je da je iseljenik Stipan Bilić-Prčić, koji je bio trgovac i pučki pjesnik, nakon smrti godine 2012. oporučno Zakladi HAZU ostavio velik novčani iznos i nekretninu u Zagrebu te je službeno najveći donator u povijesti Akademije. Njegova je želja bila da se sredstva doniraju za književne nagrade elitnim piscima na hrvatskome jeziku i za potporu učenicima imotske Gimnazije dr. Mate Ujevića. Govoreći o romanu *Divlje guske*, kazao je da je to moćan i uzbudljiv roman koji čitatelja posve uvlači u priču pokazujući, iz posebne perspektive djeteta, patnju i bol, dobro i zlo pomiješane u jedno djetinjstvo te dočaravajući i one emocije kojih ljudi često nisu svjesni. (M. L.)

STIPAN BILIĆ-PRČIĆ LITERARY AWARD

The Stipan Bilić-Prčić literary awards, awarded by the fund set up in the Croatian Academy Foundation by the aforementioned Croatian emigrant, were presented in the Academy Palace on 3 December 2019. This year the award was given to

writer Julijana Adamović for her novel *Divlje guske* (*Wild Ducks*) and it was handed to the winner by the Chair of the Academy Foundation Board Zvonko Kusić and by the Director of the Foundation Marina Štancl.

The President of the Croatian Academy of Sciences and Arts Velimir Neidhardt said that the award ceremony was a celebration of culture, art and the human spirit. “The Foundation gives a form to the worthiest things in the Academy history, that is to donorship. Today’s ceremony is a symbol of our Foundation and we are proud to see how donations for culture and art continue to flourish”, said Neidhardt, inviting other institutions in Croatia to finance culture as much as possible because it, as he emphasized, is starving for funding. Full Academy Member Zvonko Kusić added that the Croatian Academy of Sciences and Arts was established according to the foundation principle thanks to bishop Josip Juraj Strossmayer’s donations. He recalled that emigrant Stipan Bilić-Prčić, who was a tradesman and a folk poet, after his death in 2012 left a substantial amount of money and his real estate in Zagreb to the Croatian Academy Foundation, which officially makes him the biggest donor in the Academy history. It was his wish to donate the money for literary awards to elite writers in the Croatian language and to support the students who attend Dr Mate Ujević Secondary School in Imotski. Talking about the novel *Wild Ducks*, he said that it was a powerful and exciting novel which draws the reader in completely by showing, from a special perspective of a child, pain and suffering, the good and the evil blended in one childhood, as well as by picturing even those emotions that people are often unaware of. (M. L.)

TRI DESETLJEĆA KRLEŽINIH DANA U OSIJEKU

U organizaciji Hrvatskoga narodnog kazališta u Osijeku, Odsjeka za povijest hrvatskoga kazališta Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti iz Zagreba i osječkoga Filozofskoga fakulteta, a pod vodstvom akademika Borisa Senkera, u Osijeku su 5. – 7. prosinca 2019. održani trideseti *Krležini dani u Osijeku*. S obzirom na jubilarnu godinu održavanja, *Dani* su održani pod

krovnom temom *Tri desetljeća Krležinih dana u Osijeku*, a u sklopu manifestacije otvorena je i istoimena izložba autorice Martine Petranović. Na dvodnevnom znanstvenom skupu o učincima i dosezima dosadašnjih *Dana* kao i o smjernicama za njihov budući razvoj izlagalo je i raspravljalo dvadesetak teatrologa i povjesničara kazališta, književnih kritičara i teoretičara te povjesničara književnosti iz Zagreba, Osijeka, Splita, Zadra, Rijeke i Varaždina. U skladu s dugogodišnjom tradicijom *Dana*, na skupu je izlaganjem o vlastitome dramskom i kazališnom stvaralaštvu sudjelovao i hrvatski dramatičar Davor Špišić. Predstavljen je zbornik s prethodnih *Dana*, *Krležini dani u Osijeku 2018. Redatelji i glumci hrvatskoga kazališta*, drugi dio (Zagreb, Osijek 2019.), koji je za tisak priredila Ana Lederer, kao i nekoliko recentnijih i relevantnijih teatroloških izdanja (Lucija Ljubić, *Od prijestupnice do umjetnice*, Zagreb 2019.; Maja Đurinović, *Taj tvrdoglavi plesni vitalizam*, Zagreb 2018. i Zlatko Sviben, *Od Bele do Isabelle*, Zagreb 2019.). Skup je tradicionalno popraćen izvedbama kazališnih predstava prema djelima hrvatskih dramatičara, Krležine *Lede* u izvedbi Hrvatskoga narodnog kazališta iz Šibenika, Begovićeve drame *Bez trećega*, autorskog rada Matije Prskalo i Mladena Vulića, predstave *Krležina Saloma. Rekvijem za mladog umjetnika*, autorskog projekta Selme Mehić i Maje Đurinović, te *Kabareta Krleža* u produkciji kazališta domaćina, HNK u Osijeku.

Izlaganja na skupu pokazala su da je tridesetogodišnja opstojnost *Krležinih dana u Osijeku* omogućila znanstvene uvide u brojne sadržaje iz povijesti hrvatske drame i kazališta koji su dotad bili nepoznati, neistraženi ili čak neopravdano zanemarivani i zaobilazeni, kao i prevrednovanje dotad uvriježenih stavova, te da su znanstvenim izlaganjima i popratnim programima *Kr-*

ležini dani u Osijeku znatno pridonijeli temeljitijem i kompleksnijem poznavanju i razumijevanju hrvatske kazališne povijesti i suvremenosti. Štoviše, može se reći da su u tri desetljeća postojanja *Krležini dani u Osijeku* trajno zadužili hrvatsko glumište, hrvatsku teatrologiju i hrvatsku znanost i kulturu u cjelini te da su i sami postali svojevrsnom institucijom čiji kontinuitet u budućnosti nipošto ne bi smio biti sporan. (M. P.)

THREE DECADES OF KRLEŽA'S DAYS IN OSIJEK

From 5 to 7 December 2019, the Croatian National Theatre in Osijek, the Academy Division for the History of Croatian Theatre of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb and the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek, led by Full Academy Member Boris Senker, organized the thirtieth edition of *Krleža's Days in Osijek*. Given the jubilee year of the event, this year's *Krleža's Days* were held under the title *Three Decades of Krleža's Days in Osijek*, and the homonymous exhibition by Martina Petranović was inaugurated on this occasion. During the two-day scientific symposium, around twenty theatre experts and theatre historians, literary critics, literary theorists and literary historians from Zagreb, Osijek, Split, Zadar, Rijeka and Varaždin discussed the impact and the reach of previous *Krleža's Days* and the guidelines for their future development. In line with the long tradition of *Krleža's Days*, Croatian playwright Davor Špišić participated in the symposium and presented his dramaturgical and theatrical work. The proceedings from the previous year, *Krleža's Days in Osijek in 2018. Directors and Actors of the Croatian Theatre*, part two (Zagreb, Osijek 2019), prepared for printing by Ana Lederer, were also presented, as well as several more recent and more relevant theatrical editions (Lucija Ljubić, *From Transgressor to Artist*, Zagreb 2019; Maja Đurinović, *That Stubborn Dance Vitalism*, Zagreb 2018; and Zlatko Sviben, *From Bela to Isabelle*, Zagreb 2019). The symposium was accompanied by theatrical plays that staged works of Croatian playwrights: *Krleža's Leda*, performed by the Croatian National Theatre in Šibenik, Begović's

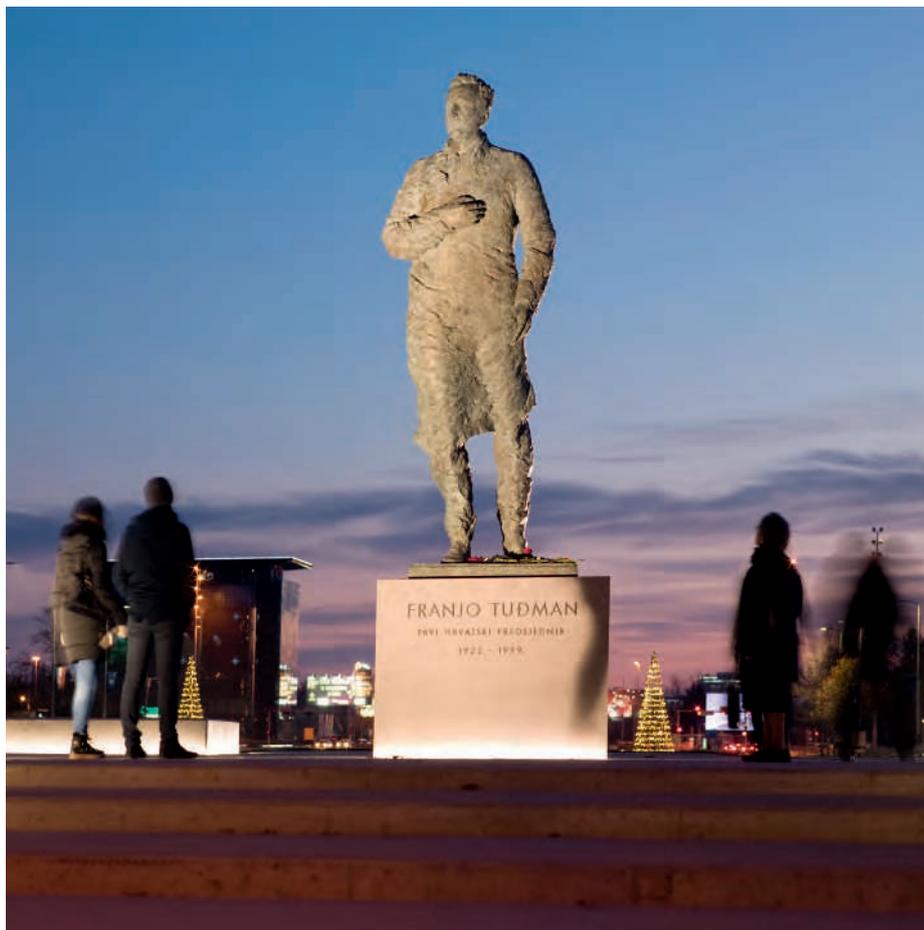
play *Without the Third One*, authored by Matija Prskalo and Mladen Vulić, plays *Krleža's Salome. Requiem for the Young Artist*, author project of Selma Mehić and Maja Đurinović and *Krleža Cabaret* produced by the host theatre – Croatian National Theatre in Osijek.

Presentations given at the symposium demonstrated that thirty year long tradition of Krleža's Days in Osijek contributed to scientific insight into numerous contents from the history of the Croatian drama and theatre which had been either unfamiliar, unexplored or even unrightfully neglected and avoided, as well as to the re-evaluation of previously formed opinions. Thanks to expert presentations and the accompanying programme, *Krleža's Days in Osijek* have greatly contributed to a more thorough and more complex knowledge and understanding of the Croatian theatre history and the contemporary period. Moreover, it can be said that during three decades of their existence, Krleža's Days in Osijek have permanently indebted the Croatian theatre, teatrology, science and culture and that they have become a sort of an institution whose future continuity should by no means be questioned. (M.P.)

SPOMENIK FRANJI TUĐMANU U ZAGREBU

U Akademiji je 11. prosinca 2019. predstavljena knjiga *Kuzma Kovačić: Spomenik Franji Tuđmanu u Zagrebu* autora akademika Ivana Aralice, prof. dr. sc. Ivana Rogića i Milana Bešlića koju je objavio nakladnik Naša stoljeća. Predstavljanje je održano u povodu 20. godišnjice smrti prvog hrvatskog predsjednika i prve godišnjice otkrivanja njegova spomenika u Zagrebu. Knjiga je objavljena na hrvatskom i engleskom jeziku, a autori tekstova pišu o ideji za postavljanje spomenika, njegovu smještaju i simbolici. Proces osmišljanja, izrade, postavljanja i svečanog otkrivanja spomenika prikazan je i kroz brojne fotografije autora Gorana Vranića.

Potpredsjednik HAZU akademik Davor Miličić kazao je da Franjo Tuđman pripada među rijetke ljude koji su uspjeli dosanjati svoj san, pretočiti ga u projekt i ostvariti ga. „Tuđman je prošao test vremena jer sve je manje onih koji ga negiraju. Spomenik ne

treba Tuđmanu, spomenik treba nama“, rekao je akademik Miličić.

Knjigu je predstavio akademik Josip Bratulić te, među ostalim, istaknuo: „Spomenici imaju svoje vrijeme koje nije uvijek trajno, ali podsjećaju na one čije je djelo trajnije od mjedi, mramora, pečene gline, a to je napravio i Franjo Tuđman ostvarivši svom narodu samostalnost njegove države. To je ono što ga određuje među mnogima u našoj povijesti.“ Govoreći o knjizi, Milan Bešlić kazao je da skulptura, postavljena u prostoru između Avenije Hrvatske bratske zajednice i Ulice grada Vukovara, stvara novo i posebno mjesto okupljanja s funkcijom trga, zajedništva, komunikacije s okolinom i danasve emanira snažnim simboličkim konotacijama, s obzirom na to da je spomenik okrenut prema gradu Zagrebu, središtu svehrvatskoga nacionalnog bića. Dramski umjetnik Joško Ševo potom je pročitao ulomke iz teksta akademika Ivana Aralice, koji je istaknuo da su Tuđmanu u proteklih 20 godina podignuti brojni spomenici diljem Hrvatske kao izraz pučke zahvalnosti, pri čemu je bilo i naive, ali i vrhunskih umjetničkih djela, što protivnici postavljanja Tuđmanovih spomenika uslijed „sljepila i mrzovolje“ ne žele vidjeti.

Akademik Aralica poručio je da Tuđman za života nije dobio svoje spomenike, ulice i trgove, ali da takvo nešto ne bi ni dopustio želeći prekinuti s „nakaradnom praksom koju su komunisti doveli do apsurdna divinizirajući žive ljude“. „Držao se uljuđena načela da državnik radi za dobro svoje domovine i svoga naroda, da njima podiže spomenik, a hoće li i domovina i narod prigrliti njegovo djelo, divinizirati ga i podići mu spomenik, to je prepustio domovini i narodu da učine kad ih on zauvijek napusti“, napisao je akademik Aralica. (M. L.)

FRANJO TUĐMAN MONUMENT IN ZAGREB

The book *Kuzma Kovačić: Franjo Tuđman Monument in Zagreb*, authored by Full Academy Member Ivan Aralica, Professor Ivan Rogić, PhD and Milan Bešlić, published by Naša stoljeća, was presented on 11 December 2019 in the Academy. The book presentation was held in the occasion of the 20th anniversary of the death of the first Croatian president and the first anniversary of his monument in Zagreb. The book was published in Croatian and Eng-

lish, and the authors write about ideas for the monument's erection, its location and symbolism. Goran Vranić's numerous photographs captured the designing and sculpting processes, as well as the installation and unveiling of the monument.

Vice-President of the Croatian Academy Davor Miličić said that Franjo Tuđman was among rare individuals who had a dream which they turned into a project and made it true. "Tuđman has stood the test of time since there are fewer and fewer those who negate him. Tuđman does not need his monument, we do", said Miličić.

The book was presented by Full Academy Member Josip Bratulić, who pointed out: „Monuments have their time which is not always eternal, but they remind us of those whose work is greater than brass, marble, baked clay, and Franjo Tuđman, who gave his nation their independent state, was one of such men. It is what distinguishes him from many others in our history.” Talking about the book, Milan Bešlić said that the sculpture, placed between main streets Avenija Hrvatske bratske zajednice and Ulica grada Vukovara, created a new, special square-like meeting space that provides a sense of community, blends into the environment and, most of all, emanates strong symbolic connotations as it faces the city of Zagreb, the centre of the Croatian national being. Dramaturge Joško Ševo read excerpts from Ivan Aralica's text and it was pointed out that many monuments honouring Tuđman had been erected throughout Croatia in the past 20 years as a sign of people's gratitude. Among them, there are both naïve art sculptures and extraordinary works of art, but the opponents of Tuđman's monuments, blinded by adversity, do not want to see that. Aralica added that Tuđman did not get monuments, streets and squares during his life, and that he would not have allowed it anyway, as he wanted to break up with "grotesque practices that communists brought to the absurd by attributing divine qualities to living people." "He held on to the principle that a statesman had to work for the benefit of his country and his people, erecting monuments to them, and whether the homeland and the people would acknowledge his work and raise a monument to his honour as if he were a deity, he left it up to them

to decide, once he had bidden his last farewell", Aralica wrote. (M. L.)

SLAVA BOGU NA VISU

U povodu Božića, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti organizirala je 17. prosinca 2019. tradicionalno predavanje posvećeno Božiću koje je održala akademkinja Željka Čorak, pod naslovom *Slava Bogu na Visu*. U predavanju je govorila o jednom od dvaju najstarijih i najljepših Betlehema u Hrvatskoj koji se nalazi na otoku Visu, u Komiži, u sklopu utvrđenog benediktinskog samostana poznatog pod nazivom Muster. Samostan s crkvom svetog Nikole 1177. posvetio je papa Aleksandar III. kada se zbog oluje zaustavio u Komiži. Samostan se nakon toga razvijao sve do baroka, a Betlehem potječe iz XVII. stoljeća. „On je zapravo cijeli jedan drveni oltar na kojemu Božić tako traje 12 mjeseci u godini. Sam Muster spada među najslikovitije i najbajkovitije prizore u Hrvatskoj. Pred njegovom crkvom svake se godine obredno spaljuje stara barka kao tribut novome životu. Detaljno govoreći o pojedinim figurama u sklopu Betlehema u Komiži, akademkinja Čorak je istakla da oltar Betlehema čuva prizore staroga života, s mnogim analogijama između svetoga grada i živoga grada Komiže.“ (M. L.)

PRAISE TO THE LORD ON THE ISLAND OF VIS

On 17 December 2019, on the occasion of Christmas, the Croatian Academy of Sciences and Arts organized a traditional lecture dedicated to Christmas and held by Full Academy Member Željka Čorak, entitled *Praise to the Lord on the Island of Vis*. In her lecture Čorak talked about one of the oldest and most beautiful nativity scenes in Croatia, situated on the island of Vis, in Komiža, within the fortified Benedictine monastery known as Muster. The monastery and the church of St Nicholas were consecrated in 1177 by Pope Alexander III when a storm stopped him in Komiža. After that, the monastery continued to develop until the baroque, and the nativity scene originates from the 17th century. "It actually takes up an entire wooden altar where Christmas lasts 12 months of the year. The

Muster monastery is one of the most picturesque and most fabulous places in Croatia. Each year, an old boat is burnt in front of the church to pay tribute to new life. Providing more detail about figures in the Komiža nativity scene, Čorak emphasized that the Bethlehem altar conserved scenes from the old way of life, along with many analogies between the holy city and the lively town of Komiža". (M. L.)

BOŽIĆNI KONCERT

U palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 23. prosinca 2019. održan je tradicionalni Božićni koncert na kojem su nastupili Zagrebački solisti. Oni su izveli djela *Egmont uvertira* Ludwiga van Beethovena u obradi za gudače Sretena Krstića, *Dva stavka za gudače – posvećeno 65. obljetnici Zagrebačkih solista* Frane Paraća, a zajedno sa sopranisticom Martinom Zadro *Četiri posljednje pjesme* Richarda Straussa, u obradi za gudače Sretena Krstića, kao i nekoliko tradicionalnih hrvatskih božićnih pjesama. Koncert je izravno prenosila Hrvatska televizija, a nazočnima se prije početka koncerta obratio predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt podsjetivši da se Božićni koncert u atriju palače HAZU ispred Bašćanske ploče održava već devetu godinu zaredom u suradnji s Hrvatskom radiotelevizijom, a ove godine u ozračju proslave stote godišnjice Akademijina Razreda za umjetnost. Govoreći o Božiću, kazao je da on priziva odjeke rođenja Djetešca, sreće Kristove obitelji i svih Božjih stvorenja uokolo, ali i poziva na suživot s prirodom i hirovitim svemirom. „Božić sve poziva na skromnost, na suzdržanu plemenitost i plemenitu suzdržanost, kao i na suosjećanje sa životnim fenomenima koji su prožimali čovjeka diljem svijeta. U tom radosnom slavlju želimo svima diljem Hrvatske čestit Božić i da nam u tom

mladom ljetu bude svega obilja“, zaključio je akademik Neidhardt. (M. L.)

CHRISTMAS CONCERT

A traditional Zagreb Soloists Christmas concert was held at the Palace of the Croatian Academy of Sciences and Arts on 23 December 2019. The Soloists played Ludwig van Beethoven's Egmont Overture arranged for strings by Sreten Krstić, Frano Parać's *Two Movements for Strings – Dedicated to the Zagreb Soloists 65th Anniversary*, Richard Strauss's *Four Last Songs* arranged for strings by Sreten Krstić and performed together with soprano Martina Zadro, as well as several traditional Croatian Christmas carols. The concert was shown in live broadcast on the Croatian Television. Prior to the concert, the President of the Croatian Academy Velimir Neidhardt addressed the audience, saying that Christmas concerts in the atrium of the Croatian Academy Palace, in front of the Baška Tablet, have been held in collaboration with the Croatian Television for nine consecutive years, and this year the concert also marks the 100th anniversary of the Academy Department of Arts. Talking about Christmas, he said that it recalled the birth of Jesus Christ, the happiness of his family and all God's creatures, inviting us to live in harmony with nature and capricious universe. "Christmas invites

all of us to be modest, humble and noble, to show empathy with life phenomena that people around the world face. In this joyous festivity we wish everyone in Croatia a merry Christmas and a plentiful new year", concluded Neidhardt. (M. L.)

USUSRET PREDSEDANJU HRVATSKE VIJEĆEM EUROPSKE UNIJE

Dana 20. prosinca 2019., uoči predsjedanja Hrvatske Vijećem Europske unije u razdoblju od 1. siječnja do 1. srpnja 2020., u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu svečano je otvoren Kongresni centar, središnje mjesto održavanja događanja u organizaciji hrvatskog predsjedanja, koji će nakon toga trajno ostati na raspolaganju Zagrebu i Hrvatskoj. Time se Nacionalna i sveučilišna knjižnica, četvrt stoljeća nakon otvorenja u svibnju 1995., približila dovršenosti prema zamisli jednog od njezinih autora, akademika Velimira Neidhardta, predsjednika Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Prema Neidhardtovom projektu, Kongresni centar ima površinu 7.200 m², a čitav prostor uređen je prema najsvremenijim standardima opremom za takve objekte. Središnji prostor Centra čine plenarna dvorana veličine 550 m², dvije manje dvorane za 60 – 80 sudionika, četiri dvorane za bilateralne sastanke, dvije dvorane za

sastanke do 60 sudionika, zatim *Press centar*, radni prostor za novinare, sobe za slušanje namijenjene delegatima sastanka, blagovaonice, 12 televizijskih kabina i ambulanta.

Uoči predsjedanja Hrvatske Vijećem Europske unije na palači Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti izvršen je posebni *banner*, čime je Akademija i vizualno obilježila taj važni događaj za međunarodnu afirmaciju Hrvatske. (M. L.)

TOWARDS THE CROATIAN PRESIDENCY OF THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION

The Congress Centre of the National and University Library in Zagreb was inaugurated on 20 December 2019, on the occasion of the Croatian presidency of the Council of the European Union from 1 January to 1 July 2020. It will be the central venue for the events organized during the Croatian presidency and it will continue to be used afterwards. Thus, the National and University Library, a quarter of a century after its opening in May 1995, came closer to its completeness according to the concept of one of its authors, Full Academy Member Velimir Neidhardt, President of the Croatian Academy of Sciences and Arts. After Neidhardt's project, the Congress Centre covers 7,200 square metres, and the entire area is designed and equipped in line with cutting-edge standards and equipment. The

central part of the Congress Centre consists of the 550 m² plenary hall, two smaller conference halls for 60 to 80 participants, four rooms for bilateral meetings, two meeting rooms for up to 60 participants, the press centre, working area for journalists, listening rooms for delegates, dining rooms, 12 television booths and an infirmary.

On the eve of the Croatian presidency of the Council of the European Union, the Palace of the Croatian Academy of Sciences and Arts was decorated with a special banner, and thus the Academy visually marked this important event for Croatia's international affirmation. (M. L.)

PREMINUĆA

U drugom polugodištu 2019. napustili su nas redoviti članovi HAZU: akademik Marko Šarić (22. lipnja 1924. – 22. srpnja 2019.), akademik Franjo Šanjek (1. travnja 1939. – 27. srpnja 2019.) i akademik Radoslav Katičić (3. srpnja 1930. – 10. kolovoza 2019.) te dopisni član akademik Dušan Hadži (26. kolovoza 1921. – 24. rujna 2019.).

Život i djelo svakoga od njih trajno su utkani u Akademijinu povjesnicu.

DECEASED MEMBERS

In the second six months of 2019 the following Full Members of the Croatian Academy of Sciences and Arts died: Marko Šarić (22 June 1924 – 22 July 2019), Franjo Šanjek (1 April 1939 – 27 July 2019) and Radoslav Katičić (3 July 1930 – 10 August 2019), as well as Corresponding Member Dušan Hadži (26 August 1921 – 24 September 2019).

Their life and work will be remembered.

SURADNICI U OVOM BROJU / CONTRIBUTORS IN THIS ISSUE

Andreja Der-Hazarijan Vukić, diplomirana povjesničarka umjetnosti i etnologinja, stručna savjetnica, Arhiv za likovne umjetnosti HAZU, Gundulićeva 24, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Željko Dugac**, znanstveni savjetnik, Odsjek za filozofiju znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Alemko Gluhak**, stručni savjetnik, Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Stella Fatović-Ferenčić**, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Gundulićeva 24, 10000 Zagreb

Akademik **Ivan Gušić**, prof. emer., Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Horvatovac 102a, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Vjera Katalinić**, članica suradnica HAZU, znanstvena savjetnica, Odsjek za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Marijan Lipovac, prof., Ured za odnose s javnošću i medije HAZU, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Nella Lonza**, članica suradnica HAZU, znanstvena savjetnica, Zavod za povijest HAZU u Dubrovniku, Lapadska obala 6, 20000 Dubrovnik

Akademik **Ignac Lovrek**, prof. emer., Fakultet elektrotehnike i računarstva, Unska 3, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Bojan Marotti**, znanstveni suradnik, Odsjek za filozofiju znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, Gundulićeva 4, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Tihomil Maštrović**, redoviti profesor u trajnom zvanju, Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Jordanovac 110, 10000 Zagreb

Akademik **Velimir Neidhardt**, prof. emer., predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Anja Nikolić-Hoyt**, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. **Snježana Paušek Baždar**, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju u miru, Antropološki centar HAZU, Ante Kovačića 5, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Marina Petranović**, viša znanstvena suradnica, Odsjek za povijest hrvatskoga kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe HAZU, Opatička 18, 10000 Zagreb

Dr. sc. **Filip Turković-Krnjak**, kustos, Gliptoteka HAZU, Medvedgradska ulica 2, 10000 Zagreb

AUTORI FOTOGRAFIJA: Damir Fabijanić (Korice, 27., 28., 32., 34. lijevo i desno dolje, 37., 48., 50., 51., 52., 65., 84. i 87.), **Goran Kos** (str. 3., 5., 6., 7., 24. desno, 25., 26. lijevo, 46., 57., 67., 68., 70., 71., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 79., 80., 81., 82. dolje, 85., i 86.), **Ivica Bitunjac** (26. desno), **Marko Jandrić** (63. dolje), **Martina Petranović** (83.)

POPIS LIKOVNIH PRILOGA / FIGURES AND TABLES

- Str. 2.** Proslava 100. obljetnice osnutka Akademijina Umjetničkog razreda 7. studenoga 2019.
- Str. 5.** Tajnici današnjih umjetničkih razreda HAZU na proslavi 100. obljetnice osnutka Akademijina Umjetničkog razreda
- Str. 6.** Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt govori na proslavi 100. obljetnice osnutka Akademijina Umjetničkog razreda
- Str. 7.** Izložba radova članova Akademijinih umjetničkih razreda u Strossmayerovoj galeriji 7. studenoga 2019.
- Str. 8. – 26.** Portreti glavnih tajnika HAZU
- Str. 27.** Detalj iz palače HAZU
- Str. 28.** Spomenik Nikole Tesle u Zagrebu, rad Ivana Meštrovića
- Str. 31.** Crtež *Homo volans* iz djela Fausta Vrančića *Machinae novae*
- Str. 32. – 37.** Knjige i gradivo iz Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU
- Str. 38. – 43.** Gradivo iz Arhiva za likovne umjetnosti HAZU
- Str. 44.** Portret Đure Baglivija
- Str. 46.** Predstavljanje projekta *Hrvatska znanstvena i filozofska baština* u Knjižnici HAZU 2017.
- Str. 47.** Naslovnica djela *Canones de medicina solidorum ad rectum statices usum* Đure Baglivija
- Str. 48. – 51.** *Cithara octochorda*
- Str. 52.** Detalj zidina u Dubrovniku
- Str. 54. – 56.** Naslovnice časopisa *Analiz Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*
- Str. 57.** Sudionici sastanka Znanstvenog savjetodavnog odbora akademija Europske unije (EASAC) u Knjižnici HAZU u Zagrebu 14. studenoga 2019.
- Str. 58.** Spomenik banu Jelačiću na Jelačićevom trgu prije uklanjanja 1947.
- Str. 60.** Spomenik banu Josipu Jelačiću na Jelačićevom trgu, 1867.
- Str. 61.** Spomenik banu Jelačiću maskiran 1945. agitacijsko propagandnim objektom; Demontirani postament spomenika banu Jelačiću ispred Gliptoteke, 1947.; Glava konja bana Jelačića u muzejskoj *Čuvaonici* Gliptoteke
- Str. 62.** Popsrje spomenika banu Jelačiću u muzejskoj *Čuvaonici* Gliptoteke
- Str. 63.** Spomenik banu Jelačiću u dvorištu Gliptoteke, 1990.; Spomenik banu Jelačiću na Jelačićevom trgu, 2015.
- Str. 65.** Bašćanska ploča u atriju palače HAZU
- Str. 66.** Svečanost dodjele Državnih nagrada za znanost 2019.
- Str. 67.** Dobitnici nagrada *Hrvoje Požar* za 2019. u palači HAZU 5. srpnja 2019.
- Str. 68.** Predavanje dr. sc. Tončija Tadića u Knjižnici HAZU 11. rujna 2019.
- Str. 69.** Naslovnica zbornika radova *Bugari i Zagreb. Povijest, kultura i politika*; Predstavljanje knjige Jurja Habelića *Pervi otca našega Adama greh* u crkvi u Vukovini 18. rujna 2019.
- Str. 70.** 29. znanstveni sastanak *Bolesti dojke* u palači HAZU 19. rujna 2019.
- Str. 71.** Plakat izložbi *Faust Vrančić in the context of European heritage i Marin Getaldić: The beginnings of modern mathematics* postavljenih na Sveučilištu Macquarie u Sydneyu u rujnu 2019.
- Str. 72.** Predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković i predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt ispred Bašćanske ploče u atriju palače HAZU 26. rujna 2019.
- Str. 73.** Predavanje dopisnog člana HAZU prof. dr. sc. Josepha Schlessingera u Knjižnici HAZU 26. rujna 2019.
- Str. 74.** Svečanost prigodom 35. obljetnice Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU u Knjižnici HAZU 15. listopada 2019.
- Str. 75.** Popsrje Vatroslava Lisinskog, rad Roberta Frangeša Mihanovića, na izložbi *Sjećajući se Lisinskog* u Knjižnici HAZU
- Str. 76.** Predstavljanje *Sabranih pjesama I. – VI.* akademika Luke Paljetka u palači HAZU 24. listopada 2019.; Otvorenie izložbe *Diplome i povelje hrvatskih farmaceuta iz zbirke Hrvatskog muzeja medicine i farmacije HAZU* u Gliptoteci HAZU 24. listopada 2019.
- Str. 77.** Okrugli stol *Stanje, perspektive i izazovi zrakoplovne industrije u Republici Hrvatskoj* u palači HAZU 25. listopada 2019.
- Str. 78.** Okrugli stol *Međunarodno privatno pravo – interakcija međunarodnih, europskih i domaćih propisa* u palači HAZU 29. listopada 2019.
- Str. 79.** Detalj s izložbe *Le Corbusier i hrvatska arhitektura – dijalozi i refleksije* u Hrvatskom muzeju arhitekture HAZU; Znanstveno-stručni skup *Digitalna zbirka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti – Dizbi.HAZU 2009. – 2019.* u Knjižnici HAZU 8. studenoga 2019.
- Str. 80.** Predsjednik HAZU akademik Velimir Neidhardt sa skupinom djece na Danu otvorenih vrata HAZU 13. studenoga 2019.
- Str. 81.** Okrugli stol *Znanstvene karijere u biomedicini – Kako potaknuti pozitivne promjene* u palači HAZU 28. studenoga 2019.
- Str. 82.** 8. Hrvatski trijenale grafike u Gliptoteci HAZU; Dodjela Književne nagrade Stipana Bilića-Prčića Julijani Adamović u palači HAZU 3. prosinca 2019.
- Str. 83.** Detalj izložbe *Tri desetljeća Krležinih dana u Osijeku* autorice Martine Petranović
- Str. 84.** Spomenik Franje Tuđmana u Zagrebu, rad Kuzme Kovačića
- Str. 85.** Predavanje akademiknje Željke Čorak *Slava Bogu na Visu* u palači HAZU 17. prosinca 2019.
- Str. 86.** Božićni koncert u palači HAZU 23. prosinca 2019.; Palača HAZU s *bannerom* posvećenim predsjedanju Hrvatske Vijećem Europske unije
- Str. 87.** Dvorana Kongresnog centra Nacionalne i sveučilišne njižnice u Zagrebu
- Na prednjim koricama:** Spomenik banu Josipu Jelačiću u Zagrebu, rad Antona Dominika Fernkorna; Predlist: Model spomenika *Indijanac s lukom i strijelom* u Chicagu, rad Ivana Meštrovića, koji je u studenom 2019. bio izložen na izložbi radova članova Akademijinih umjetničkih razreda u palači HAZU
- Na poledini korica:** Spomenik kralja Tomislava u Zagrebu, rad Roberta Frangeša Mihanovića; Zalist: Spomenik *Sveti Juraj ubija zmaja* u Zagrebu, rad Antona Dominika Fernkorna

ISSN 1849-4838

9 771849 483002